

**BEZMİALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AFETLERE MÜDAHALE AMACIYLA KURULAN SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARINDA GÖREVLİ GÖNÜLLÜLERİN MOTİVASYONLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ramazan ÇALIŞIR

Afet Yönetimi Anabilim Dalı

Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi Özcan ERDOĞAN

ARALIK 2023

**BEZMİALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AFETLERE MÜDAHALE AMACIYLA KURULAN SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARINDA GÖREVLİ GÖNÜLLÜLERİN MOTİVASYONLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ramazan ÇALIŞIR
(215325008)**

Afet Yönetimi Anabilim Dalı

Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi Özcan ERDOĞAN

ARALIK 2023

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 215325008 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Ramazan ÇALIŞIR, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Afetlere Müdahale Amacıyla Kurulan Sivil Toplum Kuruluşlarında Görevli Gönüllülerin Motivasyonlarının Değerlendirilmesi" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN**
Bezmialem Vakıf Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof.Dr. İlhan TOMANBAY**
İstinye Üniversitesi

Jüri Üyeleri: **Prof.Dr. Tülay ORTABAĞ**
Topkapı Üniversitesi

Teslim Tarihi : **12 Ocak 2024**
Savunma Tarihi : **27 Aralık 2023**

6 Şubat depremlerinde hayatını kaybedenlere,
hayat kurtarmak için sahada olan tüm görevli ve gönüllülere

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca rehberliği ile her konuda destek olan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN'a, anket çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen İHH dernek temsilcisi Sn. Andi MİMİNİ'ye, MAG-AME dernek temsilcisi Sn. Alp Tekin BABAÇ'a, BKSAR dernek başkanı Sn. Erkut DOYRAN'a, MAKUD dernek başkanı Sn. Türker ÖLMEZ'e, çalışmalarım da manevi desteğini esirgemeyerek cesaretlendiren sevgili dostum Dr. Öğr. Üyesi Hacer CANATAN'a , bu süreçte onlardan çaldığım zamana sabır ve anlayış gösteren bir ömür boyu desteklerini her daim hissettiğim sevgili aileme, yüksek lisans eğitimine başladığım ilk andan itibaren her türlü desteği sağlayan itfaiye teşkilatından çok değerli ekip arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Aralık 2023

Ramazan ÇALIŞIR
(Afet Yönetimi Uzmanı)

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Ramazan ÇALIŞIR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iiii
BEYAN	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
SEMBOLLER	viii
TABLO LİSTESİ	ix
ÖZET	x
SUMMARY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1 Afet Nedir.....	4
2.2 Afet Türleri	4
2.3 Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi	5
2.3.1 Risk ve zarar azaltma	7
2.3.2 Hazırlık.....	7
2.3.3 Müdahale.....	7
2.3.4 İyileştirme	8
2.4 Sivil Toplum Kavramı	9
2.5 Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyet Alanları	10
2.6 Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi	12
2.7 Türkiye'de Afetlere Müdahale Amacıyla Kurulan Sivil Toplum Kuruluşları	14
2.8 Gönüllülük Kavramı	18
2.9 Gönüllülük Çeşitleri	20
2.10 Türkiyede Gönüllülük	21
2.11 Afetlerde Gönüllülük	22
2.12 Gönüllü Yönetimi	24
2.13 Motivasyon Kavramı	26
2.14 Motivasyonu Etkileyen Faktörler.....	27
2.15 Motivasyon Çeşitleri	27
2.16 Afetlerde Gönüllülük ve Motivasyon.....	28
3. GEREÇ VE YÖNTEM	29
3.1 Araştırmanın Amacı ve Tipi.....	29
3.2 Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman.....	29
3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	29
3.4 Araştırmanın Hipotezleri.....	30
3.5 Araştırmaya Dahil Olma ve Dışında Tutulma Kriterleri.....	30
3.6 Veri Toplama Araçları	31
3.7 Verilerin Toplanması	33
3.8 Araştırmanın Etik Yönü	33
3.9 Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi.....	34

4. BULGULAR	35
5. TARTIŞMA	66
6. SONUÇ	78
7. ÖNERİLER	84
KAYNAKLAR	86
EKLER	91
ÖZGEÇMİŞ	102

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet Acil Durum Başkanlığı
AGH	: Avrupa Gönüllü Hizmetleri
AKBF	: Anket Katılımcı Bilgi Formu
AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
BM	: Birleşmiş Milletler
CEV	: Avrupa Gönüllü Merkezi
DTF	: Dernek Tanıtım Formu
FEMA	: Federal Acil Durum Yönetim Ajansı
GME	: Gönüllü Motivasyon Envanteri
ICNPO	: Uluslararası Kar Amacı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
STGM	: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UKKDF/IFRC	: Uluslararası Kızıllaç-Kızılay Dernekler Federasyonu
UNISDR	: Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

SEMBOLLER

- N** : Popülasyon büyüklüğünü
- n** : Örneklem/gruptaki örneklem sayısı
- p** : Anlamlılık düzeyi (p değeri 0,05 altında ise anlamlı ilişki var demektir. $P>0,05$ durumunda ise anlamlı farklılık yok demektir. Tabloda p değeri üzerinde * işareti anlamlı farklılığı gösterir)
- x** : Ortalama (aritmetik ortalama) $X\pm s.s.$ şeklinde verilir. s.s. küçük olması istenen ve gerekli bir durumdur. Genelde parametrik yöntemlerde verilmesi istenir ama bazı durumlarda sizin çalışmada olduğu gibi görülmesi istenir.
- %** : Yüzde
- q** : $(1-p)$ = Olayın görülmemeye olasılığını
- t** : t Tablo değerini
- d** : Tolerans seviyesini

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4.1 Demografik Özelliklere İlişkin dağılımlar	35
Tablo 4.2 Dernek Bilgilerine İlişkin Bulgular	36
Tablo 4.3 GME Puan Ortalamalarına İlişkin Dağılımlar	38
Tablo 4.4 Cinsiyete Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	39
Tablo 4.5 Yaşa Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	40
Tablo 4.6 Medeni Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	42
Tablo 4.7 Çocuk Sayısına Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	43
Tablo 4.8 Eğitim Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	44
Tablo 4.9 Mesleğe Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	46
Tablo 4.10 Gelir Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	48
Tablo 4.11 Afet Yaşama Deneyimine Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı ..	49
Tablo 4.12 Afetlerde Kayıp Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	50
Tablo 4.13 Bağlı Bulunulan Derneğe Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı ...	87
Tablo 4.14 Derneğe Bağımlı Olmadan Gönüllü Görev Alma Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	54
Tablo 4.15 Afetlerde Dernek Adına Görev Alma Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	55
Tablo 4.16 Afetlerde Üstlenilen Görevlere Göre GMEÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	56
Tablo 4.17 Derneğe Üye Olma Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	56
Tablo 4.18 Derneğe Üye Olma Süresine Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	58
Tablo 4.19 Başka Bir Afet Derneğine Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	59
Tablo 4.20 Başka Bir Alandaki Derneğe Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı	61
Tablo 4.21 Başka Bir Alandaki Derneğe Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (faaliyet türüne göre)	61
Tablo 4.22 GME Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları .	63

AFETLERE MÜDAHALE AMACIYLA KURULAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA GÖREVLİ GÖNÜLLÜLERİN MOTİVASYONLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Afetler gönüllülük kavramının tüm tanımları ile en net şekilde gözlemlendiği alanlardır. Afet gönüllülüğü diğer gönüllülük türlerinden farklı olarak uzun soluklu, sürekli ve birbirinden farklı alanlarda eğitimler almayı gerektirmektedir. Gönüllülerin motivasyonlarını etkileyen faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi afete dirençli toplumların oluşturulması ve sürdürülebilirliği açısından hayati öneme sahiptir. Bu araştırma Marmara bölgesinde afetlere müdahale amacıyla kurulan derneklerde gönüllü olarak görev alan bireylerin motivasyonlarına etki eden unsurların belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma kesitsel tanımlayıcı tipte olup Şubat – Kasım 2023 tarihleri arasında İnsan Hak ve Hürriyetleri Vakfı (İHH), Mahalle Afet Gönüllüleri Acil Müdahale Ekibi (MAG-AME), Birleşik Arama Kurtarma Derneği (BKSAR), Motosikletli Arama Kurtarma Destek Derneği (MAKUD) derneklerinde görevli 473 gönüllü ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada katılımcıların sosyodemografik bilgilerini içeren 17 sorudan oluşan Anket katılımcı bilgi formu ve 44 sorudan oluşan 10 alt boyutlu Gönüllü Motivasyon Envanteri ile veriler toplanmıştır. Veriler SPSS 25.0 programı ile analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan gönüllülerin yaş ortalaması $39,62 \pm 10,59$, %70,8'i (n=335) erkek, %62,4'ü (n=295) evli, %21,4'ü (n=101) 1 çocuk, %38,3'ünün (n=181) lisans mezunu, %34,5'i (n=163) özel sektör çalışanı olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %70,2'si (n=332) daha önce afet yaşadığı bildirirken, %74,2'sinin (n=351) afetlerde herhangi bir kaybı olmadığı bulunmuştur.

Araştırmanın verileri değerlendirildiğinde erkeklerin toplam gönüllülük motivasyonlarının kadınlara göre yüksek olduğu (156,97), daha önce afet yaşamış olanların, afet yaşamayanlara göre toplam gönüllülük motivasyonlarının yüksek olduğu (157,65), bağlı bulunulan derneğe göre toplam gönüllülük motivasyonunun MAKUD (161,77) üyeleri arasında yüksek olduğu, daha önceden başka bir afet derneğine üye olan gönüllülerin, üye olmayan gönüllülere göre toplam motivasyonlarının daha yüksek olduğu (160,96) görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Afet Gönüllüsü, Gönüllü Yönetimi, Gönüllü Motivasyonu, Gönüllülük, Motivasyon

EVALUATION OF THE MOTIVATIONS OF VOLUNTEERS IN NON-SOCIETY ORGANIZATIONS ESTABLISHED FOR THE PURPOSE OF INTERVENTION IN DISASTER

SUMMARY

Disasters are the areas where the concept of volunteering, with all its definitions, is most clearly observed. Disaster volunteering, unlike other types of volunteering, requires long-term, continuous training in different fields. Determining the factors that affect the motivation of volunteers is vital for the creation and sustainability of disaster-resistant societies. This research was conducted to determine the factors affecting the motivation of individuals who volunteer in associations established to respond to disasters in the Marmara region. The research is a cross-sectional descriptive type and was conducted between February and November 2023 in the Human Rights and Freedoms Foundation (IHH), Neighborhood Disaster Volunteers Emergency Response Team (MAG-AME), United Search and Rescue Association (BKSAR) and Motorcycle Search and Rescue Support Association (MAKUD). It was carried out with 473 volunteers.

In the research, data were collected with the Survey participant information form consisting of 17 questions containing the sociodemographic information of the participants and the Volunteer Motivation Inventory consisting of 10 sub-dimensions consisting of 44 questions. Data were analyzed with SPSS 25.0 program.

The average age of the volunteers participating in the study was 39.62 ± 10.59 , 70.8% (n=335) were male, 62.4% (n=295) were married, 21.4% (n=101) It was found that 1 child, 38.3% (n=181) had a bachelor's degree and 34.5% (n=163) were private sector employees. While 70.2% (n=332) of the participants reported that they had experienced a disaster before, it was found that 74.2% (n=351) did not have any losses in disasters.

When the data of the research is evaluated, the total volunteering motivation of men is higher than that of women (156.97), the total volunteering motivation of those who have experienced a disaster before is higher than those who have not experienced a disaster (157.65), and the total volunteering motivation according to the association is MAKUD (161.77). It was observed that the total motivation of volunteers who were

previously members of another disaster association was higher (160.96) than volunteers who were not members.

Key Words: Disaster Volunteer, Volunteer Management, Volunteer Motivation, Volunteering, Motivation

1. GİRİŞ

Dünyamız, varolduğu andan itibaren canlılığını ve üzerindeki yaşam döngüsünü sürdürebilmek adına bir dizi faaliyetleri doğal olarak yerine getirmektedir. Depremler, volkanik patlamalar, sel ve su taşkınları, fırtınalar, orman yangınları aslında bu yaşam döngüsünün vazgeçilmez birer parçasıdır. İnsanoğlu çeşitli gerekçelerle yeryüzündeki varlığını doğa ile birlikte uyum içerisinde yaşama modelinden vazgeçerek doğaya hükmetme ve hatta doğal süreçlere müdahale etme kudretini kendisinde gördüğü günden beri dünyamız için son derece doğal olan bu süreçler biz insanlık için afet olarak anılır olmuştur. Ayrıca insanlık varolduğu günden beri yaşam konforu ve güvenliğini artırmak adına gerçekleştirdiği teknolojik gelişmeler ile dünya üzerinde diğer canlılardan çok farklı bir yer edinmiştir. Teknolojik gelişmeler insanların planladığı şekilde hayatlarını daha konforlu hale getirirse de zaman zaman insan kaynaklı hatalardan dolayı afet boyutlarında kazalara da neden olmuştur. Afetler aslında bir olayın kendisinden ziyade sebep olduğu zarar ve kayıpları ifade etmektedir. İnsan popülasyonunun olmadığı bir yerde meydana gelen tektonik, volkanik veya Klimatik-Hidrolojik bir hareketlilik afet olarak adlandırılmaz. Bunun aksi düşünülecek olursa insan yerleşiminin yoğun olduğu bölgelerde meydana gelebilecek en ufak çaptaki bir doğal hareketlilik belirli şartlarında biraraya gelmesiyle kolaylıkla afet boyutlarına dönüşebilmektedir.

İnsanlık varolduğu günden bu yana maruz kaldığı çeşitli afetlere yönelik zaman içerisinde tedbir ve müdahale amaçlı yöntemler geliştirmiş ve halende geliştirmeye devam etmektedir. Yaşanılan her afetten çıkartılan dersler bir sonraki afetlere hazırlık için kural olarak benimsenmiş, zamanla bu kurallar gelişmiş toplumlarda kanun, yönetmelik ve yönergeler ile uygulanması zorunlu hale getirilmiştir. Her ne kadar afete maruz kalan toplumlar yaşanılan afetler sonrası gerekli dersi aldığını ve hazırlıklarını bu doğrultuda yapacağını beyan etse de zamanla gelişen ekonomik, siyasi ve toplumsal faktörler afetin ilk anında alınan kararların uygulanmasını geciktirmekte veya tamamen imkansız kılmaktadır. Bu döngünün bir sonucu olarak toplum aynı tür olaylarla defalarca sınanmakta ve bu durumda o toplumun tarih sayfasında yeni bir

afet olarak kendisine yer bulmaktadır. Her ülkenin afet yönetim sistemi o ülkenin geçmişte yaşadığı deneyimlerin birikimi sonucu şekillenmiştir. Ülkemizde afet denilince ilk akla gelen örneğin deprem olmasının en büyük nedeni olarak, Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Makina Mühendisleri Odası (2012) raporunda bahsedildiği üzere; Türkiye topraklarının %93'ünün, nüfusun ve sanayi kuruluşlarının %98'inin, Barajların ise %95'inin deprem tehlikesi olan bölgeler içerisinde olması gösterilebilir [1]. Bu durumda ülkemizin afet yönetiminin depremlerden etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur.

Ülkemizde afet yönetimi veya afet döngüsü olarak adlandırılan süreçte, 1999 Marmara depremleri bir dönüm noktası olmuştur. Depremler öncesi "kriz yönetimi öncelikli" bir süreç sürdürülürken, depremler sonrası "risk yönetimi öncelikli" süreç kabul görmüştür [2]. Ülkemiz açısından afet yönetimi ve afetlere bakış açısını temelden etkileyen bir sürecin başlangıcı olarak 1999 Marmara depremlerini kabul edebiliriz. Afet yönetimindeki politikalar başlangıçta, afetler meydana geldikten sonra yürütülen sürece işaret ederken, günümüzde bilim ve teknolojiye gelişmelerle birlikte, afet risklerini saptamaya ve mümkün olduğu kadar afet gerçekleşmeden önce haberdar olmaya dönük çalışmalar şeklinde yürütülmektedir. Afet yönetiminde geliştirilen politikalar esasında afetin açığa çıkardığı kayıpları, hatta afet riskini en aza indirmeyi hedeflemektedir [3]. Gerek kriz yönetimi gerekse risk yönetimi olsun her iki yönetim şekli birbirinden oldukça farklı yöntemleri içerisinde barındırır da esas unsur insan faktörüdür. Afetlerden birincil olarak doğrudan etkilenen kesim insanlar olsada afetin etkilerini sonlandırarak olağan hayata dönüşü sağlamakta yine insanlara düşmektedir. Bir bölgede meydana gelen afete ilk müdahale eden kişiler her zaman için afetten etkilenen ve en az zarar gören afetzedeler olmuştur. Daha sonra devletin ilgili kurumlarının organizasyonu eşliğinde afete müdahale amaçlı kurulan teşkilatların personelleri ile bu amaçla kurulan Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) bağlı veya bağımsız olarak hareket eden gönüllüler sahada yardım amaçlı görev almaktadır.

Ülkemizde Afet gönüllülüğü adına milat olan 1999 Marmara depremi ve 2023 Kahramanmaraş depremlerinde olduğu üzere afetin büyüklüğü, oluş şekli ve zamanı gibi değişkenlere bağlı olarak gönüllülerin devletin ilgili birimlerinden daha önce sahada görev aldıklarında şahit olunmuştur. Özellikle Marmara depremindeki etkinlikleri ve daha sonraki dönemde dernekleşerek belirli bir organizasyon eşliğinde

varlıklarını üye sayılarını artırarak sürdüren afet gönüllülerine devletin ilgili birimi olan Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) da kayıtsız kalmayarak 29 Temmuz 2020 tarih, 31200 sayılı “ Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Afet ve Acil Durumlara ilişkin Hizmet Standartları ve Akreditasyon Esaslarının Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik” ile yasal altyapısını oluşturarak kendi bünyesinde gerekli şartları sağlayan ekip ve gönüllülere belirli bir eğitim programını uyguladıktan sonra sertifikalandırarak akreditasyonlarını gerçekleştirmektedir. AFAD’ın 2013-2017 stratejik eylem planında Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) içerisinde görev verilen sivil toplum kuruluşlarının vazgeçilmezliği ile ilgili tehditler bölümünde bahsedilen eğitim, devletle uyumluluk, hazırlıklı olma gibi bir çok kriter sivil toplum kuruluşlarının akreditasyon sürecinde verilen eğitimlerle giderilebilirken, “İyi yönetilemeyince amaçlarına dair ilgilerini kaybetmeleri ihtimali” başlığı altında belirtilen tehdit tam olarak gönüllülerin motivasyon kaynaklarını kaybetmeleri veya farklı motivasyon kaynaklarına yönelme ihtimallerinin doğuracağı riskleri belirtmektedir. Gönüllülerin inanarak edindikleri amaç doğrultusunda dahil oldukları STK’larda doğru eğitimle başarabilecekleri görevlere yönlendirilmesi ve bu görevle ilgili motivasyonunun en üst seviyede tutulması afet yönetimi ve devamlılığı açısından en önemli konuların başında gelmektedir. Zira uzun emekler sonucu yetiştirilen gönüllülerin sıklıkla ekip veya dernek değiştirmesi, mensubu olduğu camiadan ayrılması, kişisel menfaat çatışmaları sonucu alt yapısı olmayan yeni dernekler kurulması ülkemizin afet yönetimi ve bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları açısından gelecekte büyük riskler doğuracaktır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Afet Nedir

Ülkemizde ve dünya üzerinde bir çok çeşidine şahit olduğumuz afetlerin farklı kaynaklar tarafından tanımlaması yapılmıştır. Bu tanımlamalar arasında Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi (UNISDR) tarafından 2009 yılında hazırlanan ‘‘Afet Risk Azaltma Ofisi Afet Terminolojisi’’ kitabında Afetin tanımı yapılarak özellikle yorum bölümünde açıklanmıştır. Bu açıklamaya göre, Afetler genellikle bir sonuç olarak tanımlanır ve üç şartın birleşmesinden oluşur. Afetlerin şartları ise; bir tehlikeye maruz kalma, Mevcut savunmasızlık koşulları, Afetin etkilerini azaltmak veya başa çıkmak için yetersiz kapasite veya önlemler şeklinde belirtilmiştir. Felaketin etkileri arasında can kaybı, yaralanma, hastalık ve insan üzerinde fiziksel ve zihinsel diğer etkiler ile mülke verilen zararın yanı sıra sosyal refah, varlıkların tahrip edilmesi, hizmetlerin kaybı, sosyal ve ekonomik bozulma ve çevresel bozulma sayılabilir şekilde afetin oldukça kapsamlı bir tanımı yapılmıştır [4]. Avrupa Birliğine tabi ülkeler arasında genel kabul gören afet tanımı ise Avrupa Birliğinin resmi web sitesinde, etkilenen toplumun yalnızca kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma yeteneğini aşan, yaygın insan, malzeme veya çevresel kayıplara neden olan, toplumun işleyişinin ciddi şekilde bozulması olarak tanımlanmıştır [5]. Ülkemizde kabul gören AFAD Terimler sözlüğünde ise afet, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaydır. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur şeklinde afetin tüm unsurlarını içinde barındıran daha yalın bir tanım kullanılmıştır [6].

2.2 Afet Türleri

Afet türleri toplumların maruz kaldıkları afetlere ve bu afetlerin oluş şekli, sıklığı, çeşidi ve önem sırası gibi değişkenlere bağlı olarak farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Ülkemizde AFAD tarafından yapılan sınıflandırmaya göre afet türleri, doğa kaynaklı afetler (ani ve yavaş gelişen), insan kaynaklı afetler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Dünya’da gözlenen afetler ise , jeolojik afetler, iklimik afetler,

biyolojik afetler, sosyal afetler ve teknolojik afetler olarak belirtilmiştir. [7]. Afet türleri ve tanımları Turner ve Pedgeon , Richardson , Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Federal Acil Durum Yönetim Ajansı (FEMA) ve Orta Florida Bölgesi Yaşlanma Ajansı tarafından tartışılmıştır. Afet türleri incelenmiş ve doğa kaynaklı, insan kaynaklı ve hibrit afetlerin tüm afet olaylarını kapsadığı kanaatine varılmıştır [8]. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere afetler genel anlamda afetin meydana gelmesinde insanların bir etkisinin olması veya olmaması ile ikiye ayrılmaktadır. Depremler, tsunamiler, fırtınalar vb. türde doğal koşullarda insan faktöründen etkilenmeyen afetler doğa kaynaklı afetler olarak adlandırılmaktadır. İnsanların faaliyetleri, aldıkları kararlar ve doğa üzerindeki etkilerinden kaynaklanan afetler ise insan kaynaklı afetler olarak adlandırılmıştır. Bunlar, büyük yangınlar, savaşlar, zorunlu göçler olarak örneklendirilebilir. Afetlerin birde hibrit (karma) olarak adlandırılabilen türü ise insanların doğaya hatalı müdahalelerinin sonucu olarak aslında doğal olan süreçlerin afetlere dönüşmesidir. Bir bölgede insanlar tarafından ormanların yok edilmesi, dere yataklarının daraltılması ve yerleşime açılması gibi müdahaleler neticesi bölge için aslında normal olan yağışların, su taşkınları ile afete dönüşmesi hibrit afetler açısından örnek olarak verilebilir. Heyelan, kaya düşmesi, toprak kayması veya çığ tehlikesi bulunan alanlara yerleşim yerlerinin yapılmasıdır. Bu örnekler çoğaltılabileceği gibi hibrit afetlerin temelinde doğanın milyonlarca yılda oluşturduğu sürece insan faktörünün kendi menfaatleri döngüsünde kısıtlı yaşam tecrübesi ile müdahil olması yatmaktadır.

2.3 Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi

Ülkemizde özellikle 1999 marmara depremi sonrası yaşanan aksaklık ve olumsuzluklarında etkisiyle afet yönetim sistemi kriz yönetimini kapsayan sivil savunma mantığından, risk yönetimini kapsayan Bütünleşik afet ve acil durum yönetimi mantığına dönüşmüştür. Bu amaçla afet sırasında operasyon hizmeti veren Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, afet öncesi risk değerlendirmesi ve düzenleme çalışmalarından sorumlu Afet İşleri Genel Müdürlüğü, acil durumlarda ise yer alan ilgili kurumlara mali ve personel desteği sağlayan Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılmış, afetleri tek çatı altında yürütmek amacıyla 17 Haziran 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur [9]. Afet yönetim süreci AFAD tarafından, afetlerin önlenmesi ve zararlarının

azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim sürecidir şeklinde tanımlanmaktadır [6].

Afet yönetim döngüleri 1970 ler ve öncesinde bu günkü şeklinden farklı olarak ortaya çıkmasına rağmen, bu döngülerin kökenini afet olaylarına karşı insan davranışlarının aşamalarının araştırılması oluşturmaktadır. Afet yönetimine model teşkil eden bu alandaki en kapsamlı ve ilk çalışma Prince'in 1920'de Halifax, Kanada'daki toplumsal tepkiler ve değişimler üzerine yaptığı çalışmadır. Sonrasında farklı akademisyenler tarafından bu çalışmalar geliştirilerek afet yönetimi açısından önemli bir dönüm noktası olan 1970'li yıllarda bu günkü sisteme yakın afet yönetim döngüsü dillendirilmeye başlanmıştır. Bu döneme kadar afet yönetimi ile ilgili uygulamalar afet olayının gerçekleşmesi sonrası müdahale ve yardım çalışmalarını esas almaktaydı. Sonrasında gerçekleşen afetlerde can ve mal kayıplarının miktarının sürekli artması geleneksel afet yönetiminin yetersizliğini gün yüzüne çıkardı. Afet durumlarının yönetilmesinde daha farklı uygulamalara ihtiyaç duyulduğu hükümetlerin, işletmelerin ve sivil toplumun afetler için plan yaptığı ve afetlerin etkisini azalttığı, afet sırasında ve afetin hemen ardından planladığı müdahaleyi ve afet sonrasında toparlanmak için adımlar attığı bir süreç kabul gördü.

Afet yönetimi içerisinde sosyoloji, coğrafya, psikoloji, sivil savunma, kamu yönetimi ve kalkınma çalışmaları gibi pek çok alanı barındırdığından dolayı bu alanlardaki her türlü gelişme doğrudan afet yönetimini de etkilemiş ve bu yüzden bu alan sürekli gelişerek farklı şekillerde yorumlanmıştır [10]. Günümüzde modern afet yönetimi sisteminde afet öncesi yapılan kayıp ve zarar azaltmaya yönelik çalışmalar, hazırlık, tahmin ve erken uyarı sistemlerinin etkin kullanılması, afetleri anlamak gibi korunmaya yönelik olan çalışmalara "risk yönetimi" denilirken afetin gerçekleşmesinden sonra yapılan etki analizi, müdahale, iyileştirme, yeniden yapılanma gibi çalışmalara "kriz yönetimi" denilmektedir [11]. Bütünleşik afet yönetim sistemi her biri diğerinin tamamlayıcısı olan ve sınırları kesin çizgilerle

belirlenemeyecek kadar birbirinin devamı dört ana başlıkta toplam yedi maddeden oluşmaktadır.

2.3.1 Risk ve zarar azaltma (Mitigation); Risk yönetiminin bir parçasıdır. Doğa, teknolojik ve insan kaynaklı tehlikelerle, çevresel bozulmaların afet sonucunu doğurmasını önlemek veya etkilerini azaltmak amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken yapısal veya yapısal olmayan önlem ve faaliyetlerin tümünü içeren süreçtir [6]. Müdahale aşamasından sonra gelen iyileştirme (yeniden inşa) aşaması ile başlar bir sonraki afet gerçekleşene kadar geçen süre boyunca zarar azaltmaya yönelik alınan eğitim, yapısal olan ve olmayan tedbirler, kanun ve yönetmeliklerin düzenlenmesi, sigortacılık faaliyetleri gibi tüm tedbirleri kapsar. Bu aşamanın uygulanmasında toplumun tüm kesimine sorumluluklar düştüğünden dolayı disiplinler arası çalışma ve uzun süreli kapsamlı planlanmalar önem kazanır.

2.3.2 Hazırlıklı olma (Preparation); Risk yönetiminin bir parçasıdır. Afetlere zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmek için afet öncesinde yapılması gereken planlama, eğitim, tatbikat, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil yardım malzeme stokları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gibi faaliyetlerin sürekli ve sürdürülebilir olarak yürütüldüğü süreçtir [6]. Bu sürece bir nevi afetlere müdahalenin teorik ve tatbikatlarla pratik provasının yapıldığı süreçte denilebilir. Olası bir afet anında hangi kurumun hangi görevi/görevleri yerine getireceğinin planlanması, kurumlar arası yetki paylaşımı ve iletişimin planlanması, müdahale ekiplerinin ve planlarının hazırlanarak güncel tutulması, afetten etkilenmesi muhtemel vatandaşlara doğru davranış alışkanlıklarının kazandırılması bu süreçte planlanıp, tatbikatları yapılarak güncel tutulması gereken başlıca konuları teşkil etmektedir. Ülkemizde hazırlık dönemine dair en önemli planlamalardan biri olan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ilk defa 20 Aralık 2013 tarihinde hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Plan ihtiyaç duyulduğunda gerekli güncellemeler yapılarak faal halde tutulmaktadır bu amaçla son olarak 4 Şubat 2022 tarihinde güncellenmiştir. Hazırlık döneminde tahmin ve erken uyarı sistemlerinin oluşturulması özel bir öneme sahiptir. Ülke/bölgenin afet riskleri hesaplanarak gerçekleşmesi muhtemel afet türlerine karşı alınması gereken önlemlerin planlanması ve bu tür afetlere yönelik afet erken uyarı sistemlerinin kurulması bu süreçte yerine getirilmelidir.

2.3.3 Müdahale (Response); Kriz yönetiminin bir parçasıdır. Afetin oluşundan hemen sonra başlayıp afetin yol açtığı kayıp ve zararların büyüklüğüne bağlı olarak 1-

2 aylık süre içinde gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin genel adıdır [6]. Afet olayının gerçekleşmesi ile birlikte hazırlık döneminin planlarına sadık kalınarak; devletin ilgili birimleri, STKlar, gönüllüler, bölgede bulunan afetzedede yakınları ve ihtiyaç halinde uluslararası yardım kuruluşlarının da desteği ile ilk anda başlatılarak afetin büyüklüğüne bağlı olarak sınırlı sürede gerçekleştirilen faaliyetleri kapsar. Müdahale dönemine dair faaliyetler arasında arama-kurtarma faaliyetleri, ilkyardım uygulamaları, tahliye, barınma, korunma, beslenme, zorunlu kamusal faaliyetlerin yerine getirilmesi gibi çalışmalar sayılabilir. Afetlere etkili müdahale amacıyla etki ve ihtiyaç analizlerinin yapılarak, afete hazırlık önlemlerini, acil afet önlemlerini ve onarım önlemlerini sorunsuz bir şekilde toplamak, işlemek, analiz etmek ve bu bilgiyi iletmek bir ön koşuldur [11].

2.3.4 İyileştirme (Recovery); Kriz yönetiminin bir parçasıdır. Afetlerden etkilenmiş olan toplulukların ihtiyaçlarının en akılcı yol ve yöntemlerle karşılanması, hayatın bir an önce normale döndürülmesi, muhtemel afetlerle baş edebilme imkânlarının geliştirilmesi ve en az zarar görmelerini sağlayacak daha güvenli bir yaşam çevresi oluşturulması için yapılması gereken yasal, kurumsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin tümünü kapsayan uzun süreçtir. [6]. İyileştirme, müdahale dönemi sonrası başlasa da özellikle risk ve zarar azaltma dönemi ile oldukça ilişkilidir. Bu dönemde yapılacak olan çalışmalar kısa vadede afetzedelerin hayatını minimum standartlarda bir düzene kavuşturmaya yönelik olsa da uzun vadede afeti yaşayan toplum için ileriye dönük risk ve zarar görülebilirliği minimuma indirmek üzerine kurgulanmalıdır. İyileşme, her biri çok farklı faaliyetlere sahip kısa vadeli iyileştirme faaliyetleri ve uzun vadeli iyileştirme faaliyetleri şeklinde ikiye ayrılabilir. Kısa vadeli iyileştirme aşaması, acil müdahale operasyonları devam ederken başlar, genellikle geçicidir ve çoğu zaman toplumun gerçek uzun vadeli gelişimine doğrudan katkıda bulunmaz. Uzun vadeli iyileşme ise genellikle felaketin acil durum aşaması sona erene kadar ciddi anlamda başlamaz. Uzun vadeli iyileşmede topluluk veya ülke yeniden inşa edilmeye başlar ve bu süre büyük afetlerde yıllarca sürebilir [12]. Uzun vadeli iyileşme dönemine bir anlamda yeniden yapılanma döneminde denilebilir. Bu dönemde nihai

amaç afete uğrayan toplumun yaşam standartları ve afete karşı dirençlilik seviyelerinin, afet öncesinden daha üst seviyede sağlaması olmalıdır.

2.4 Sivil Toplum Kavramı

Türk Dil Kurumu Sivil Toplum Kuruluşunu, toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik; sivil toplum örgütü şeklinde genel bir ifadeyle tanımlamıştır [13]. Dünya genelinde bakıldığında sivil toplum kuruluşları; genelde Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde hükümet dışı alan anlamına gelen “nongovernmental organizations”, ABD’de özel sektör dışı alan anlamına gelen “non-profit sector”, ülkemizde ise yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere herhangi bir siyasi otoriteden bağımsız belli sorunlara çözüm üretmek veya hak savunmak amacıyla kurulmuş “Sivil Toplum Kuruluşları” olarak isimlendirilmektedir. Her ne kadar günümüzdeki anlamından farklı olarak doğrudan devlet yada vatandaşlık anlamında kullanılsa da kökeni ortaçağa kadar uzanmaktadır. Günümüzdeki anlamıyla Sivil Toplum kavramı ilk olarak 1690 yılında dönemin felsefecilerinden Locke’un toplum sözleşmesi kuramında kullanılmıştır. Fransız düşünür Tocqueville’nin 1835 yılında yayınlanan Amerika’da Demokrasi adlı kitabının birinci cildinde çoğunluğun tiranlığına, siyasi partilerin dayatmaları ve yöneticilerin keyfi uygulamalarına karşı önemli bir güvence olarak gördüğü örgütlenme hakkına vurgu yaparak sivil toplum kuruluşlarının önemini hatırlatması o dönemde bu konuyu tekrar gündeme getirmiştir [14]. Doğu Avrupada Sovyet tipi ülkelerin rejim değişikliğine gittiği 1970’li yıllara kadar çokta değinilmeyen sivil toplum kavramı bu dönemde rejim değişikliğine giden ülkeler tarafından muhtemelen bir önceki yönetim şeklinde edinilen tecrübeler ışığında çoğunluk dahi olsa iktidarın dayatma ve keyfi uygulamalarına tekrar fırsat vermemek adına devlet yapılanmasına karşı ikincil bir güç olarak sivil toplum kuruluşlarını oluşturan örgütsel yapılara özel önem verilmiş ve desteklenmiştir [15]. Zaman ve mekandan etkilenen ve bu sebepten dolayı çeşitli dönemlerde bir çok farklı tanımlı yapılan sivil toplum kavramı halen net bir ifadeye kavuşmamıştır. Bir örgütsel yapının

Sivil Toplum Kuruluşu olarak tanımlanabilmesi için en geniş manada yapısında yedi özelliği bulundurması gerekmektedir. Bu yedi özellik kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- a) Belli bir dereceye kadar organize ve kurumsallaşmış olması;
- b) Özel (kurumsal olarak hükümetten ayrı) bir organizasyona sahip olması;
- c) Kar amacı gütmeyen, üyelerine kar payı vb. dağıtımını yapmaması;
- d) Kendi kendini yöneten, kendi faaliyetlerini kontrol edebilen donanıma sahip olması;
- e) Gönüllülerden oluşması (tüm üyelerinin gönüllü olarak çalışması);
- f) Din öncelikli olmaması (yani öncelikli olarak dini ibadetin veya dini eğitimin desteklenmesiyle ilgili olmayan. cemaatler, sinagoglar, camiler ve kiliseler hariç olmakla birlikte dini bağlantılı kuruluşları kar amacı gütmeyen sektör içinde bırakıyor);
- g) Siyasi olmaması (seçimlerde adayların her hangi bir makama gelmesi için desteklenmesine dahil olmayan).

Bu yedi temel özellik, STK'ları tanımlamak ve diğer kuruluşlardan ayırmak için özellikle belirlenmiştir [16]. Farklı zamanlarda gerek kültürel gerekse de siyasi ve ekonomik figürler tarafından dönemin şartlarına göre birbirinden çok farklı tanımları yapılan sivil toplum kavramındaki çelişkiyi Gordon White, bu derece muğlak bir kavramın, siyasal kuramın büyük kilisesinin mahzenindeki tabutuna geri gönderilmesi gerekir sözü ile ifade etmiştir [17].

2.5 Sivil Toplum Kuruluşlarının Faliyet Alanları

Sivil Toplum Kuruluşları kuruluş amaçları doğrultusunda bir yada birden fazla faaliyet alanında çalışmalar yapabilmektedir. STK lara yönelik faaliyet alanlarına göre farklı ülkelerde farklı kurumlar tarafından bir çok sınıflandırma yapılmıştır. Dünya çapında genel kabul gören STK ların faaliyet alanlarına göre sınıflandırmasına yönelik bir çalışmada Uluslararası Kar Amacı Gütmeyen Kurum Sınıflandırması (ICNPO)'nun aslında sektörel ayrıma dayalı kategorizasyonu, faaliyet alanlarını esas alan en kapsamlı örneklerden biridir. Uluslararası çalışmalarda sıklıkla kullanılan sınıflandırma şekli olarak ön plana çıkmaktadır. Çoğunlukla kuruluşların birincil faaliyet alanlarına dayanan bu sınıflandırmada on iki ana grup başlığı ve alt

kategorileri bulunmaktadır. Kùltür ve Eğlence (Kùltür ve Sanat, Rekreasyon, Hizmet Kulübü), Eğitim ve Araştırma (İlk ve Orta Öğretim, Daha Yüksek Eğitim, Diğer Eğitim, Araştırma), Sağlık (Hastane ve Rehabilitasyon, Huzurevi, Ruh Sağlığı ve Krizlere Müdahale, Diğer Sağlık Hizmetleri), Sosyal Hizmetler (Sosyal Hizmetler, Acil Durum ve Yardım, Gelir Desteği ve Bakım), Çevre (Çevre, Hayvanları Koruma), Kalkınma ve Barınma (Ekonomik, Sosyal ve Toplumsal Kalkınma, Konut, İstihdam ve Eğitim), Hukuk, Savunuculuk ve Siyaset (Sivil Toplum ve Savunuculuk organizasyonu, Hukuk ve Hukuk Hizmetleri, Siyasi Organizasyon), Hayır Aracıları ve Gönüllüğün Teřviki (Hayırsever Aracıları ve Gönüllülük Teřviki), Uluslararası Faaliyetler (Uluslararası Faaliyet), Din (Dini Cemaat ve Dernek), İş Örgütleri, Mesleki Örgütler ve Sendikalar (İş Meslek Dernekleri ve Birlikleri), diğerleri (NEC) şeklinde grupların ayırımında iktisadi aktivite temelli, sağladıkları hizmet ve ürünlere göre farklı türde sınıflandırma yapılmıştır [18].

Türkiye’de ise mevzuat açısından sivil toplum kuruluşları; dernek, vakıf ve kooperatifler ile bu kuruluşların şube ve temsilcilikleri ile üst kuruluşlarından oluşmaktadır. Kurumlar sınıflandırılırken amaç STK’ların tüketicici bir kategorizasyona tabi tutulması değil, kurumların kuruluş ve işleyiş aşamalarında başvurulabilecek pratik bir araç oluşturma’dır [19]. T.C İçişleri Bakanlığına bağlı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğünün veri tabanında derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımına bakıldığında ÷lke genelinde kurulmuş dernek sayısına göre sıralı olarak; Mesleki ve Dayanışma dernekleri, Dini Hizmetlerin Gerçekleřtirilmesine Yönelik Faaliyet Gösteren dernekler, Spor ve Spor ile ilgili dernekler, İnsani Yardım dernekleri, Eğitim Araştırma dernekleri, Kùltür Sanat ve Turizm dernekleri, Toplumsal Değerleri Yařatma dernekleri, Çevre Doğal Hayat Hayvanları Koruma dernekleri, Sağlık Alanında Faaliyet Gösteren dernekler, Bireysel Öğreti ve Toplumsal Gelişim dernekleri, İmar Şehircilik ve Kalkındırma dernekleri, Hak ve Savunuculuk dernekleri, Engelli dernekleri, Düşünce Temelli dernekler, Kamu Kurumları ve Personellerini Destekleyen dernekler, Gıda Tarım ve Hayvancılık Alanında Faaliyet Gösteren dernekler, Dış Türkler ile Dayanışma dernekleri, Uluslararası Teşekküller ve İşbirliği dernekleri, Şehit Yakın ve Gazi dernekleri, Çocuk dernekleri şeklinde yirmi bir başlık altında sınıflandırma yapılmıştır [20]. T.C Kùltür ve Turizm Bakanlığı Vakıflar Genel Müdürlüğünün veri tabanında ise vakıfların türlerine göre dağılımı başlığı altında: Mülhak Vakıflar (743 sayılı Türk Kanunu Medenisi’nin yürürlük

tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflar), Cemaat Vakfı, Esnaf Vakfı, Yeni Vakıflar (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları,Çevre Koruma Vakıfları,Diğer yeni Vakıflar), Yurt Dışında Kurulan Vakıfların Türkiye Temsilcilikleri, şeklinde vakıflar beş kategoriye ayrılmıştır [21].

2.6 Türkiyede Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi

Türkiyede Sivil Toplumun gelişimi millet sistemi, vakıflar, loncalar, tarikatlar ve tekkeler aracılığıyla her ne kadar Osmanlı dönemine kadar uzanıyor olsa da, Osmanlı dönemindeki merkeziyeçi devlet yapısı nedeniyle batıdaki anlamıyla Sivil Toplum Kuruluşlarının göstermiş olduğu gelişmeyi gösterememiştir. Osmanlı devletinin geçmişten gelen devlet kültürü ve tarihi tecrübeleri devleti mutlak ve tek kuvvet olarak ayakta tutmayı gerektirmektedir. Buda herhangi bir alanda muhalif düşüncelerin oluşmasını devlete karşı bir tehdit olarak görmektedir. Bu dönemde kurulan ve günümüzde Sivil Toplum Kuruluşlarının ülkemizdeki ilk temsilcileri olarak kabul edilen millet sistemi, vakıflar, loncalar, tarikatlar ve tekkeler gibi kurumları devlet ile bağlarını koparamaması, devletin çizdiği sınırlar ve alanlar içerisinde faaliyet göstermeleri ve devletle olan organik bağları nedeniyle batıdaki anlamıyla Sivil Tolum Kuruluşu olarak tanımlamayı güçleştirmektedir. Devlete bağlanmakla birlikte, azınlıklara merkezi idareden bağımsız bir kültürel ve hukuki alan yaratma olanağı tanınması bakımından “millet” sisteminin Osmanlı toplumunda sivil toplum konusunda en elverişli yapı olduğu söylenebilir [22]. Bu kurumlar bir çok açıdan devlete bağımlı olmalarına rağmen toplumun günlük hayatında oldukça önemli hizmetlerde bulunmuşlardır. 19. yüzyıldan itibaren devlet elitlerinin devlet kurumlarının yüzünü Batı kurumlarına çevirmeye başlamasıyla birlikte modernleşme çabalarının motor görevini sivil toplum kurumları değil bizzat devlet yüklenmiştir. Seküler değerleri esas referans noktası alan bu yaklaşım, sivil toplumun giderek canlılığını yitirmesine sebep olmuştur [23]. Türkiye’de Osmanlı’nın son dönemleri ve Cumhuriyetinin ilk yıllarında sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmesinde ve faaliyetleri sürecinde görev alanların çoğu bürokraside çalışan kişiler olduğu için devlet dışında özerk bir sivil toplum ortaya çıkarmaları beklenemezdi. Bundan dolayı, Batı demokrasilerinde devlete karşı halktan gelen başkaldırı ve siyasi iktidarı sınırlama gücü, bu dönemde toplumda görülmemiştir [24]. Sivil toplum kuruluşu olarak adlandırabileceğimiz

unsurlar, Osmanlının son döneminde batılılaşma veya batıya yaklaşma amaçlı dönemin siyasi konjonktürüne uygun olarak kendi çapında ufakta olsa gelişmeler göstermiştir.

Tek partili dönem olarak adlandırılan (1923-1946) yılları arasında, dönemin siyasi rejiminin bu kuruluşları kendisi için tehdit ve risk olarak algılaması, tek tipleştirme ve homojenleştirme politikaları, halka rağmen halk için sloganınında özetlendiği şekliyle yürütülen siyasi çalışmalar neticesi Osmanlı'dan güdük veya sönük de olsa devralınan sivil toplum mirasını tamamen sonlandırılmıştır [25]. 1923-1950 döneminde çalışma yapmasına izin verilen tek derneğin, resmi ideolojiye dönüşen Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin ilkelerini yaymakla görevli Halk Evleri olması dönemin sivil toplum kuruluşlarına bakış açısını göstermesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Türkiyede 1950 sonrası başlayan çok partili dönem birçok konuda olduğu gibi sivil toplum kuruluşlarının yeniden açılması ve faaliyet göstermesi açısından önemli bir milat olmuştur. Bu dönemde özellikle işçi haklarına yönelik sendikalaşma ve dernekleşmelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. 1961 Anayasasının içeriğinde sivil örgütlenmeleri destekleyen maddelere yer verilmesiyle birlikte, özellikle gönüllü üyeliğe dayalı girişimci derneklerin bu yıllardan itibaren kurulmaya başladığı ve bu tür derneklerin sayısında önemli ölçüde arttığı gözlenmiştir. Siyasi partilerin doğrudan siyasi kimliklerini kullanmadan daha rahat faaliyet gösterebilmeleri açısından önemli bir alan oluşturan dernek türü yapılanmalara bu dönemde rastlanmaktadır. 1970 li yıllarda sağ-sol içerikli siyasi karışıklıklarda siyasi partiler ve bunların güdümünde olan dernekler gerekçe gösterilerek 1971 ve 1973 muhtıraları ile sivil toplum kuruluşlarının yolu bir kez daha kesintiye uğramıştır.

Sivil toplum kavramı, Türkiye'de 1980'lerin başlarında popüler olmuş ve kavram, dönemin ruhuna uygun olarak özgün bir kullanım şekline bürünmüştür [26]. 12 Eylül 1980 askeri darbe sonrası sağda ve solda yer alan ana politik akımlar, güçlü devlet geleneğinin dönüştürülmesi ve demokratik olarak denetlenmesi gerektiği yönünde ortak bir tutum takınmıştır. Dönüşüm ve denetimin motor gücü olarak da sivil toplum kavramı ön plana çıkartılmıştır [27]. Türkiyede sivil toplum kavramı şekillenirken 1982 Anayasası askeri ihtilalin gölgesinde hazırlanmıştır. Askeri darbe öncesi yaşanan terör içerikli kargaşanın gerekçelerinden biriside dernekler, toplu yürüyüş ve eylemler olarak görüldüğünden dolayı bu anayasada sivil toplum kuruluşlarına sınırlamalar getirilerek devletin yapısı bu tür oluşumların üzerinde baskı ve kontrol oluşturacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu siyasi iklimde sivil toplum kavramının, askeri

darbe sonrası, devletin giderek artan hayatın her alanını düzenleme istek ve gücüne karşı, birey ve grupların hak ve özgürlük taleplerini dolayısıyla demokrasiyi güçlendirerek askeri darbelere zemin hazırlayan şartları bertaraf etmek amacıyla gündeme getirilmiş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır [25]. 1980 sonrası Özal döneminde izlenen halk merkezli politikalar, Doğu ve Batı Avrupa, Latin ülkeleri ile Sovyetler Birliğinde gerçekleşen rejim değişiklikleri, 1992 Rio konferansı sonrası gerçekleştirilen Habitat konferansları süreçleri tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının gelişiminde oldukça etkili olmuştur. 1990 sonrası askeri rejimin etkilerinin zayıflaması ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanlarındaki çeşitlilikte artmıştır. 1995’te siyasal partiler, sendikalar, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve kooperatifler ile ilgili anayasal yasakların kaldırılması bu tür faaliyetleri artırmıştır. Haziran 1996 yılında İstanbulda düzenlenen Habitat II Konferansında sivil toplum kuruluşları için (STK) terimi ilk kez kullanılmıştır. Ülkemizde sivil toplum kuruluşları 28 Şubat post modern darbe süreci ile 1999 Marmara Depremlerinde uzun süre halkın gözü önünde faaliyet göstererek medyada sık haber olmalarından kaynaklı daha sık gündeme gelmeye başlamıştır. Özellikle Marmara Depremi’nde ülkemiz için çok yeni olan arama-kurtarma ve yardım faaliyetlerinin düzenli bir çatı altında faaliyet göstermeleri halkın tüm kesiminin dikkatini çekmiş ve bu alanda sivil toplum kuruluşlarının bilinirliğini ve popülaritesini artırmıştır. AB ve ABD gibi gelişmiş ülkeler yürütmekte oldukları belli başlı projelerde ülkemizde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını ortak çalışma adına muhatap almaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının bu iş birliği etki alanlarını artırarak devletin ilgili birimlerini bu çalışmalarını düzenleyecek yasal kurumsal altyapıları düzenlemeye yönlendirmiştir. Ülkemizde devletin birçok projede dernek ve vakıflarla ortak çalışma içerisinde olduğu bir gerçektir. STK’lar, devletle dört tip ilişki içine girebilirler; devletle eklemlenip, rant dağıtma mekanizmasından daha fazla pay almaya çalışabilirler, devletle temas halinde olmakla birlikte ondan bağımsız hareket edebilirler, devletin karşısında yer alıp mücadele edebilirler, son olarak da devleti görmezden gelerek, ilişki kurmadan varlıklarını devam ettirebilirler. Türkiye’de STK’larla devlet arasında bu dört ilişki biçimini de gözlemlemek mümkündür [28].

2.7 Türkiyede Afetlere Müdahale Amacıyla Kurulan Sivil Toplum Kuruluşları

Türkiyede afet ve acil durumlara müdahale amacıyla kurulan sivil toplum kuruluşu denildiğinde ilk akla gelen kuruluş Kızılay'dır. Her ne kadar kurulduğu dönemde faaliyet alanı olarak savaş koşullarında yaralı ve hasta askerlere yardım amacıyla kurulmuş olsa da zamanla ülkemizde ve dünyada gerçekleşen afet boyutundaki bir çok olayda tarafsızlık ve din, dil, ırk ayrımı yapmama ilkesine sadık kalarak yardım faaliyetlerini sürdürmüştür. Kızılay 11 Haziran 1868 yılında Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti ismiyle kurulmuştur. 1877 yılında Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti, 1923'de Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti, 1935'te Türkiye Kızılay Cemiyeti ve 1947 yılında ise Türkiye Kızılay Derneği adını almıştır [29]. Türkiye Kızılay Derneği, tüzüğünün 4. Maddesi c bendinde hukuki statüsünü, "Cenevre sözleşmelerine göre Kızılay adını ve amblemini kullanma yetkisine sahiptir. Tüzüğünde tanımlanmış, barış zamanında, savaş sırasında ifa edeceği yasal görevlerine hazırlanmak da dahil tüm görevlerini yerine getirecek şekilde özerk olarak örgütlenir ve teşkilatlanır" şeklinde belirlemiştir [30]. Bünyesinde 2021 tarihi itibarıyla 12.000'den fazla çalışanı barındırmakla birlikte Türk Kızılayı çalışmalarında gönüllüler önemli bir yere sahiptir [31]. Her ay düzenli olarak yayımlanan gönüllü ol istatistiklerine göre 2023 Temmuz ayı itibarıyla 317.787 kişi olan gönüllü sayısının %62,65'i kadınlardan, %37,35'i ise erkeklerden oluşmaktadır. Bu gönüllülerin %25,53'ü gönüllük faaliyet alanı olarak Afet ve Acil durum alanını tercih etmişlerdir [32]. Uluslararası afet müdahalelerine yönelik çalışmalarda Uluslararası Kızıllaç-Kızılay Federasyonu (UKKDF/IFRC) önemli bir örgüttür. Çok sayıda çalışma alanı olan Türk Kızılay'ın faaliyet alanları; afet yönetimi, kan hizmetleri, uluslararası yardımlar, ilk yardım, sağlık, sosyal hizmet, gençlik, göç ve mülteci hizmetleri, maden suyu işletmeleri ile çadır ve tekstil üretimleri olarak özetlenebilir [29].

Günümüzde sivil toplum kuruluşları birçok farklı amaç için faaliyet gösterdikleri gibi afet olaylarında her aşamasında aktif olarak görev almaktadırlar. Özellikle 1999 marmara depremi sonrası ülkemizde değişime uğrayan afet yönetim sistemi bu amaçla kurulan STK ların öncelikle müdahale amaçlı ortaya çıkmalarına vesile olmuştur. O dönem bu tür STK ların yaygınlaşmasında, 1996 yılında asıl kuruluş amacı dağlarda ve zorlu doğa koşullarında arama-kurtarma faaliyetlerinde bulunmak olan AKUT lokomotif görevini üstlenmiştir. Türkiye'nin bu alanda ilk arama - kurtarma derneği olan AKUT 1998 Adana-Ceyhan depreminde gösterdiği yararlılıklar nedeniyle,

Bakanlar Kurulu kararıyla 19 Ocak 1999'da "Kamu Yararına Dernek" statüsü almıştır [33]. AKUT'un çalışmalarının kamuoyunda kazandırdığı sempati ve elde ettiği başarı sonucu bu alanda birçok dernek kurularak faaliyete geçmiştir.

2023 yılı Eylül ayı itibariyle Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü verilerine göre, İnsani yardım dernekleri faaliyet alanı adı altında, İlk Yardım, Acil durum ve kurtarma dernekleri olarak, İstanbul'da 126, Ankara'da 33, İzmir'de 47, Adana'da 19 dernek faaliyet göstermektedir [20]. 1999 sonrası ayrıca yapılan kanuni düzenlemelerle afet anında görev yapacak gönüllü sivil toplum kuruluşları için yasal zeminlerde oluşturulmuştur. Sivil Savunma Kanunu'nda gönüllü kişi ve kuruluşlarla bu alanlardaki faaliyetleriyle ilgili olarak katılımları düzenlenmiş, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda ve 5302 Sayılı Özel İdare Kanununda yapılan değişikliklerle kaymakam ve valilere afet bölgelerinde her çeşit müdahale ve yardım hizmetleriyle ilgili görevler verilerek mahalli idare birimlerinin acil durum ve afetlerle yönelik verilen görevlerin kapsamı genişletilmiştir [34]. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 5902 sayılı kanun ile hukuki dayanak oluşturularak hazırlanan ve ülkemizde afet yönetimi alanında stratejik belge olma özelliğini taşıyan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) içerisinde sivil toplum kuruluşlarında önemli görevler tanımlanmıştır. İlk defa devlet tarafından oluşturulan stratejik bir planda rol bulan sivil toplum kuruluşlarının personel, yönetim ve örgütlenme yapısı, eğitim modelleri ve devletle birlikte hareket etme kabiliyetleri gibi konularda bazı eksikliklerden dolayı planın işleyişi açısından tehdit oluşturabilecekleri farkedilmiştir. Afet ve acil durum yönetim başkanlığı (AFAD) tarafından hazırlanan 2013-2017 Stratejik Plan'ında tehdit ve fırsatlar bölümünde sivil toplum kuruluşların vazgeçilmezliği başlığı altında bu konuya yer verilmiştir. Afet yönetiminde sivil toplum kuruluşlarının vazgeçilmezliğiyle ilgili gösterilen tehditler ise AFAD tarafından şu şekilde sıralanmaktadır;

- a) İyi yönetilemeyince amaçlarına dair ilgilerini kaybetmeleri ihtimali,
- b) Arama-kurtarma konusunda yoğunlaşmaları,
- c) STK'lar arasında öne çıkma rekabetinin yaşanması,
- d) STK'ların devlet otoritesiyle birlikte faaliyetleri yürütmeme isteği,
- e) STK'lar yerine organize olmayan, eğitimsiz gönüllü kişilerin sayılarında artış yaşanması,

- f) STK'ların standart dışı eğitimler vermesi,
- g) Denetlenmemeleri veya akredite olmamaları, STK'ların akreditasyon şartlarının belirli olmaması,
- h) AFAD ve STK'ların ilişkilerinin belirli olmaması,
- i) STK'ların afet bölgesine hazırlıksız gelmesi,
- j) STK'ların arama-kurtarma birlikleriyle ortak tatbikatlarda bulunmaması,
- k) Bazı STK'ların asıl amaçlarını gizlemesi,
- l) Meslek odalarının politize olma ihtimali,
- m) Basının STK'larca yanlış bilgilendirilmesi,
- n) STK'ların yapmadıklarından sorumlu tutulmaması (ABD'deki Merhametli Hareketler Kanunu).
- o) STK'lar, yetkilerinin olmadığı konularda çalışmalar üstlenmesi,
- p) STK'ların basında öne çıkmaya çalışılması.

Aynı raporda sivil toplum kuruluşlarının vazgeçilmezliğiyle ilgili fırsatlar başlığı altında ise;

- a) Gönüllü işgücü ve hizmet sağlanması.
- b) Toplumsal bilince katkı sağlaması.
- c) Gönüllülük esasını yaygınlaştırması.
- d) Kendi alanlarında eğitimler vermeleri.
- e) Maddi ve ayni yardım toplama imkânı sağlanması.
- f) Farklı ülke STK'larının uluslararası ilişkilere katkısı.
- g) STK olmadan afet yönetilememesi ve sosyal sivil toplum sorumluluğunun artması.

Devletin bakış açısı stratejik planla bu şekilde kamuoyuna yansıtılmıştır [35].

Tespit edilen eksikliklere yönelik yapılan planlama çerçevesinde 29 Temmuz 2020 tarihinde Resmi gazetede yayınlanan 31200 sayılı ‘‘ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Afet ve Acil Durumlara İlişkin Hizmet Standartları ve Akreditasyon Esaslarının Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik’’ ile yönetmeliğin amacı; ‘‘Türkiye Afet Müdahale Planına göre afet ve acil durumlarda sunulacak hizmet alanlarında faaliyet göstermek isteyen, sivil toplum kuruluşları, özel kuruluşlar ve AFAD gönüllüsü kişilerin akredite edilmesi; akredite edilenlerle çalışma grupları arasında koordinasyonun sağlanması, sunulacak hizmetin standartlarının belirlenmesi,

kalitesinin artırılması ve kalitenin sürekliliğinin korunması için uygulanacak akreditasyonun usul ve esaslarını belirlemektir” şeklinde belirtilerek yasal bir çerçeveye oturtulmuştur [36].

2.8 Gönüllülük Kavramı

Fransızca “voluntaire” kelimesinden türediği ifade edilen gönüllülük, 1600’lü yıllarda kendini askerlik hizmeti için sunmak anlamında kullanılmıştır. Sözcüğün 1630’lu yıllarda “askeri olmayan” anlamında da kullanıldığı kayıtlara geçmiştir Latince de ise kişinin özgür iradesi anlamında kullanılan “Latin voluntarius” sıfatına dayanmaktadır [37].

Gönüllük kavramı açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğünde ; Gönüllü, olağan görev, yükümlülük ve sorumluluklarının dışında, sahip olduğu bilgi, tecrübe ve donanımı kendi özgür isteği ve iradesi ile maddi-manevi karşılık beklemeden toplumun hizmetine sunan birey ve/veya topluluktur şeklinde tanımlanmıştır. [6].

Birleşmiş Milletler tarafından 2011 yılında yayınlanan Dünyada gönüllülüğün durumu raporunda, 2001 yılının Birleşmiş Milletler tarafından Uluslar arası gönüllüler yılı olarak ilan edildiğine vurgu yapılarak gönüllülük; insan ilişkilerinin temel bir dışavurumu, İnsanların içinde yaşadıkları topluma iştirak etme ve diğerleri için önemli olduklarını hissetme ihtiyaçlarıyla ilgilidir denilmiş ayrıca gönüllülüğün barışa, insani gelişime ve kalkınmaya etkileri konusuna değinilmiştir [38].

Avrupa Gönüllü Merkezi (CEV) 2010 yılında yayınladığı raporunda vizyon olarak; Dayanışma ve aktif vatandaşlığa dayalı, uyumlu ve kapsayıcı bir toplum inşa etmede gönüllülüğün merkezi olduğu bir avrupa açıklamasına yer vermiştir. Uyguladığı programlarla gönüllülüğü daha çok bir dizi kurallara uygun sosyal etkinlikler olarak görmektedir. Gönüllüleri ise, zamanlarını yerel topluluklarda başkalarına ve genel olarak topluma fayda sağlamak için harcayan, finansal herhangi bir kazanç kaygısı gütmeyen, kendi özgür iradeleri, seçimleri ve motivasyonlarıyla katkı sağlayan kişiler olarak tanımlamaktadır [39].

Literatür taramasında ayrıca görülmüştür ki sürekli gelişen ve farklı disiplinlerin çalışma alanlarını ilgilendiren gönüllülük kavramı üzerinde ortak mutabakata varılmış bir tanım bulunmamaktadır. Farklı kaynaklarda gönüllülük ile ilgili diğerkamlık, altruizm, özgecilik gibi kavramlarla benzer ifadelerde bulunulmuştur. Hatta bazı

araştırmacılar tarafından gönüllüğüñ sosyal bir kurgu olduğuna vurgu yapılarak onun net ve açık bir tanımının yapılamayacağı bunun yerine gönüllülüğün tanımından ziyade insanlar tarafından nasıl yorumlandığı yada algılandığından bahsetmenin daha doğru olacağı savunulmaktadır [40]. Bir çok ülke tarafından farklı tanımları yapıldığı gibi, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi topluluklarında gönüllülük kavramını tanımlamaya yönelik açıklamalarının olması, gönüllülük tanımını farklı boyutlara taşıtmaktadır. Gönüllülük konusunda bir kriter olan maddi karşılık alınmaması konusunda bir grup araştırmacı gönüllülükte yapılan çalışmalar karşılığında kesinlikle herhangi bir maddi karşılık alınamayacağı yönünde fikir beyan etse de AB lkelerinde sosyal içerikli projelerde gönüllü olarak yapılacak faaliyetleri düzenleyen Avrupa Gönüllü Hizmetleri (AGH) nin uygulamasında olduğu gibi gönüllülere cep harçlığı mantığında bir miktar ödemenin yapıldığı uygulamalarda bulunmaktadır. Yapılan bu ödemelerin miktarı gönüllünün performansı veya yaptığı işin mahiyetine bağlı olmayıp, gönüllünün faaliyette bulunduğu ülkenin ekonomik şartlarına bağlı olarak önceden belirlenmektedir. Gönüllülüğün bir diğer özelliği ise uygulama alanlarının çeşitliliği ve devingenliğidir. Yani gönüllülük sadece kavramsal düzeyde tartışmalar yürütülen bir alan değil aynı zamanda her gün daha da gelişen ve çeşitlenen bir pratik yanısı olan bir alandır. Bu pratik yanısının kavramsal yanısından daha öncelikli, göz önünde ve belirleyici olduğunu söylemek mümkündür [41].

Bu kavram hakkında yapılmış olan tanımlara bakıldığında aslında gönüllü olarak faaliyette bulunan insanlar ve toplum açısından bu kavramı ayrı ayrı değerlendirmek bir noktada faydalı olacaktır. Gönüllü olarak bir STK çatısı altında faaliyet gösteren kişiler açısından; manevi bir tatmin hissi doğuran, toplumsal statü veya yeni bir evre gibi sosyal kazanımların dışında maddi her hangi bir menfaat veya kayđı güdülmeyen, herhangi bir zorlama veya mecburiyet altında olmaksızın kendi rızasıyla yapılan, hayatını idame ettirmek veya zorunlu olarak yerine getirmek durumunda olduğu işlerin haricinde zamanını değerlendirmek, toplumu ve çevreyi daha yaşanabilir bir seviyeye çıkarmak kayđısıyla yapılan işlerdir. Toplum açısından bakıldığında; devletin olmadığı veya yetersiz kaldığı alanlarda toplum menfaatine çalışılan, devlete iş gücü ve maliyet açısından ciddi kaynak oluşturan, yerine getirilen faaliyetlerle toplumda daha geniş tabanlı farkındalık ve farklı toplum yapıları arasında güven, bağlılık, hoşgörü ve yardımlaşma duygusu oluşturan, devlet sivil vatandaş dayanışmasıyla aidiyet duygusunu artıran, farklı kültür ve aile yapılarına sahip kişilere basit dernek

kuralları haricinde herhangi bir disiplin veya kurala bağı olmaksızın belirledikleri bir amaç doğrultusunda birlikte hareket etme ve ekip olma becerisi kazandırmak gibi faydaları bulunmaktadır. Gönüllülük hakkında tüm disiplinler tarafından genel kabul görmüş bir tanımının olmayışının en temel nedeni sosyal bilimlere ait soyut bir kavram olmasından kaynaklanmaktadır.

2.9 Gönüllülük Çeşitleri

Gönüllülük kavramı ile ilgili genel kabul görmüş bir tanımın olmadığı gibi gönüllülüğün sınıflandırılması veya çeşitlendirilmesine yönelik de net bir tanım bulunmamaktadır. Konu ile ilgili farklı alanlarda çalışmalar yapılarak araştırmacıların kendi bakış açılarından kaynaklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Gönüllülüğe sosyal açıdan bakacak olursak, gönüllülük teknolojiadaki gelişmeler ışığında her geçen gün dahada karmaşıklaşan sosyal yapıdan kaynaklı çok farklı şekil ve şartlarda izah edilebilir bir içerik kazanmıştır. Bu bağlamda bir sınıflandırma yapmak gerekirse, özel kuruluşların sosyal sorumluluk projeleri için mensuplarından istediği zorunlu gönüllülük, proje gönüllülüğü, geçici gönüllülük, sanal gönüllülük, öğrenci gönüllülüğü, genç gönüllülüğü, yaşlı ve emekli gönüllülüğü gibi farklı gönüllülük türlerinden bahsedilebilir [42]. Gönüllülük ve gönüllü türlerine insan kaynakları yönetimi açısından bakılacak olursa, gönüllüler mensubu oldukları STK'lar için kurumun misyonu, vizyonu ve amaçları doğrultusunda en önemli kaynağı oluşturmaktadırlar. Bu amaçla gönüllü türleri ; uzun dönemli gönüllüler, kısa dönemli gönüllüler, özel sektörde çalışan gönüllüler, gönüllülük konusunda tecrübeli gönüllüler, günlük gönüllüler, emekli gönüllüler, işsiz gönüllüler, ücretli gönüllüler, hüküm giymiş gönüllüler şeklinde bir sınıflandırma yapılmıştır [43]. Tüm bu sınıflandırmaların yanı sıra Türkiyede sosyal bilimler alanında gerçekleştirilen ve gençlerin gönüllülükle ilişkilerinin analiz edilmesi amacıyla hazırlanan bir ölçek geliştirme çalışmasında yapılan gönüllü sınıflandırması tanım itibariyle oldukça geneli

kapsaması açısından dikkat çekicidir. Bu sınıflandırmaya göre gönüllü türleri Formal, İnfomal, Kayıtdışı şeklinde ayrılmıştır.

a) Formal (Örgütsel) Gönüllülük: Tüzel bir kimliği olan kurum ve kuruluşlarda (STK'lar dahil) yürütülen yapılandırılmış gönüllülük.

b) İnfomal Gönüllülük: Gündelik yaşam içinde pratize edilen, plansız, yapılandırılmamış, kurumsal olmayan gönüllülük.

c) Kayıtdışı Yapılandırılmış (Dini) Gönüllülük: Resmi bir tüzel kişiliğe sahip olmayan oluşumlar içerisinde hiyerarşik bir düzen ve süreklilik içerisinde yürütülen planlı ve yapılandırılmış gönüllülük [44]. Daha önce belirttiğimiz üzere gönüllülük birden fazla disiplinin ilgi alanına girdiği için gönüllü türlerinin tanımı ve sınıflandırılmasında bir o kadar çeşitliliğe sahiptir.

2.10 Türkiyede Gönüllülük

Birleşmiş Milletler 20 Kasım 1997' de gerçekleştirdiği 50. Genel kurul toplantısı sonrası 52/17 sayılı kararı ile 2001 yılını Uluslararası Gönüllüler yılı olarak kabul etmiştir [45]. Bu karar sonrası Birleşmiş Milletlere üye tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiyede de gönüllülük 2000'li yıllar sonrası ciddi bir ivme kazanmıştır. Birleşmiş Milletlerinde teşvikiyle üye tüm ülkeler iç politikaya yönelik düzenlemelerini bu karara uygun hale getirmişlerdir. Türkiyede, bu karara örnek teşkil edecek düzenlemelerden birisi 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamedir (KHK) [46]. Bu kararname ile Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımlarının önündeki engellerin kaldırılarak katılımın teşvik edilmesi, Gençlerin ve STK'ların gönüllülük çalışmalarının desteklenmesi yasal olarak teşvik edilmiştir. Bu KHK'ya istinaden yayınlanan bir genelgeyle gönüllü ihtiyacı olan resmi kurumlarla gönüllü olarak katılmak isteyen vatandaşları buluşturacak bir internet sitesi (e-devlet içerisinde, Gönüllülük başvuru ve Takibi) kurulduğu ve gönüllü olmak isteyenlerin bu siteye yönlendirilmeleri bilgisi paylaşılmıştır. İlerleyen dönemde Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile bu resmi alt yapı güçlendirilmiş, Gençlik ve Spor Bakanlığı teşkilatı içerisinde Gönüllülük çalışmaları daire başkanlığı kurulmuş ve 2019 senesi Gönüllülük yılı olarak ilan edilmiştir. Bu yasal düzenlemelerin etkisiyle yerel yönetimlerde gönüllü çalışmalara yönelik 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve bu kanunları

gerekçe göstererek 25961 sayılı İl Özel İdare ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliğini çıkartarak gönüllü nitelikleri ile çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar düzenlemiştir. Türkiyede daha çok gençlerin gönüllük faaliyetlerinde yer alması, gönüllülüğün ağırlıklı olarak gençlik faaliyeti olarak görülmesinden dolayı gönüllülük faaliyetlerinde lokomotif görevi kamu adına Gençlik ve Spor Bakanlığı üstlenmiş durumda olsa da diğer bakanlıklarda ihtiyaç olarak gördükleri alanlarda gönüllülük projeleri uygulamaya başlamışlardır. Gençlik ve Spor Bakanlığının 2015 yılında hayata geçirdiği, gönüllü arayan kuruluşlarla gönüllü olmak isteyenleri bir araya getirdiği “Genç Gönüllüler – Sende Gönül Ver – Gönüllüyüz Biz” projesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2012 yılında başlatılan ve toplumun dezavantajlı guruplarına yönelik “Toplum Kalkınmasında Gönül Elçileri” projesi, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2019 yılında orman yangınlarına daha etkin müdahale amacıyla başlatılan “Orman Yangınları Gönüllüsü” projesi, İçişleri Bakanlığı tarafından 2020 yılında çıkartılan bir yönetmelik uyarınca afetlere müdahale amacıyla gönüllü olan şahıs ve STK’ların akredite edildiği “AFAD Gönüllüsü” projesi kamuda gönüllülük adına yürütülen çalışmalara örnek teşkil etmektedir. Türkiyede gönüllülük kavramı her ne kadar bazı özel STK’lar ve kuruluşlar tarafından yürütülen projelerle çeşitlilik gösterse de kamu kurumlarının bu alandaki baskın ağırlığı hissedilmektedir. Gönüllülüğün kamu şemsiyesi ve imkanları altında yerine getirilmesi ezelden beri devam eden STK, devlet ilişkisi ve gönüllülük üzerine yapılan kavramsal tartışmaların Türkiye’de uzunca bir süre daha derinleşerek devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiyede gönüllülük aynı zamanda 2003 yılı Avrupa katılım müzakerelerinin başlaması ile birlikte olumlu yönde etkilenmiş, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Ulusal Ajansı tarafından düzenlenen gençlik ve gönüllülük programlarının etkisiyle de gönüllük gündemde kendisine ayrıca yer edinmiştir. Tüm bu yasal düzenlemelere rağmen Türkiye’de gönüllülükle ilgili ve STK’lar ile gönüllüler arasındaki ilişkileri düzenleyen herhangi bir özel düzenleme yoktur. Bazı STK’ların kendi gönüllülük politikalarını geliştirdikleri bilinmektedir. Gönüllü çalışma ile ilgili bir yasal dayanak olmadığı için gönüllülerle çalışan bir

STK'nın geçmişte sigortasız işçi çalıştırmak gerekçesiyle yüklü bir para cezasına çarptırıldığı bilinmektedir [47].

2.11 Afetlerde Gönüllülük

Afet gönüllüsü, açıklamalı AFAD terimler sözlüğünde; Afet öncesi veya sonrasında, ihtiyaç duyulan alanda karşılık beklemeden kamu kurum ve kuruluşları, Türk Kızılayı veya başka bir insani yardım kuruluşu için hizmet vermek üzere önceden eğitilmiş kişi şeklinde tanımlanmıştır [6]. Afetlerde gönüllülük hizmetlerinin önemine ülkelerin kalkınması ve hızlı bir şekilde toparlanması açısından 2005-2015 Hyogo Çerçeve Eylem Planı, Birleşmiş Milletler Gönüllüler Raporu gibi uluslararası belgelerde de değinilmiştir. Afetlerde gönüllü olarak faaliyette bulunmak diğer gönüllülük türlerinden farklı sorumlulukları ve riskleri içerisinde barındırmaktadır. Afetler insanların can ve mal güvenliği açısından en zayıf oldukları dönemlerdir. Bu dönemlerde o insanlarla temas kuracak kişilerin belli standartlarda fiziksel ve ahlaki donanımına sahip olması büyük önem arz etmektedir. Herhangi bir afet olayında gönüllü olarak faaliyette bulunmadan önce bu kişilerin uzun bir eğitim sürecini tamamlaması ve devletin ilgili kurumları tarafından akreditasyona tabi tutulması gerekmektedir.

Afet gönüllüleri gönüllü oldukları süreçte kendilerini bekleyen; afetin ikincil etkilerine maruz kalma, müdahale esnasında yaşanması muhtemel iş kazaları, afet alanında hastalık kapma veya salgın hastalıklara yakalanma, üçüncü şahıslardan ve afetzede yakınlarından gelebilecek fiziki veya psikolojik müdahale ve tacizler, afetin en yoğun yaşandığı ilk 72 saatlik süre içerisinde yeme – içme – dinlenme - hijyen ve uyku düzenlerinde yaşanacak bozuklukların vücut sağlığına etkileri, duygusal veya akrabalık bağı olan kişilerin afetten etkilenmiş olması, müdahale anı ve sonrası yaşanması muhtemel psikolojik travmalar gibi riskleri önceden bilmeleri ve hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Ayrıca afet gönüllülerinin; din, dil, ırk, mezhep ayrımı yapmadan her canlıya eşit mesafede yaklaşmak, kurtarmada önceliği yapılacak profesyonel değerlendirmeler sonrası hayatta kalması en muhtemel kişiye vermek, tüm siyasi görüşlere eşit mesafede olmak, faaliyette bulunduğu ülkenin kanunları ve mensubu olduğu STK'nın kurallarına uymak, çalışmakta olduğu bölgenin örf ve adetlerine uygun hareket etmek, yurt dışı görevlerinde mensubu olduğu ülkeyi temsil ettiği bilincinde olmak, kendisi ve arkadaşlarının can güvenliğini ön planda tutmak, kendisine görev amaçlı verilen her türlü araç ve ekipmanı amacına uygun kullanmak,

yaptığı çalışmalardan herhangi bir maddi gelir ve kazanç elde etmemek, acil durumlarda yapılan çağrılara cevap vermek gibi bir çok sorumlulukları bulunmaktadır.

Günümüzde afet gönüllüleri açısından yaşanan problemlerden birisi de söz konusu zorlu şartlar için gerekli eğitimleri tamamlamadan, beden ve psikolojik olarak hazırlanmadan afetlere müdahale süreçlerinde görev alan gönüllülerin bundan olumsuz yönde etkilenmeleridir. Nitekim 6 Şubat depremleri sonrası bir çok afet gönüllüsünün psikolojik olarak durumdan etkilendiği ve tedavi amaçlı sağlık kurumlarına müracaat ettiği bilgisi kamuoyunda paylaşılmıştır. Bölgede etkili olan depremlerin psikolojik etkisini hafifletmek için sadece depremi birebir yaşayanların değil, aynı zamanda yardım çalışmalarında bulunanların da desteğe ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır [48]. Literatür taramasında görülmüştür ki afete doğrudan maruz kalmayıp yardım çalışmalarında bulunan gönüllüler, yaşadıkları psikolojik etkiyi; tükenmişlik (burnout), dolaylı travma (indirect trauma), üstlenilmiş travma (vicarious traumatization), empati yorgunluğu (compassion fatigue), ikincil travmatik stres (secondary traumatic stress) gibi farklı kavramlarla aktarmışlardır [49]. İkincil travma olarak adlandırılan bu psikolojik yansımaların en sık görülen belirtileri ise anksiyete, tetiktelik, travma sonrası stres belirtileri ve tükenmişliktir [50].

Enkaz alanlarından insan kurtarma, yardıma muhtaç yaşlı, kadın, çocuk görüntüleri özellikle büyük afetler sonrası halkın ve medyanın yoğun ilgisini çekmektedir. Medyanın izlenilirliğini artırma adına üstlendiği misyonların başında insan dramları ve her gün için bir afet kahramanı bulma çabası, özellikle gençler açısından yanlış bir teşvik unsuru olmaktadır. Görsel açıdan cazip eğitim aktiviteleri, üniforma ve telsiz taşıma imkanları, özel işaretlemeler ile sesli görsel uyarıcılar bulunan araçlar, afet zamanlarında tanınan ayrıcalıklar, kamuoyunun arama-kurtarma ekiplerine duyduğu sevgi ve saygı gibi unsurlarda gençlerin afet gönüllüsü olmaları hususunda etkili olmaktadır. Afet gönüllülüğünün içerisinde barındırdığı riskleri ve sorumlulukları gözardı ederek duygusal nedenlerle başlanılan gönüllülük çalışmaları istenilen hedefe ulaşmamaktadır. Afet gönüllülüğü; teorik, uygulama ve psikolojik eğitim ayakları olan, kişinin afetler öncesi doğru şekilde bilgilendirilerek ruhsal ve bedensel olarak hazır olduğu, uygulama alanında yaşanacak aksiliklerin insan hayatına neden

olabileceğinin bilinci içerisinde ağır sorumluluk gerektiren ve ekip çalışması içerisinde sürdürülebilirliği olması gereken gönüllü bir faaliyettir.

2.12 Gönüllü Yönetimi

Gönüllü yönetimi diğer yönetim alanlarından oldukça farklı bir alandır. STK için en büyük ve önemli sermayenin amaçları doğrultusunda faaliyet gösteren gönüllüler olduğu bir gerçektir. Bu gönüllülerle belli kurallar çerçevesinde kişisel özelliklerine uygun, görevlerini tamamlayıcı eğitimlerle donatılmış ve gerekli motivasyon kaynakları oluşturulmuş bir çalışma ortamının dizayn edilmesi çok önemli bir zorunluluktur.

Gönüllü yönetiminde en öncelikli kural gönüllülerin takibi açısından tüm kişisel özellikleri ile gönüllülerin bir veri tabanına kayıt edilmesidir. Gönüllüler ile STK arasında ilişkiyi düzenleyecek alanında uzman bir koordinatörün belirlenerek gerekli yetki ve sorumluluklarla donatılması gönüllü yönetimi açısından ayrıca dikkat edilmesi gereken bir husustur. Gönüllü yönetiminin sırasıyla;

a) Gönüllü iş tanımı; Gönüllü kişinin yapacağı işin adı, amacı, hedefleri, süresi, beklenen beceri ve yetenekler, sorumluluklar ve beklentiler, yapılacak etkinlikler ve yararlanacak kitle, eğitimler ve destek planları ile bu çalışmanın gönüllüye katkıları gibi ayrıntılar müracaatta bulunacak gönüllü kişi ile paylaşılmalıdır.

b) Gönüllü Kazanma; Gönüllülerin bulunmasını ve kurumda çalışma süreçlerini iyi yönetmek; gönüllünün bulunacağı kaynağın doğru belirlenmesi, beklentilerin net verilmesi ve çalışılacak gönüllünün doğru değerlendirilmesi gönüllü kazanma sürecini oluşturur. Sivil Toplum Örgütü (STK)'nın projeleri ve ihtiyaç duyduğu gönüllü gücü çeşitli kaynaklarda duyurulmalıdır. İnternet sitesi, üniversiteler, şirketler, eğitim programları, kitle iletişim araçları, doğrudan postalama gibi yöntem ve alanlar kullanılabilir.

c) Gönüllü Oryantasyonu (Yönlendirmesi); Gönüllü, STK'ye destek vermeye başladığında, hem STK hem de gönüllünün görev alacağı program, gönüllü koordinatörü tarafından ayrıntılı olarak paylaşılmalıdır. Gönüllü yönlendirmesi için

gerekebilecek sunum yöntemleri ve araçları arasında, birebir ya da topluluğa yönelik sunular, video gösterimleri, varsa yönlendirme el kitabı vb. sayılabilir.

d) Gönüllü Eğitimi; Gönüllü olan kişi, faaliyette bulunacağı alana ve projeye uygun bir eğitim programına tabi tutulmalıdır. Gönüllünün aldığı bu eğitimler farkındalık kazanmaları, ortak bir dil geliştirilmesi, empatilerinin artması açısından faydalı olacaktır.

e) Gönüllü Motivasyonu; Gönüllünün STK'da yapacağı iş ile ilgili sürecin her aşamasına katılması, üyesi olduğu STK ile özdeşleşebilmesi ve yerine getireceği görevleri benimsemesi açısından gönüllülük isteğini canlı tutarak verimli bir ilişki sürdürmesi gerekmektedir. Çeşitli organizasyonlarla gönüller ile STK çalışanlarını bir araya getirmek tanışmalarını ve kaynaşmalarını sağlarken, teşekkür belgeleri, hediyeler, çalışmalara ait bülten paylaşımı tarzı küçük jestler gönüllüler arasında sağlam iletişim kanalları oluşturmak açısından gönüllülerin motivasyonunu ayrıca desteklemektedir.

f) Gönüllü Değerlendirme; Gönüllülerin değerlendirmesi STK'na, hatta projeye, özel olarak belirlenmiş bir yöntemde yapılmalıdır. Yapılacak değerlendirme gönüllünün yerine getirdiği görev ile ilgili olmasının yanı sıra bu değerlendirme kurum ve ekibi de kapsamalıdır. Değerlendirmenin içeriği planlanan iş ile sınırlı olmayıp gönüllünün STK ile ilişkisinin durumu, hedefe ne derece ulaşıldığı, çalışmalar esnasında yaşanan olumlu veya olumsuz durumları da kapsamalıdır. Bu tür değerlendirmelerin belirli aralıklarla yapılması gönüllü kişilerin güçlü ve zayıf yanlarını öğrenmeleri ve bu değerlendirmelerin çıktılarına göre kendilerini geliştirmeleri açısından önemlidir.[51].

2.13 Motivasyon Kavramı

Türk Dil Kurumu Sözlüklerinde motivasyon kelimesinin fransızca kökenli olduğu ve türkçeye isteklendirme, güdüleme şeklinde çevrilebileceği belirtilmiştir. Güdü ise bireyleri bilinçli ve amaçlı işlerde bulunmaya yöneltten dürtü veya dürtüler bileşkesidir [13]. Bazı kaynaklarda güdü ve dürtünün farklı tanımları yapılarak, güdü için kişinin yaşamı boyunca keşfettiği ihtiyaçlarını tatmin etmek maksadıyla kişiyi harekete geçiren itici güç ifadesi de kullanılmıştır. Dürtü ise kişinin fizyolojik ihtiyaçlarını tatmin etmek için kişiyi harekete geçiren itici güç olarak ifade edilmiştir [52]. Motivasyon unsuru kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Örneğin bir kişi için maddi

unsurlar motivasyon kaynağı olabilirken, bir başkası için manevi unsurlar motivasyon için kaynak teşkil edebilir. Fakat bir genelleme yapılacak olursa motivasyon için , kişilerin davranışlarının arka planında yatan ana sebep olarak ifade edilebilir. Kişileri arzu ettikleri sonuçlara ulaşmak amacıyla harekete geçiren ana güç unsuru olarak tanımlanabilir. Yine kişiler açısından bir hedefe ulaşmak için gerçekleştirdikleri gönüllü davranışlarının arkasında yatan sebepler, bu davranışların doğrultusu ve sürekliliği olarakta izah edilmiştir [53]. Motivasyon kavramı özellikle herhangi bir maddi gelir kaygısı güdülmeden yerine getirilen gönüllülük hizmetleri açısından ayrı bir önem arz etmektedir. Normal işletmelerde maaş, ikramiye, prim, sosyal haklar vb. enstrümanlar sayesinde yürütülen işler, gönüllü faaliyetlerinde doğrudan tek vasıta olan gönüllülerin gönüllülük faaliyetlerine motive edilmesi şeklinde yürütülmek zorundadır. Bu perspektiften bakıldığında kuruluş amacına yönelik en önemli sermayesi insan olan gönüllü kuruluşlar açısından gönüllülerin motive edilmesi kuruluşların başarısı ve devamlılığını doğrudan ilgilendirmektedir.

2.14 Motivasyonu Etkileyen Faktörler

Genel bir mantık çerçevesinde bakıldığında insanların gerek iş hayatlarında gerekse de günlük hayatlarında yerine getirdikleri bir çok faaliyet sonrası elde ettikleri maddi kazanımların insanlar açısından en önemli motivasyon kaynağı olduğu düşünülebilir. Nitekim geçen yüzyılın ortalarına kadar hakim olan anlayış da , maddi kazanımların motivasyon üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu şeklindeydi. Herzberg tarafından 1968 yılında iş dünyasına yönelik hazırlanan ‘‘Bir kez daha çalışanları nasıl motive ediyorsunuz?’’ adlı kitabında çalışanlar tarafından alınan ücretlerin bir sonraki ücret dönemine kadar motivasyona çok azda olsa etkisi olduğu, oysa iş yerinde çalışanları mutlu ve motive eden asıl etkenin işin içeriği olduğudur [54]. Bu çalışmadan sonra konuyla ilgili birçok çalışma daha yapılmıştır.

Motivasyonu etkileyen faktörleri dışsal faktörler ve içsel faktörler olarak iki başlık halinde ele alabiliriz. Motivasyonu etkileyen dışsal faktörler; bireyin örgütlü yapı içerisindeki davranışlarını bir sonuç için gerçekleştirdiği motivasyon çeşididir. Kişi gerçekleştirdiği davranışı görünür davranışının dışında davranışın getireceği sonuçlar için sergilemektedir. Dışsal motivasyonu para, sosyal imkanlar, ders için geçer notlar

vb.. şeklinde örneklendirebiliriz. [55]. Motivasyonu etkileyen içsel faktörler; Bireyin örgütlü yapı içerisinde yerine getirdiği faaliyet ya da işi faaliyetin kendisinden haz duyması, doyuma ulaşması veya ilgi çekici bulması nedeniyle yapmasıdır. İçsel motivasyonu yeterli olma arzusu, gelişme arzusu, bilme ihtiyacı, kendini gerçekleştirme-ispatlama, meydan okuma isteği şeklinde örneklendirebiliriz. Burada önemli olan, tatmin duygusunun içsel motivasyonda işin kendisinden kaynaklanırken dışsal motivasyonda, maddi ve sözlü ödüller gibi dışsal bir aracıyla kazanıldığının bilinmesidir [56]. Motivasyonu etkileyen faktörlere özellikle STK'da görev yapan gönüllüler açısından bakıldığında ücret vb. maddi dışsal faktörlerin motivasyonu etkilemesi mümkün olmadığından, içsel faktörlerin gönüllü motivasyonu konusunda tek etkileyici faktör olduğu söylenebilir.

2.15 Motivasyon Çeşitleri

İnsanın motivasyon kaynağı bir çok faktörden dolayı değişiklik gösterebilir. Kişinin ihtiyaçları, psikolojik alt yapısı, yetişme şekli ve ortamı insanları bir birinden farklı motivasyon kaynaklarına yönlendirebilir. Maddi açıdan doyuma ulaşmış birey için dışsal bir motivasyon kaynağının pek bir önemi olmadığı gibi, maddi konuda sıkıntı yaşayan veya manevi yönü fazla gelişmemiş bir bireyinde içsel bir motivasyon kaynağına ilgi göstermesi pek de olası değildir. Aynı yapıda örgüt içerisinde olsa dahi kişiden kişiye farklılık gösterebilen motivasyon kavramını yönü, şiddeti, ve hatta kişide zamanla oluşma şekline göre birçok başlık altında çeşitlendirmek mümkündür. STK'ların gelişmesi, devamlılığı ve kuruluş amaçlarını gerçekleştirmesi esasen örgütlü yapısına dahil olan üyelerin amaca uygun çalışmaları ile mümkündür. Motivasyonun önemi de tam olarak burada gönüllü bireyin biliçli veya bilinçsiz olarak eylemleri üzerindeki etkisinden kaynaklanmaktadır. Motivasyonu bu gerekçelerele bir çok şekilde çeşitlendirmek mümkün olsada en sade şekliyle; Fizyolojik Motivasyon, Psikolojik Motivasyon ve Sosyal Motivasyon olarak üç kısma ayırmak uygun olacaktır [57].

Fizyolojik Motivasyon; İnsanın en önemli gereksinimleri olan yeme, içme, giyinme ve barınma gibi temel insani gereksinimlerini karşılamaya yönelmiş motivasyonlardır.

Şiddeti ve zamanı farklılık göstermekle birlikte tüm insanlarda bu motivasyon bulunmaktadır [58].

Psikolojik Motivasyon; İnsanın farklı yaratılışından kaynaklı insandan insana farklılık gösteren korku, istek, özlem, arzu, gibi düşünsel ve ruhsal ihtiyaçlardan kaynaklanan motivasyondur. Bireyin kişiliğine ve davranışına şekil veren bu motivasyonda takdir edilme, şefkat duyma, görev sorumluluğu, insanın zamanla yaşayarak öğrendiği motivasyonlardır [56].

Sosyal Motivasyon ; İnsanların belli kurallar çerçevesinde toplum içinde varolmasını sağlayan ait olma, kabul görme, sevme ve aşk gibi duyguları barındıran motivasyonlardır. Bireyin mensubu olduğu toplumun farklı kesimlerinde yer alması farklı sosyal motivasyonlara sahip olmasını da beraberinde getirebilir [59].

2.16 Afetlerde Gönüllülük ve Motivasyon

Motivasyon çeşitleri ve motivasyonu etkileyen faktörler üzerinden bir yaklaşımda bulunmak gerekirse; afet gönüllüleri, fiziksel motivasyon kaynaklarını zorunlu sebeplerden dolayı istemsizce yitiren kişilere, dışsal herhangi bir motivasyon faktörü gözetmeksizin tamamen içsel motivasyon faktörlerinin etkisiyle sosyal ve psikolojik motivasyon kaynaklarının dürtüsüyle hareket etmektedir denilebilir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın amacı, yapıldığı yer ve zaman, evren ve örneklem, soru ve hipotezler, verilerin toplanması ve verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1 Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, afetlerde gönüllü olarak görev alan bireylerin motivasyonlarına etki eden unsurların belirlenmesidir. Bu sayede katılımı ve motivasyonu yüksek gönüllülük politikaları geliştirilerek afetlere dirençli toplumların oluşturulması açısından son derece önemli olan afet gönüllülüğünün devamlılığının

sağlanması amaç edinilmiştir. Bu araştırma neticesinde tespit edilecek sonuçlar, ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları için bir klavuz niteliği taşıyacaktır.

Bu çalışma kesitsel tanımlayıcı nitelikte nicel bir araştırma olarak planlanmıştır. Araştırmanın evreni olarak belirlenen hedef kitle içerisinde seçilen örneklem grubundan anket doldurma tekniği ile veriler toplanmıştır.

3.2 Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Bu araştırma, İstanbul ili Marmara bölgesi'nde afetlere müdahale amacıyla kurulan farklı üye profillerine sahip, Birleşik Arama Kurtarma Derneği (BKSAR), Mahalle Afet Gönüllüleri – Acil Müdahale Ekibi (MAG-AME), Motosikletli Arama Kurtarma Destek Derneği (MAKUD), İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH)'nın katılımı ile 01 Şubat 2023 – 15 Kasım 2023 tarihleri arasında yapılmıştır. 1 şubat 2023 tarihi itibarıyla tüm üyelere veri toplama formları dağıtılmış ancak 6 şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş depremlerine üyelerin gönüllü olarak bölgeye gitmesi ve bölgede belli bir süre kalmaları nedeniyle verilerin toplanma süreci 15 Kasım 2023 tarihine kadar uzamıştır.

3.3 Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni 31 Ocak 2023 tarihi itibarıyla Marmara bölgesinde toplam 98 üyeye sahip olan BKSAR, 50 üyeye sahip olan MAKUD, 250 üyeye sahip olan MAG-AME ile 410 üyeye sahip olan İHH derneklerine üye gönüllülerden oluşmaktadır. Yapılan G-power analiz sonucuna göre BKSAR'dan 78 üye (%79,5),

MAKUD'dan 44 üye (%88), MAG-AME'den 152 üye (60,8), İHH'dan 199 üye (%48,5) olmak üzere toplam 473 gönüllü (%58,5) örneklem olarak alınmıştır.

3.4 Araştırmanın Hipotezleri

H1: Gönüllülerin motivasyonları cinsiyete göre değişkenlik göstermektedir.

H2: Gönüllülerin motivasyonları yaş gruplarına göre değişkenlik göstermektedir.

H3: Gönüllülerin motivasyonları medeni durumlarına göre değişkenlik göstermektedir.

H4: Gönüllülerin motivasyonları eğitim seviyelerine göre değişkenlik göstermektedir.

H5: Gönüllülerin motivasyonları mesleklerine göre değişkenlik göstermektedir.

H6: Gönüllülerin motivasyonları afet yaşama deneyimlerine göre değişkenlik göstermektedir.

H7: Gönüllülerin motivasyonları afetlerde kayıp yaşama durumlarına göre değişkenlik göstermektedir.

H8: Gönüllülerin motivasyonları dernek yapısına göre değişkenlik göstermektedir.

H9: Gönüllülerin motivasyonları dernek üyelik süresine göre değişkenlik göstermektedir.

3.5 Araştırmaya Dahil Olma ve Dışında Tutulma Kriterleri

Araştırmaya dahil olma kriterleri,

- 18 yaş ve üzeri olmak,
- STK üyesi olmak,
- Soru formlarını anlayabilme ve yanıtlayabilme yeterliliğine sahip olmak
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olmak

Araştırma dışında tutulma kriterleri,

- Yaşanılan afet nedeniyle travmatize olmuş, çalışmaya katılmak istemeyen ya da duygusal olarak etkilenmiş gönüllüler,

- Araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılamayan ve araştırmaya katılmayı gönüllü kabul etmeyen kişiler olarak belirlenmiştir.

3.6 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Dernek Tanıtım Formu (DTF) EK-1, Anket Katılımcı Bilgi Formu (AKBF) EK-2 ve Gönüllü Motivasyon Envanteri (GME) EK-3 anket şeklinde gönüllülere sunulmuştur.

Dernek Tanıtım Formu : Araştırmanın yürütüldüğü dernek/vakfın sahip olduğu tecrübe, vizyon, misyon, akreditasyon bilgisi ile büyüklük ve etki alanını tanımlamaya yönelik 11 sorudan oluşmaktadır.

Anket Katılımcı Bilgi Formu : Kişisel bilgiler, afet geçmişi, dernek/vakıf geçmişi şeklinde üç alt bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü gönüllülerin sosyo-demografik yapıları ve afet alanındaki tecrübeleri ve tercihlerini belirlemeye yönelik 17 sorudan oluşmaktadır.

Gönüllü Motivasyon Envanteri; Orijinal adı “Volunteer Motivation Inventory (VMI)”olan Gönüllü Motivasyon Envanteri (GME) 2004’ de Esmond ve Dunlop tarafından geliştirilmiştir [60]. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalı Yüksek Lisans Tez çalışmasında ‘ ‘ Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlanması’’ Yrd.Doç.Dr. Ferda GÜRSEL danışmanlığında Ayşen ÇEVİK tarafından kullanılarak Türkçe geçerlilik güvenilirliği alınmıştır [61]. Bu envanter 44 maddeden oluşmuştur. “Kesinlikle katılıyorum” ile “Kesinlikle Katılmıyorum” arasında 5’li Likert tipi bir envanteredir. Orijinal envanterde 10 alt ölçek bulunmaktadır. Alt ölçeklerin, altı tanesinde (Değerler, Takdir Etme, Benlik Saygısı, Sosyal, Anlama, Koruyucu)5 madde, üç tanesinde (Sosyal Etkileşim, Tepkisellik, Kariyer Gelişimi) 4 madde, bir tanesinde (Karşılıklılık) ise 2 madde bulunmaktadır. Envanterde 3 adet ters ifade (olumsuz ifade) bulunmaktadır. Alt ölçekleri; Değerler, Takdir Etme, Sosyal Etkileşim, Karşılıklılık, Tepkisellik, Benlik Saygısı, Sosyal, Kariyer Gelişimi, Anlama ve Koruyucudur. Her birey için puan ayrı ayrı hesaplanır. Güvenirlik analizi için Cronbach Alfa değerleri hesaplanmıştır. 10 alt boyutta Cronbach Alfa değerleri 0,45 ile 0,78 arasında bulunmuştur.

Alt Ölçekler :**Madde Numaraları :**

1- Değerler	1 – 11 – 20 – 29 – 38
2- Takdir Etme	2 – 12 – 21 – 30 – 39
3- Sosyale Etkileşim	3 – 13 – 22 – 31
4- Karşılıklılık	4 – 40
5- Tepkisellik	5 – 14 – 23 – 32
6- Benlik Saygısı	6 – 15 – 24 – 33 – 41
7- Sosyal	7 – 16 – 25 – 34 – 42
8- Kariyer Gelişimi	8 – 17 – 26 – 35
9- Anlama	9 – 18 – 27 – 36 – 43
10- Koruyucu	10 – 19 – 28 – 37 – 44

Gönüllü motivasyon envanterinin alt ölçeklerinin açıklaması :

Değerler (Values) alt ölçeği: Gönüllüler, diğere insanlara yardım etmenin önemli olduğu inancını taşırlar [62].

Takdir etme – Tanıma (appreciate-recognition) alt ölçeği : Gönüllünün yeteneklerinin ve katkılarının bilinmesi onu motive eder [60].

Sosyal Etkileşim (Social Interaction) alt ölçeği: Gönüllünün sosyal ağlar kurması ve başkaları ile etkileşiminde sosyal yönler amaçlanmıştır [60].

Karşılıklılık (reciprocity) alt ölçeği: Gönüllülerin inanışına göre “ne ekersen onu biçersin” diğerelerine yardım sürecinde ve onların gönüllü çalışmalarında “iyilik yapmanın” kendilerine ne gibi iyi şeylerin kazandırdığı ölçülür [60].

Tepkisellik (reactivity) alt ölçeği: Gönüllülerin, geçmiş ya da şimdiki durumlarını belirtmek ve ‘iyileştirmek’ ihtiyacından dolayı ortaya çıkmıştır [60].

Benlik Saygısı (Self- Esteem) alt ölçeği: Gönüllülük, benlik saygısı ve kendine değer verme ile ilgili hisleri artırır [60].

Sosyal (social) alt ölçeği: Gönüllüler, diğereleleri tarafından önemli olan norm değerlerinden etkilenirler (örneğin arkadaş veya aile) [62].

Kariyer gelişimi (career development) alt ölçeği: Faydalı kişiler ile bağlantı kurma, deneyim, beceri ve istihdam kazanabilme [60].

Anlama (Understanding) alt ölçeği: Yeni öğrenme deneyimlerine izin verir ve bilginin, becerinin ve yeteneklerin tecrübe edilmesini sağlar [61].

Koruyucu (Protective) alt ölçeği: Gönüllülük motivasyonları için kişinin bir takım negatif özelliklerinden kendi egosunu koruması, kendinden daha az şansa sahip kişilere karşı suçluluk duygularını azaltma hissi ve kişinin kendi kişisel sorunlarını çözmek için hizmet edebilir [60].

3.7 Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan verilerin toplanması için araştırmanın evrenini oluşturan dört STK'nın dernek başkanlarına google formlar aracılığıyla oluşturulan AKBF ve GME leri çevrim içi olarak gönderilmiştir. Dernek başkanları tarafından, tarafımızca hazırlanan formlar tüm üyelere dağıtılmış, veri toplama işlemi G-power hesaplama sonucuna göre her dernek için yeterli örnekleme ulaşıldığında kesilmiştir. Hazırlanan formların başlığına bilgilendirilmiş gönüllü onam formu metni eklenerek ilk maddede onaylanması ile anketin cevaplanmasına başlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı dört STK'nın sorumlu veya başkanlarına çevrimiçi olarak ayrıca DTF uygulanmıştır.

3.8 Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma gerçekleşmeden önce, Bezmialem Vakıf Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan Etik Kurul Onayı (EK-4) alınmıştır. Birleşik Arama Kurtarma Derneği (BKSAR)'dan üyeleri ile yapılacak araştırma için izin alınmıştır (EK-5). Mahalle Afet Gönüllüleri – Acil Müdahale Ekibi (MAG-AME) 'den üyeleri ile yapılacak araştırma için izin alınmıştır (EK-6). Motosikletli Arama Kurtarma Destek Derneği (MAKUD) 'dan üyeleri ile yapılacak araştırma için izin alınmıştır (EK-7). İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) 'dan üyeleri ile yapılacak araştırma için izin alınmıştır (EK-8). Araştırmaya katılan dernekler için Dernek Tanıtım Formu (DTF), Çalışmaya katılan bütün dernek üyelerine Anket Katılımcı Bilgi Formu (AKBF) ile Gönüllü Motivasyon Envanteri (GME) birlikte sunulmuştur. Anketin başlangıç açıklama bölümünde Bilgilendirilmiş Onam Formu katılımcılara sunulmuş onayları alınmıştır (EK-9).

3.9 Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen bulgular SPSS 25.0 paket programı ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Verilerin analizine geçilmeden önce veri seti, kayıp değer (missing value), uçdeğerler (outliers) ve normallik varsayımı (normal distribution) bakımından incelenmiştir. Değişkenlerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenebilmesi için çarpıklık ve basıklık katsayısından faydalanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 aralığında olması ile belirlenmiştir [63]. Bu bağlamda çalışma veri setinin normal dağılıma uygun olduğu saptanmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. İki bağımsız grubun ortalamalarının karşılaştırılması amacıyla bağımsız örneklem t testi kullanılırken, üç ve daha fazla grubun ortalamalarının karşılaştırılması amacıyla da tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Gönüllü Motivasyon Envanteri GME alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar %95 güven aralığında ve anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Bulgular; demografik verilere ilişkin bulgular, dernek bilgilerine ilişkin bulgular, GME verilerine ilişkin bulgular, demografik özelliklere göre GME puanlarına ilişkin bulgular, dernek bilgilerine göre GME puanlarına ilişkin bulgular ve GME alt boyutları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular olmak üzere 6 başlık altında incelenmiştir.

4.1 Demografik Verilere İlişkin Bulgular

Tablo 4.1 Demografik Özelliklere İlişkin Dağılımlar (n=473)

		n	%
Cinsiyet	Kadın	138	29,2
	Erkek	335	70,8
Yaş	18-25	54	11,4
	26-33	85	18,0
	34-41	128	27,0
	42-49	111	23,5
	50 ve üstü	95	20,1
Medeni Durum	Evli	295	62,4
	Bekar	136	28,8
	Boşanmış	42	8,8
Çocuk Sayısı	0	159	33,6
	1	101	21,4
	2 ve üzeri	213	45,0
Eğitim Durumu	İlk-Ortaokul	20	4,2
	Lise	115	24,3
	Önlisans	91	19,2
	Lisans	181	38,3
	Lisansüstü	66	14,0
Meslek	Öğrenci	25	5,3
	Kamu Sektörü	103	21,8
	Özel Sektör	163	34,4
	Kendi İş	94	19,9
	Emekli	55	11,6
	Çalışmıyor	33	7,0
Gelir Durumu	Belirtilmemiş	59	12,5
	≤ 10.000	55	11,6
	10.001 – 20.000	159	33,6
	20.001 – 30.000	129	27,3
	≥ 30.000	71	15,0

Tablo 4.1 Demografik Özelliklere İlişkin Dağılımlar (n=473) (devam)

		n	%
Afet Yaşama Durumu	Evet	332	70,2
	Hayır	141	29,8
Afetlerde Kayıp Durumu	Maddi Kaybım Oldu	91	19,2
	Yakınlarımı Kaybettim	31	6,6
	Kaybım Olmadı	351	74,2

Araştırmaya katılan gönüllülerin yaş ortalaması $39,62 \pm 10,59$ (min:18-max:69), %70,8'i (n=335) erkek, %62,4'ü (n=295) evli, %21,4'ü (n=101) 1 çocuk, %38,3'ünün (n=181) lisans mezunu, %34,5'i (n=163) özel sektör çalışanı olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %70,2'si (n=332) daha önce afet yaşadığı bildirirken, %74,2'sinin (n=351) afetlerde herhangi bir kaybı olmadığı bulunmuştur (Tablo 4.1).

4.2 Dernek Bilgilerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.2 Dernek Bilgilerine İlişkin Bulgular (n=473)

		n	%
Bağlı Bulunulan Dernek	İHH	199	42,1
	MAG-AME	152	32,1
	BKSAR	78	16,5
	MAKUD	44	9,3
Derneğe Bağlı Olmadan Görev Alma	Evet	181	38,3
	Hayır	292	61,7
Afetlerde Dernek Adına Görev Alma	Evet	248	52,4
	Hayır	225	47,6
Afetlerde Üstlenilen Görevler	Arama ve Kurtarma	232	37,5
	Lojistik	155	25,1
	İlkyardım ve Sağlık	81	13,1
	İş ve Görev	150	24,3
Derneğe Üyelik Şekli	Arkadaş Tavsiyesi	282	59,6
	İnternet	73	15,4
	Etkinlik	103	21,8
	Belediye Duyurusu	15	3,2

Tablo 4.2 Dernek Bilgilerine İlişkin Bulgular (n=473) (devam)

		n	%
Derneğe Üye Olma Süresi	1 yıldan az	172	36,4
	1-8 Yıl	227	48,0
	8 yıldan fazla	74	15,6
Daha Önce Başka Bir Afet Derneğine Üyelik	Evet	93	19,7
	Hayır	380	80,3
Başka Bir Alanda Faaliyet Gösteren Derneklere Üyelik	Üyeliğim yok	296	62,6
	Hayvan Haklarıyla İlgili	39	8,2
	İnsan Haklarıyla İlgili	116	24,5
	Diğer	22	4,7

Araştırmaya katılan katılımcıların %42,1'i (n=199) İHH, %32,1'i (n=152) MAGAME, %16,5'i (n=78) BKSAR ve %9,3'ü (n=44) MAKUD derneğine üyedir. Bu katılımcıların %38,3'ü (n=181) derneğe bağımlı olmadan gönüllü olarak görev aldığı; %61,7'si ise (n=292) gönüllü olarak görev almadığını bildirmiştir. Ayrıca katılımcıların %52,4'ü (n=248) dernek adına görev aldığı bildirirken, %47,6'sı (n=225) görev almadığını bildirmiştir. Afetlerde üstlenilen görevlere bakıldığında bu görevlerin %37,5'ini (n=232) arama ve kurtarma, %25,1'ini (n=155) lojistik, %13,1'ini (n=81) ilkyardım ve sağlık, %24,3'ünü (n=150) iş ve görevler oluşturmuştur. Katılımcıların %59,6'sı (n=282) derneğe arkadaş tavsiyesi sonucunda, %15,4'ü (n=73) internet aracılığıyla, %21,8'i (n=103) etkinlikler aracılığıyla, %3,2'si (n=15) belediye duyuruları aracılığıyla üye olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların %36,4'ü (n=172) 1 yıldan az, %48,0'i (n=227) 1-8 yıl, %15,6'sı (n=74) ise 8 yıldan fazla süredir derneğe üye olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların %19,7'si (n=93) afet alanında faaliyet gösteren başka bir derneğe üye olduğunu bildirirken, %80,3'ü (n=380) üye olmadığını bildirmiştir. Ayrıca katılımcıların %37,4'ü (n=177) başka alandaki bir derneğe üye olduğunu, %62,6'sı (n=296) üye olmadığını bildirmiştir. Başka derneğe üye (n=177) kişinin üye oldukları dernekler incelendiğinde, katılımcıların %22,1'i (n=39) hayvanlarla ilgili bir derneğe üye olduğunu, %65,5'i (n=116) insani yardım ile ilgili bir derneğe üye olduğunu ve %12,4'ü ise (n=22) diğer derneklere üye olduğunu bildirmiştir (Tablo 4.2)

4.3 Gönüllü Motivasyon Envanteri (GME) Verilerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.3 GME Puan Ortalamalarına İlişkin Dağılımlar (n=473)

GME	Min- Max	$\bar{X} \pm SS$	Cronbach Alfa
Değerler	6-30	24,87 $\pm$ 3,75	0,767
Takdir Etme	4-20	13,68 $\pm$ 2,59	0,216
Sosyal Etkileşim	4-20	14,08 $\pm$ 3,28	0,716
Karşılıklılık	2-10	7,24 $\pm$ 1,87	0,465
Tepkisellik	4-20	14,96 $\pm$ 2,97	0,663
Benlik Saygısı	5-25	18,97 $\pm$ 3,60	0,754
Sosyal	5-25	16,20 $\pm$ 4,56	0,827
Kariyer Gelişimi	4-20	11,99 $\pm$ 2,70	0,386
Anlama	5-25	20,42 $\pm$ 3,14	0,785
Koruyucu	4-20	12,93 $\pm$ 3,64	0,767
Toplam	43-215	155,38 $\pm$ 23,91	0,935

Yapılan analiz sonucunda katılımcıların Gönüllü Motivasyon Envanteri'nin değerler alt boyutundan aldıkları ortalama puan 24,87 $\pm$ 3,75, takdir etme alt boyutundan aldıkları ortalama puan 13,68 $\pm$ 2,59, sosyal etkileşim alt boyutundan aldıkları ortalama puan 14,08 $\pm$ 3,28, karşılıklılık alt boyutundan aldıkları ortalama puan 7,24 $\pm$ 1,87, tepkisellik alt boyutundan aldıkları ortalama puan 14,96 $\pm$ 2,97, benlik saygısı alt boyutundan aldıkları ortalama puan 18,97 $\pm$ 3,60, sosyal alt boyutundan aldıkları ortalama puan 16,20 $\pm$ 4,56, kariyer gelişimi alt boyutundan aldıkları ortalama puan 11,99 $\pm$ 2,70, anlama alt boyutundan aldıkları ortalama puan 20,42 $\pm$ 3,14, koruyucu alt boyutundan aldıkları ortalama puan 12,93 $\pm$ 3,64 ve toplam Gönüllü Motivasyon Envanteri ortalama puanı ise 155,38 $\pm$ 23,91 olarak bulunmuştur. GME'den alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar doğrultusunda katılımcıların GME alt boyutları ve toplam puan ortalaması, ortalamanın üzerinde görülmektedir. Bununla birlikte GME'nin değerler alt boyutunun Cronbach alfa değeri 0.767, takdir etme alt boyutunun 0.216, sosyal etkileşim alt boyutunun 0.716, karşılıklılık alt boyutunun 0.465, tepkisellik alt boyutunun 0.663, benlik saygısı alt boyutunun 0.754, sosyal alt boyutunun 0.827, kariyer gelişimi alt boyutunun 0.386, anlama alt boyutunun 0.785, koruyucu alt boyutunun 0.767 ve GME'nin tamamının Cronbach alfa değeri 0,935 olarak belirlenmiştir (Tablo 4.3).

4.4 Demografik Özelliklere Göre GME Puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.4 Cinsiyete Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Cinsiyet	n	Ortalama	SS	F	t	p
Değerler	Erkek	335	24,80	3,94	1,659	-0,672	0,502
	Kadın	138	25,06	3,25			
Takdir Etme	Erkek	335	13,64	2,74	7,867	-0,719	0,473
	Kadın	138	13,81	2,21			
Sosyal Etkileşim	Erkek	335	14,28	3,21	2,282	2,101	0,036*
	Kadın	138	13,59	3,43			
Karşılıklılık	Erkek	335	7,39	1,83	0,009	2,688	0,007*
	Kadın	138	6,88	1,94			
Tepkisellik	Erkek	335	15,15	2,99	0,075	2,151	0,032*
	Kadın	138	14,51	2,89			
Benlik Saygısı	Erkek	335	19,15	3,67	0,681	1,638	0,102
	Kadın	138	18,55	3,40			
Sosyal	Erkek	335	16,75	4,48	0,372	4,112	< 0,001**
	Kadın	138	14,88	4,52			
Kariyer Gelişimi	Erkek	335	12,23	2,82	8,248	3,245	0,001*
	Kadın	138	11,42	2,29			
Anlama	Erkek	335	20,22	3,30	1,788	-2,211	0,028*
	Kadın	138	20,92	2,67			
Koruyucu	Erkek	335	13,36	3,61	0,010	4,023	< 0,001**
	Kadın	138	11,90	3,53			
Toplam	Erkek	335	156,97	24,41	0,310	2,264	0,024*
	Kadın	138	151,52	22,28			

* p < 0.05 , ** p < 0.001

Tablo 4.4’de görüldüğü üzere, bağımsız örneklem Student t testi analizi sonuçlarına göre katılımcıların cinsiyetleri ile GME’nin sosyal etkileşim alt boyutunda, karşılıklılık alt boyutunda, tepkisellik alt boyutunda, sosyal alt boyutunda, kariyer gelişimi alt boyutunda, anlama alt boyutunda, koruyucu alt boyutunda ve toplam GME puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür (p<0.05). Buna göre erkeklerin sosyal etkileşim alt boyutundan aldıkları puan (14,28 ± 3,21), kadınlara göre (13,59 ± 3,43); karşılıklılık alt boyutundan aldıkları puan (7,39 ± 1,83), kadınlara göre (6,88 ± 1,94); tepkisellik alt boyutundan aldıkları puan (15,15 ± 2,99), kadınlara göre (14,51 ± 2,89); sosyal alt boyutundan aldıkları puan (16,75 ± 4,48), kadınlara göre (14,88 ± 4,52); kariyer gelişimi alt boyutundan aldıkları puan (12,23 ± 2,82), kadınlara göre (11,42 ± 2,29); koruyucu alt boyutundan aldıkları puan (13,36 ± 3,61), kadınlara göre (11,90 ± 3,53); ve toplam GME puanları (156,97 ± 24,41), kadınlara göre (151,52 ± 22,28) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Kadınların anlama alt

boyutundan aldıkları puan ise ($20,92 \pm 2,67$) erkeklere göre ($20,22 \pm 3,30$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.5 Yaşa Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Yaş	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	18-25	54	25,91	3,45	1,278	0,278
	26-33	85	24,56	3,96		
	34-41	128	24,67	3,90		
	42-49	11	24,81	4,10		
	50 ve üstü	95	24,93	3,00		
Takdir Etme	18-25	54	14,07	1,86	2,577	0,037*
	26-33	85	13,16	2,74		
	34-41	128	13,81	2,80		
	42-49	11	14,11	2,77		
	50 ve üstü	95	13,28	2,19		
Sosyal Etkileşim	18-25	54	14,39	3,36	1,581	0,178
	26-33	85	14,18	3,49		
	34-41	128	14,33	3,03		
	42-49	11	14,21	3,34		
	50 ve üstü	95	13,34	3,30		
Karşılıklılık	18-25	54	7,65	1,57	1,153	0,331
	26-33	85	7,29	2,00		
	34-41	128	7,20	1,76		
	42-49	11	7,29	1,91		
	50 ve üstü	95	6,98	2,02		
Tepkisellik	18-25	54	15,81	2,42	1,327	0,259
	26-33	85	14,91	3,17		
	34-41	128	14,84	3,20		
	42-49	11	14,95	3,09		
	50 ve üstü	95	14,73	2,59		
Benlik Saygısı	18-25	54	19,85	3,23	1,466	0,211
	26-33	85	19,34	3,77		
	34-41	128	18,70	3,39		
	42-49	11	18,88	3,68		
	50 ve üstü	95	18,62	3,78		
Sosyal	18-25	54	16,61	4,76	0,279	0,892
	26-33	85	16,01	4,61		
	34-41	128	16,16	4,55		
	42-49	11	16,42	4,79		
	50 ve üstü	95	15,96	4,23		

Tablo 4.5 Yaşa Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Yaş	n	Ortalama	SS	F	p
Kariyer Gelişimi	18-25	54	12,15	2,72	0,809	0,520
	26-33	85	12,06	2,74		
	34-41	128	12,20	2,81		
	42-49	11	11,97	2,92		
	50 ve üstü	95	11,58	2,21		
Anlama	18-25	54	21,48	2,77	1,785	0,131
	26-33	85	20,25	3,27		
	34-41	128	20,21	3,11		
	42-49	11	20,33	3,43		
	50 ve üstü	95	20,38	2,84		
Koruyucu	18-25	54	13,39	3,62	0,647	0,629
	26-33	85	13,25	3,53		
	34-41	128	12,91	3,77		
	42-49	11	12,82	3,83		
	50 ve üstü	95	12,56	3,39		
Toplam	18-25	54	161,31	20,39	1,236	0,295
	26-33	85	155,01	24,81		
	34-41	128	155,02	24,10		
	42-49	11	155,79	26,41		
	50 ve üstü	95	152,35	21,35		

* p < 0.05

Tablo 4.5’de görüldüğü üzere, GME puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin takdir etme alt boyutunda yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=2,557; p=0.037). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda 18-25 yaş grubu ile 26-33 yaş grubu arasında 18-25 yaş grubu lehine, 42-49 yaş grubu ile 26-33 yaş grubu arasında 42-49 yaş grubu lehine ve 42-49 yaş grubu ile 50 ve üstü yaş grubu arasında 42-49 yaş grubu lehine istatistiksel olarak (p<0.05) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 4.6 Medeni Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Medeni Durum	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	Evli	295	24,69	3,92	1,076	0,342
	Bekar	129	25,26	3,67		
	Boşanmış	42	24,90	2,57		
Takdir Etme	Evli	295	13,66	2,64	0,196	0,822
	Bekar	129	13,67	2,54		
	Boşanmış	42	13,93	2,45		
Sosyal Etkileşim	Evli	295	14,16	3,28	0,853	0,427
	Bekar	129	14,10	3,31		
	Boşanmış	42	13,45	3,31		
Karşılıklılık	Evli	295	7,29	1,91	1,675	0,188
	Bekar	129	7,30	1,74		
	Boşanmış	42	6,74	2,07		
Tepkisellik	Evli	295	14,84	2,96	0,774	0,462
	Bekar	129	15,23	3,11		
	Boşanmış	42	14,95	2,68		
Benlik Saygısı	Evli	295	18,84	3,67	1,568	0,210
	Bekar	129	19,40	3,41		
	Boşanmış	42	18,48	3,67		
Sosyal	Evli	295	16,19	4,49	0,118	0,889
	Bekar	129	16,33	4,81		
	Boşanmış	42	15,95	4,37		
Kariyer Gelişimi	Evli	295	11,83	2,66	1,510	0,222
	Bekar	129	12,30	2,75		
	Boşanmış	42	12,14	2,83		
Anlama	Evli	295	20,12	3,34	6,861	0,001*
	Bekar	129	21,25	2,64		
	Boşanmış	42	19,88	2,68		
Koruyucu	Evli	295	12,91	3,62	0,493	0,611
	Bekar	129	13,13	3,72		
	Boşanmış	42	12,50	3,60		
Toplam	Evli	295	154,54	24,67	1,208	0,300
	Bekar	129	157,98	22,76		
	Boşanmış	42	152,93	21,83		

Tablo 4.6’de görüldüğü üzere, GME puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin anlama alt boyutunda medeni duruma göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=6,861; p=0.001). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda bekarlar ile evliler arasında bekarlar lehine ve bekarlar ile boşanmışlar arasında bekarlar lehine istatistiksel olarak (p<0.05) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0.05)

Tablo 4.7 Çocuk Sayısına Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Çocuk Sayısı	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	0	159	25,06	3,68	1,005	0,367
	1	101	25,16	3,11		
	≥2	213	24,61	4,06		
Takdir Etme	0	159	13,67	2,56	0,658	0,518
	1	101	13,94	2,11		
	≥2	213	13,58	2,82		
Sosyal Etkileşim	0	159	14,36	3,32	1,462	0,233
	1	101	13,64	3,18		
	≥2	213	14,08	3,31		
Karşılıklılık	0	159	7,42	1,73	3,431	0,033*
	1	101	6,82	2,05		
	≥2	213	7,31	1,88		
Tepkisellik	0	159	15,17	3,02	0,580	0,561
	1	101	14,89	2,52		
	≥2	213	14,85	3,15		
Benlik Saygısı	0	159	19,36	3,53	1,552	0,213
	1	101	18,95	3,12		
	≥2	213	18,69	3,85		
Sosyal	0	159	16,51	4,78	1,605	0,202
	1	101	15,51	4,64		
	≥2	213	16,31	4,35		
Kariyer Gelişimi	0	159	12,29	2,79	1,653	0,193
	1	101	11,70	2,40		
	≥2	213	11,91	2,76		
Anlama	0	159	21,06	2,81	5,422	0,005*
	1	101	20,33	2,71		
	≥2	213	20,00	3,48		
Koruyucu	0	159	13,08	3,83	1,445	0,237
	1	101	12,39	3,26		
	≥2	213	13,08	3,67		
Toplam	0	159	157,97	23,46	1,482	0,228
	1	101	153,33	20,55		
	≥2	213	154,42	25,61		

Tablo 4.7’te görüldüğü üzere, GME puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin karşılıklılık (F=3,431; p=0.033) ve anlama alt boyutunda (F=5,422; p=0.005) çocuk sayısı göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda karşılıklılık alt boyutunda çocuk sahibi olmayanlar ile 1

çocuğu olanlar arasında çocuk sahibi olmayanlar lehine ve anlama alt boyutunda çocuk sahibi olmayanlar ile 2 ve üzeri çocuğu olanlar arasında çocuk sahibi olmayanlar lehine istatistiksel olarak ($p<0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$)

Tablo 4.8. Eğitim Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Eğitim Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	İlk-Orta	20	26,05	2,76	1,343	0,253
	Lise	115	24,65	4,13		
	Önlisans	91	24,97	3,26		
	Lisans	181	24,61	3,98		
	Lisansüstü	66	25,53	3,21		
Takdir Etme	İlk-Orta	20	13,50	2,42	1,513	0,197
	Lise	115	13,19	2,83		
	Önlisans	91	13,87	2,28		
	Lisans	181	13,85	2,68		
	Lisansüstü	66	13,92	2,34		
Sosyal Etkileşim	İlk-Orta	20	13,40	3,08	0,995	0,410
	Lise	115	14,11	3,63		
	Önlisans	91	14,60	3,21		
	Lisans	181	13,86	3,17		
	Lisansüstü	66	14,11	3,16		
Karşılıklılık	İlk-Orta	20	7,10	1,92	1,114	0,349
	Lise	115	7,35	1,88		
	Önlisans	91	7,25	1,88		
	Lisans	181	7,06	1,88		
	Lisansüstü	66	7,59	1,86		
Tepkisellik	İlk-Orta	20	14,25	3,16	1,270	0,281
	Lise	115	14,76	3,20		
	Önlisans	91	15,53	2,51		
	Lisans	181	14,90	3,11		
	Lisansüstü	66	14,95	2,70		
Benlik Saygısı	İlk-Orta	20	18,55	2,72	0,360	0,837
	Lise	115	18,75	4,36		
	Önlisans	91	19,07	3,27		
	Lisans	181	18,98	3,41		
	Lisansüstü	66	19,33	3,39		

Tablo 4.8. Eğitim Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Eğitim Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
Sosyal	İlk-Orta	20	16,65	4,09	0,774	0,542
	Lise	115	16,27	4,75		

	Önlisans	91	16,80	4,56		
	Lisans	181	16,03	4,48		
	Lisansüstü	66	15,62	4,64		
Kariyer Gelişimi	İlk-Orta	20	10,40	1,93	2,536	0,039*
	Lise	115	12,19	2,62		
	Önlisans	91	12,37	3,01		
	Lisans	181	11,83	2,60		
	Lisansüstü	66	12,03	2,75		
Anlama	İlk-Orta	20	20,35	2,58	0,113	0,978
	Lise	115	20,43	3,31		
	Önlisans	91	20,36	2,90		
	Lisans	181	20,52	3,10		
	Lisansüstü	66	20,24	3,49		
Koruyucu	İlk-Orta	20	12,35	3,86	1,061	0,375
	Lise	115	12,71	3,63		
	Önlisans	91	13,60	3,47		
	Lisans	181	12,86	3,69		
	Lisansüstü	66	12,76	3,70		
Toplam	İlk-Orta	20	152,60	20,43	0,556	0,695
	Lise	115	154,42	26,92		
	Önlisans	91	158,43	22,02		
	Lisans	181	154,51	23,44		
	Lisansüstü	66	156,09	23,38		

Tablo 4.8’te görüldüğü üzere, GME puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin kariyer gelişimi alt boyutunda eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,536$; $p=0.039$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda lise mezunları ile ilk-ortaokul mezunları arasında lise mezunları lehine, önlisans mezunları ile ilk-ortaokul mezunları arasında önlisans mezunları lehine, lisans mezunları ile ilk-ortaokul mezunları arasında lisans mezunları lehine ve lisansüstü mezunları ile ilk-ortaokul mezunları arasında lisansüstü mezunları lehine istatistiksel olarak ($p<0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$)

Tablo 4.9 Mesleğe Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Meslek	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	Öğrenci	25	25,16	4,27	0,443	0,819
	Özel sektör	163	24,99	3,79		

	Kamu	103	24,77	4,10		
	Emekli	55	24,53	3,05		
	Çalışmıyor	33	25,58	2,96		
	Kendi işi	94	24,69	3,80		
Takdir Etme	Öğrenci	25	13,68	2,34	0,507	0,771
	Özel sektör	163	13,80	2,56		
	Kamu	103	13,83	2,59		
	Emekli	55	13,24	2,26		
	Çalışmıyor	33	13,45	2,37		
	Kendi işi	94	13,69	2,98		
Sosyal Etkileşim	Öğrenci	25	13,68	4,01	1,363	0,237
	Özel sektör	163	14,13	3,27		
	Kamu	103	14,57	2,87		
	Emekli	55	13,24	3,36		
	Çalışmıyor	33	14,39	2,72		
	Kendi işi	94	13,95	3,63		
Karşılıklılık	Öğrenci	25	7,68	1,93	0,832	0,527
	Özel sektör	163	7,32	1,90		
	Kamu	103	7,15	1,83		
	Emekli	55	6,87	1,94		
	Çalışmıyor	33	7,33	1,55		
	Kendi işi	94	7,29	1,94		
Tepkisellik	Öğrenci	25	15,44	2,77	1,450	0,205
	Özel sektör	163	14,91	3,00		
	Kamu	103	15,52	2,90		
	Emekli	55	14,38	2,83		
	Çalışmıyor	33	14,76	2,85		
	Kendi işi	94	14,72	3,15		
Benlik Saygısı	Öğrenci	25	18,84	3,80	0,370	0,869
	Özel sektör	163	19,19	3,60		
	Kamu	103	19,11	3,38		
	Emekli	55	18,67	4,24		
	Çalışmıyor	33	18,97	2,35		
	Kendi işi	94	18,66	3,79		

Tablo 4.9 Mesleğe Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Meslek	n	Ortalama	SS	F	p
Sosyal	Öğrenci	25	15,24	5,65	2,263	0,047*
	Özel sektör	163	15,75	4,74		

	Kamu	103	17,38	4,07		
	Emekli	55	15,96	4,29		
	Çalışmıyor	33	15,30	3,83		
	Kendi işi	94	16,43	4,70		
Kariyer Gelişimi	Öğrenci	25	12,16	2,94	0,790	0,557
	Özel sektör	163	12,07	2,88		
	Kamu	103	12,28	2,93		
	Emekli	55	11,87	2,33		
	Çalışmıyor	33	11,33	2,03		
	Kendi işi	94	11,80	2,47		
Anlama	Öğrenci	25	21,08	3,08	0,497	0,778
	Özel sektör	163	20,45	3,18		
	Kamu	103	20,56	3,18		
	Emekli	55	20,25	2,99		
	Çalışmıyor	33	20,58	2,17		
	Kendi işi	94	20,11	3,45		
Koruyucu	Öğrenci	25	12,20	4,13	1,114	0,352
	Özel sektör	163	12,99	3,68		
	Kamu	103	13,38	3,67		
	Emekli	55	12,27	3,76		
	Çalışmıyor	33	12,33	3,35		
	Kendi işi	94	13,13	3,43		

Tablo 4.9’da görüldüğü üzere, GME puanlarının meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin sosyal alt boyutunda meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,263$; $p=0.047$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda kamu çalışanları ile özel sektör çalışanları arasında kamu çalışanları lehine, kamu çalışanları ile öğrenciler arasında kamu çalışanları lehine ve kamu çalışanları ile çalışmayanlar arasında kamu çalışanları lehine istatistiksel olarak ($p<0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.10 Gelir Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Gelir Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	≤ 10.000	55	24,60	2,89	2,156	0.093
	10.000-20.000	159	24,43	4,17		
	20.001-30.000	129	25,51	3,19		

	≥ 30.000	71	24,66	4,13		
Takdir Etme	≤ 10.000	55	14,00	2,96	0,757	0,519
	10.000-20.000	159	13,53	2,38		
	20.001-30.000	129	13,82	2,48		
	≥ 30.000	71	13,46	2,87		
Sosyl Etkileşim	≤ 10.000	55	14,31	3,41	1,711	0,164
	10.000-20.000	159	13,63	3,54		
	20.001-30.000	129	14,35	3,19		
	≥ 30.000	71	14,48	2,81		
Karşılıklılık	≤ 10.000	55	7,05	1,99	0,412	0,744
	10.000-20.000	159	7,16	1,89		
	20.001-30.000	129	7,36	1,94		
	≥ 30.000	71	7,20	1,75		
Tepkisellik	≤ 10.000	55	14,93	2,84	1,725	0,161
	10.000-20.000	159	14,64	3,16		
	20.001-30.000	129	15,40	2,91		
	≥ 30.000	71	14,66	2,85		
Benlik Saygısı	≤ 10.000	55	19,44	3,74	2,071	0,103
	10.000-20.000	159	18,42	3,99		
	20.001-30.000	129	19,36	3,29		
	≥ 30.000	71	19,07	3,22		
Sosyal	≤ 10.000	55	16,62	4,72	0,728	0,535
	10.000-20.000	159	15,71	4,80		
	20.001-30.000	129	16,34	4,25		
	≥ 30.000	71	16,08	4,69		
Kariyer Gelişim	≤ 10.000	55	12,25	3,03	0,374	0,772
	10.000-20.000	159	11,85	2,90		
	20.001-30.000	129	11,95	2,46		
	≥ 30.000	71	12,13	2,67		
Anlama	≤ 10.000	55	20,51	2,94	1,222	0,301
	10.000-20.000	159	20,15	3,32		
	20.001-30.000	129	20,53	3,09		
	≥ 30.000	71	20,99	2,82		
Koruyucu	≤ 10.000	55	13,09	3,79	1,426	0,234
	10.000-20.000	159	12,84	3,97		
	20.001-30.000	129	13,29	3,42		
	≥ 30.000	71	12,18	3,61		
Toplam	≤ 10.000	55	156,80	24,46	1,384	0,247
	10.000-20.000	159	152,36	25,68		
	20.001-30.000	129	157,92	22,38		
	≥ 30.000	71	154,92	22,31		

Katılımcıların 59'u (%12.5) gelir durumunu belirtmek istemiyorken, 55'i (%11.6) 10.000 TL'nin altında, 159'u (%33.6) 10.000-20.000 TL arasında, 129'u (%27.3) 20.001-30.000 TL arasında, 71'i (%15) ise 30.000 TL'nin üzerinde geliri olduğunu bildirmiştir. Gelir durumu ile değişkenler arasında karşılaştırma yapılırken gelir

durumunu belirtmek istemeyen 59 kişi kayıp veri olarak kabul edilmiş ve toplam 414 katılımcının verileri ile analiz gerçekleştirilmiştir. GME puanlarının gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır (Tablo 4.10). ANOVA analizi sonucunda GME'nin gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$).

Tablo 4.11 Afet Yaşama Deneyimine Göre GMEÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Afet Yaşama	n	Ortalama	SS	F	t	p
Değerler	Evet	332	24,96	3,69	0,004	0,716	0,475
	Hayır	141	24,69	3,90			
Takdir Etme	Evet	332	13,72	2,66	1,271	0,433	0,665
	Hayır	141	13,61	2,45			
Sosyal Etkileşim	Evet	332	14,24	3,24	0,135	1,633	0,103
	Hayır	141	13,70	3,38			
Karşılıklılık	Evet	332	7,30	1,89	0,661	1,086	0,278
	Hayır	141	7,10	1,85			
Tepkisellik	Evet	332	15,23	2,94	0,044	2,960	0,003*
	Hayır	141	14,35	2,98			
Benlik Saygısı	Evet	332	19,26	3,57	0,005	2,644	0,008*
	Hayır	141	18,31	3,61			
Sosyal	Evet	332	16,72	4,57	0,394	3,800	< 0,001*
	Hayır	141	15,00	4,33			
Kariyer Gelişimi	Evet	332	12,26	2,78	3,287	3,301	0,001*
	Hayır	141	11,37	2,39			
Anlama	Evet	332	20,65	3,02	0,067	2,443	0,015*
	Hayır	141	19,89	3,35			
Koruyucu	Evet	332	13,31	3,69	1,249	3,501	0,001*
	Hayır	141	12,04	3,37			
Toplam	Evet	332	157,65	24,03	1,512	3,192	0,002*
	Hayır	141	150,05	22,84			

Tablo 4.11'de görüldüğü üzere, bağımsız örneklem Student t testi analizi sonuçlarına göre katılımcıların afet yaşama deneyimi ile GME'nin tepkisellik, benlik saygısı, sosyal, kariyer gelişimi, anlama, koruyucu alt boyutlarında ve toplam GME puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0.05$).

Buna göre; Afet yaşama deneyimi olan kişilerin tepkisellik alt boyutundan aldıkları puan ($15,23 \pm 2,94$), afet yaşamayanlara göre ($14,35 \pm 2,98$); benlik saygısı alt boyutundan aldıkları puan ($19,26 \pm 3,57$), afet yaşamayanlara göre ($18,31 \pm 3,61$); sosyal alt boyutundan aldıkları puan ($16,72 \pm 4,57$), afet yaşamayanlara göre ($15,00 \pm$

4,33); kariyer gelişimi alt boyutundan aldıkları puan ($12,26 \pm 2,78$), afet yaşamayanlara göre ($11,37 \pm 2,39$); anlama alt boyutundan aldıkları puan ($20,65 \pm 3,02$), afet yaşamayanlara göre ($19,89 \pm 3,35$); koruyucu alt boyutundan aldıkları puan ($13,31 \pm 3,69$), afet yaşamayanlara göre ($12,04 \pm 3,37$); ve toplam GME puanları ($157,65 \pm 24,03$), afet yaşamayanlara göre ($150,05 \pm 22,84$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.12 Afetlerde Kayıp Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Kayıp Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	Kayıbım olmadı	351	24,76	3,66	1,842	0,160
	Maddi kaybım oldu	91	24,93	4,24		
	Yakınımı kaybettim	31	26,10	3,02		
Takdir Etme	Kayıbım olmadı	351	13,64	2,49	0,743	0,476
	Maddi kaybım oldu	91	13,71	2,95		
	Yakınımı kaybettim	31	14,23	2,59		
Sosyal Etkileşim	Kayıbım olmadı	351	14,08	3,08	3,820	0,023*
	Maddi kaybım oldu	91	13,60	4,03		
	Yakınımı kaybettim	31	15,48	2,82		
Karşılıklılık	Kayıbım olmadı	351	7,15	1,86	2,051	0,130
	Maddi kaybım oldu	91	7,44	1,98		
	Yakınımı kaybettim	31	7,74	1,63		

Tablo 4.12 Afetlerde Kayıp Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Kayıp Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
-----	--------------	---	----------	----	---	---

Tepkisellik	Kaybım olmadı	351	14,83	2,89	2,161	0,116
	Maddi kaybım oldu	91	15,18	3,38		
	Yakınımı kaybettim	31	15,90	2,44		
Benlik Saygısı	Kaybım olmadı	351	18,88	3,47	0,771	0,463
	Maddi kaybım oldu	91	19,10	4,29		
	Yakınımı kaybettim	31	19,68	2,79		
Sosyal	Kaybım olmadı	351	16,09	4,40	0,486	0,616
	Maddi kaybım oldu	91	16,49	5,10		
	Yakınımı kaybettim	31	16,71	4,84		
Kariyer Gelişimi	Kaybım olmadı	351	11,95	2,54	2,565	0,078
	Maddi kaybım oldu	91	11,81	3,35		
	Yakınımı kaybettim	31	13,03	2,18		
Anlama	Kaybım olmadı	351	20,42	2,98	1,041	0,354
	Maddi kaybım oldu	91	20,19	3,88		
	Yakınımı kaybettim	31	21,13	2,38		
Koruyucu	Kaybım olmadı	351	12,80	3,48	1,110	0,330
	Maddi kaybım oldu	91	13,16	4,21		
	Yakınımı kaybettim	31	13,71	3,63		

Tablo 4.12 Afetlerde Kayıp Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Kayıp Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
-----	--------------	---	----------	----	---	---

Toplam	Kayıbım olmadı	351	154,58	22,10	2,090	0,125
	Maddi kaybım oldu	91	155,63	30,69		
	Yakınımı kaybettim	31	163,71	19,88		

Tablo 4.12’de görüldüğü üzere, GME puanlarının kayıp durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin sosyal etkileşim alt boyutunda kayıp durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=3,820$; $p=0.023$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda yakınımı kaybedenler ile kaybı olmayanlar arasında yakınımı kaybedenler lehine ve yakınımı kaybedenler ile maddi kaybı olanlar arasında yakınımı kaybedenler lehine istatistiksel olarak ($p<0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.5 Dernek Bilgilerine Göre GME Puanlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.13 Bağlı Bulunulan Derneğe Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Üye Dernek	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	BKSAR	76	24,87	3,73	2,741	0,043*
	İHH	196	24,61	4,00		
	MAGAME	149	24,76	3,63		
	MAKUD	52	26,25	2,87		
Takdir Etme	BKSAR	76	13,47	2,70	0,456	0,713
	İHH	196	13,62	2,86		
	MAGAME	149	13,85	2,23		
	MAKUD	52	13,81	2,35		
Sosyal Etkileşim	BKSAR	76	14,04	3,52	1,289	0,277
	İHH	196	14,33	3,07		
	MAGAME	149	13,67	3,41		
	MAKUD	52	14,38	3,36		

Tablo 4.13 Bağlı Bulunulan Derneğe Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Üye Dernek	n	Ortalama	SS	F	p
-----	------------	---	----------	----	---	---

Karşılıklılık	BKSAR	76	7,20	2,10	2,551	0,055
	İHH	196	7,44	1,80		
	MAGAME	149	6,92	1,90		
	MAKUD	52	7,50	1,64		
Tepkisellik	BKSAR	76	15,09	2,71	3,773	0,011*
	İHH	196	15,23	3,08		
	MAGAME	149	14,32	2,99		
	MAKUD	52	15,62	2,64		
Benlik Saygısı	BKSAR	76	18,86	3,80	0,673	0,569
	İHH	196	19,10	3,59		
	MAGAME	149	18,70	3,53		
	MAKUD	52	19,44	3,58		
Sosyal	BKSAR	76	16,80	3,99	10,589	< 0,001*
	İHH	196	16,90	4,45		
	MAGAME	149	14,54	4,62		
	MAKUD	52	17,50	4,45		
Kariyer Gelişimi	BKSAR	76	12,08	2,64	4,157	0,006*
	İHH	196	12,37	3,14		
	MAGAME	149	11,37	2,23		
	MAKUD	52	12,21	1,88		
Anlama	BKSAR	76	20,20	3,06	4,151	0,006*
	İHH	196	19,98	3,35		
	MAGAME	149	20,73	2,92		
	MAKUD	52	21,54	2,72		
Koruyucu	BKSAR	76	13,11	3,58	8,746	< 0,001*
	İHH	196	13,63	3,62		
	MAGAME	149	11,72	3,47		
	MAKUD	52	13,52	3,53		
Toplam	BKSAR	76	155,71	24,02	3,676	0,012*
	İHH	196	157,20	24,90		
	MAGAME	149	150,59	22,54		
	MAKUD	52	161,77	21,80		

Tablo 4.13’de görüldüğü üzere, GME puanlarının dernek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin değerler alt boyutunda ($F=2,741$; $p=0.043$), tepkisellik alt boyutunda ($F=3,773$; $p=0.011$), sosyal alt boyutunda ($F=10.589$; $p<0.001$), kariyer gelişimi alt boyutunda ($F=4,157$; $p=0.006$), anlama alt boyutunda ($F=4,151$; $p=0.006$), koruyucu alt boyutunda ($F=8,746$; $p<0.001$) ve toplam GME puanları arasında ($F=3,676$; $p=0.012$) dernek değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda değer alt boyutunda MAKUD ile BKSAR, İHH, MAGAME arasında MAKUD lehine,

tepkisellik alt boyutunda MAKUD ile MAGAME arasında MAKUD lehine, sosyal alt boyutunda MAKUD,İHH,BKSAR ile MAGAME arasında MAKUD,İHH,BKSAR lehine, kariyer gelişimi alt boyutunda İHH ile MAGAME arasında İHH lehine, anlama alt boyutunda MAKUD ile İHH arasında MAKUD lehine, koruyucu alt boyutunda İHH ile MAGAME arasında İHH lehine ve toplam GME puanlarında MAKUD ile MAGAME arasında MAKUD lehine istatistiksel olarak ($p<0.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.14 Derneğe Bağımlı Olmadan Gönüllü Görev Alma Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Bağılı Olmadan	n	Ortalama	SS	F	t	p
Değerler	Evet	181	24,73	3,50	0,215	-0,651	0,516
	Hayır	282	24,97	3,90			
Takdir Etme	Evet	181	13,74	2,72	1,483	0,337	0,736
	Hayır	282	13,66	2,52			
Sosyal Etkileşim	Evet	181	14,23	3,42	0,242	0,789	0,430
	Hayır	282	13,99	3,21			
Karşılıklılık	Evet	181	7,31	2,04	4,128	0,634	0,527
	Hayır	282	7,20	1,77			
Tepkisellik	Evet	181	15,21	2,89	1,070	1,416	0,157
	Hayır	282	14,81	3,02			
Benlik Saygısı	Evet	181	19,14	3,76	0,508	0,813	0,416
	Hayır	282	18,87	3,51			
Sosyal	Evet	181	16,93	4,81	2,201	2,722	0,007*
	Hayır	282	15,76	4,36			
Kariyer Gelişimi	Evet	181	12,51	2,97	5,645	3,206	0,001*
	Hayır	282	11,67	2,47			
Anlama	Evet	181	20,37	3,23	0,777	-0,298	0,766
	Hayır	282	20,46	3,09			
Koruyucu	Evet	181	13,49	3,81	0,433	2,645	0,008*
	Hayır	282	12,59	3,50			
Toplam	Evet	181	157,68	25,38	0,813	1,648	0,100
	Hayır	282	153,96	22,88			

Tablo 4.14’de görüldüğü üzere, bağımsız örneklem Student t testi analizi sonuçlarına göre katılımcıların derneğe bağımlı olmadan gönüllü görev alma durumu ile sosyal, kariyer gelişimi ve koruyucu alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0.05$). Buna göre; Derneğe bağımlı olmadan gönüllü görev alan kişilerin sosyal alt boyuttan aldıkları puan ($16,93 \pm 4,81$), görev almayanlar göre ($15,76 \pm 4,36$); kariyer

gelişimi alt boyuttan aldıkları puan ($12,51 \pm 2,97$), görev almayanlar göre ($11,67 \pm 2,47$); ve koruyucu alt boyuttan aldıkları puan ($13,49 \pm 3,81$), görev almayanlar göre ($12,59 \pm 3,50$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.15 Afetlerde Dernek Adına Görev Alma Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Dernek Adına	n	Ortalama	SS	F	t	p
Değerler	Evet	248	24,85	4,12	2,675	-0,162	0,872
	Hayır	225	24,91	3,30			
Takdir Etme	Evet	248	13,63	2,67	0,427	-0,53	0,597
	Hayır	225	13,76	2,51			
Sosyal Etkileşim	Evet	248	14,19	3,42	0,526	0,758	0,449
	Hayır	225	13,96	3,14			
Karşılıklılık	Evet	248	7,35	1,98	6,137	1,318	0,188
	Hayır	225	7,12	1,76			
Tepkisellik	Evet	248	15,06	3,15	0,166	0,708	0,479
	Hayır	225	14,86	2,78			
Benlik Saygısı	Evet	248	19,24	3,80	0,483	1,712	0,088
	Hayır	225	18,68	3,36			
Sosyal	Evet	248	16,51	4,68	0,665	1,527	0,128
	Hayır	225	15,87	4,43			
Kariyer Gelişimi	Evet	248	11,99	2,84	0,922	0,003	0,997
	Hayır	225	11,99	2,55			
Anlama	Evet	248	20,42	3,38	1,38	-0,07	0,944
	Hayır	225	20,44	2,87			
Koruyucu	Evet	248	13,54	3,58	0,491	3,865	< 0,001*
	Hayır	225	12,26	3,61			
Toplam	Evet	248	156,78	25,62	1,72	1,334	0,183
	Hayır	225	153,84	21,83			

Tablo 4.15’de görüldüğü üzere, bağımsız örneklem Student t testi analizi sonuçlarına göre katılımcıların afetlerde dernek adına görev alma durumu ile koruyucu alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p < 0.05$). Buna göre, afetlerde dernek adına görev alan kişilerin koruyucu alt boyuttan aldıkları puan ($13,54 \pm 3,58$) görev almayanlar göre ($12,26 \pm 3,61$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.16 Afetlerde Üstlenilen Görevlere Göre GMEÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Afetlerde Üstlenen Görevler		
Arama-Kurtarma	232	37,5
Lojistik	155	25,1
İlkyardım-Sağlık	81	13,1
İş-Görev Gereği	150	24,3

Uygulanan anket çalışmasında birden fazla (çoklu) seçenek uygulandığından dolayı seçenekler arasında herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır.

Tablo 4.17 Derneğe Üye Olma Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Üyelik Şekli	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	Arkadaş tavsiyesi	282	24,99	3,52	1,339	0,261
	İnternet	73	24,32	4,45		
	Etkinlik	103	24,78	3,90		
	Belediye Duyurusu	15	26,27	3,03		
Takdir Etme	Arkadaş tavsiyesi	282	13,65	2,48	1,785	0,149
	İnternet	73	13,86	3,05		
	Etkinlik	103	13,48	2,62		
	Belediye Duyurusu	15	15,07	1,75		
Sosyal Etkileşim	Arkadaş tavsiyesi	282	14,12	3,08	0,294	0,830
	İnternet	73	13,77	3,98		
	Etkinlik	103	14,15	3,39		
	Belediye Duyurusu	15	14,40	2,92		
Karşılıklılık	Arkadaş tavsiyesi	282	7,23	1,77	1,070	0,362
	İnternet	73	7,34	1,98		
	Etkinlik	103	7,11	2,14		
	Belediye Duyurusu	15	8,00	1,31		
Tepkisellik	Arkadaş tavsiyesi	282	15,08	2,81	1,198	0,310
	İnternet	73	14,37	3,39		
	Etkinlik	103	15,02	3,18		
	Belediye Duyurusu	15	15,33	2,38		

Tablo 4.17 Derneğe Üye Olma Durumuna Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Üyelik Şekli	n	Ortalama	SS	F	p
Benlik Saygısı	Arkadaş tavsiyesi	282	19,07	3,38	0,541	0,655
	İnternet	73	18,62	4,01		
	Etkinlik	103	18,84	3,98		
	Belediye Duyurusu	15	19,67	2,89		
Sosyal	Arkadaş tavsiyesi	282	16,35	4,50	1,598	0,189
	İnternet	73	15,36	5,16		
	Etkinlik	103	16,61	4,29		
	Belediye Duyurusu	15	14,93	4,38		
Kariyer Gelişimi	Arkadaş tavsiyesi	282	11,99	2,61	1,148	0,329
	İnternet	73	12,22	3,05		
	Etkinlik	103	12,01	2,73		
	Belediye Duyurusu	15	10,80	2,40		
Anlama	Arkadaş tavsiyesi	282	20,56	2,92	0,424	0,736
	İnternet	73	20,26	3,24		
	Etkinlik	103	20,23	3,46		
	Belediye Duyurusu	15	20,07	4,37		
Koruyucu	Arkadaş tavsiyesi	282	13,14	3,64	2,219	0,085
	İnternet	73	12,00	3,75		
	Etkinlik	103	13,14	3,46		
	Belediye Duyurusu	15	12,20	4,11		
Toplam	Arkadaş tavsiyesi	282	156,17	22,64	0,571	0,634
	İnternet	73	152,11	26,32		
	Etkinlik	103	155,36	25,85		
	Belediye Duyurusu	15	156,73	22,18		

Tablo 4.17’de görüldüğü üzere, GME puanlarının derneğe üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin derneğe üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$).

Tablo 4.18 Derneğe Üye Olma Süresine Göre GMEÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Üyelik Süresi	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	1 yıldan az	172	25,02	3,45	.404	0,668
	1-8 yıl	227	24,87	3,67		
	8 yıl ve üzeri	74	24,55	4,56		
Takdir Etme	1 yıldan az	172	13,51	2,31	.753	0,471
	1-8 yıl	227	13,74	2,77		
	8 yıl ve üzeri	74	13,91	2,61		
Sosyal Etkileşim	1 yıldan az	172	13,59	3,27	3,170	0,043*
	1-8 yıl	227	14,42	3,25		
	8 yıl ve üzeri	74	14,16	3,34		
Karşılıklılık	1 yıldan az	172	7,10	1,73	2,727	0,066
	1-8 yıl	227	7,44	1,93		
	8 yıl ve üzeri	74	6,94	1,97		
Tepkisellik	1 yıldan az	172	14,93	2,81	.035	0,965
	1-8 yıl	227	14,96	2,98		
	8 yıl ve üzeri	74	15,04	3,32		
Benlik Saygısı	1 yıldan az	172	18,71	3,48	.935	0,393
	1-8 yıl	227	19,20	3,49		
	8 yıl ve üzeri	74	18,86	4,15		
Sosyal	1 yıldan az	172	15,76	4,47	1.291	0,276
	1-8 yıl	227	16,44	4,48		
	8 yıl ve üzeri	74	16,50	5,01		
Kariyer Gelişimi	1 yıldan az	172	11,86	2,61	.457	0,634
	1-8 yıl	227	12,11	2,70		
	8 yıl ve üzeri	74	11,90	2,89		
Anlama	1 yıldan az	172	20,58	2,86	.362	0,696
	1-8 yıl	227	20,33	3,17		
	8 yıl ve üzeri	74	20,31	3,64		

Tablo 4.18 Derneğe Üye Olma Süresine Göre GMEÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Üyelik Süresi	n	Ortalama	SS	F	p
Koruyucu	1 yıldan az	172	12,46	3,78	2.269	0,105
	1-8 yıl	227	13,16	3,53		
	8 yıl ve üzeri	74	13,29	3,58		
Toplam	1 yıldan az	172	153,55	22,13	.860	0,424
	1-8 yıl	227	156,72	24,00		
	8 yıl ve üzeri	74	155,50	27,43		

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere, GME puanlarının derneğe üyelik süresine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin sosyal etkileşim alt boyutunda (F=3,170; p=0.043) derneğe üyelik süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi uygulanmıştır. Yapılan post-hoc Scheffé testi sonucunda sosyal etkileşim alt boyutunda 1-8 yıl arası üye olan personeller ile 1 yıldan az sürede üye olanlar arasında 1-8 yıl çalışanlar lehine istatistiksel olarak (p<0.05) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 4.19 Başka Bir Afet Derneğine Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Başka Dernek üyelik	n	Ortalama	SS	F	t	p
Değerler	Evet	93	24,75	3,44	0,067	-0,357	0,721
	Hayır	380	24,91	3,83			
Takdir Etme	Evet	93	14,39	2,61	0,201	2,919	0,004*
	Hayır	380	13,52	2,56			
Sosyal Etkileşim	Evet	93	14,75	3,23	0,000	2,208	0,028*
	Hayır	380	13,92	3,29			
Karşılıklılık	Evet	93	7,80	1,93	0,863	3,198	0,001*
	Hayır	380	7,11	1,84			

Tablo 4.19 Başka Bir Afet Derneğine Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Başka Dernek üyelik	n	Ortalama	SS	F	t	p
Tepkisellik	Evet	93	15,44	2,66	2,151	1,727	0,085
	Hayır	380	14,85	3,04			
Benlik Saygısı	Evet	93	19,82	3,36	0,270	2,538	0,011*
	Hayır	380	18,77	3,63			
Sosyal	Evet	93	16,80	4,75	0,657	1,388	0,166
	Hayır	380	16,06	4,51			
Kariyer Gelişimi	Evet	93	12,65	2,80	0,510	2,619	0,009*
	Hayır	380	11,83	2,66			
Anlama	Evet	93	20,81	2,76	0,294	1,308	0,192
	Hayır	380	20,33	3,22			
Koruyucu	Evet	93	13,76	3,44	2,163	2,467	0,014*
	Hayır	380	12,73	3,67			
Toplam	Evet	93	160,96	22,38	0,018	2,522	0,012*
	Hayır	380	154,02	24,10			

Tablo 4.19'd görüldüğü üzere, bağımsız örneklem Student t testi analizi sonuçlarına göre katılımcıların başka bir afet derneğine üye olma durumu ile GME'nin takdir etme, sosyal etkileşim, karşılıklılık, benlik saygısı, kariyer gelişimi, koruyucu alt boyutları ve toplam GME puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p < 0.05$). Buna göre; Başka bir afet derneğine üye olan kişilerin takdir etme alt boyutundan aldıkları puan ($14,39 \pm 2,61$) üye olmayan kişilere göre ($13,52 \pm 2,56$); sosyal etkileşim alt boyutundan aldıkları puan ($14,75 \pm 3,23$) üye olmayan kişilere göre ($13,92 \pm 3,29$); karşılıklılık alt boyutundan aldıkları puan ($7,80 \pm 1,93$) üye olmayan kişilere göre ($7,11 \pm 1,84$); benlik saygısı alt boyutundan aldıkları puan ($19,82 \pm 3,36$) üye olmayan kişilere göre ($18,77 \pm 3,63$); kariyer gelişimi alt boyutundan aldıkları puan ($12,65 \pm 2,80$) üye olmayan kişilere göre ($11,83 \pm 2,66$); koruyucu alt boyutundan aldıkları puan ($13,76 \pm 3,44$) üye olmayan kişilere göre ($12,73 \pm 3,67$); ve toplam GME'den aldıkları puan ($160,96 \pm 22,38$) üye olmayan kişilere göre ($154,02 \pm 24,10$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.20 Başka Bir Alandaki Derneğe Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Farklı Dernek üyelik	n	Ortalama	SS	F	t	p
Değerler	Evet	177	24,73	3,87	0,04	-0,64	0,522
	Hayır	296	24,96	3,68			
Takdir Etme	Evet	177	13,84	2,85	4,036	0,915	0,361
	Hayır	296	13,60	2,43			
Sosyal Etkileşim	Evet	177	14,31	3,28	0,103	1,149	0,251
	Hayır	296	13,95	3,29			
Karşılıklılık	Evet	177	7,49	1,93	1,186	2,235	0,026*
	Hayır	296	7,09	1,83			
Tepkisellik	Evet	177	15,08	3,08	0,01	0,65	0,516
	Hayır	296	14,90	2,92			
Benlik Saygısı	Evet	177	19,32	3,64	0,07	1,635	0,103
	Hayır	296	18,76	3,57			
Sosyal	Evet	177	16,47	4,74	0,651	0,964	0,336
	Hayır	296	16,05	4,46			
Kariyer Gelişimi	Evet	177	12,13	2,75	0,153	0,861	0,390
	Hayır	296	11,91	2,67			
Anlama	Evet	177	20,41	3,24	0,481	-0,097	0,923
	Hayır	296	20,44	3,09			
Koruyucu	Evet	177	13,27	3,54	1,459	1,566	0,118
	Hayır	296	12,73	3,70			
Toplam	Evet	177	157,05	24,81	0,155	1,17	0,243
	Hayır	296	154,39	23,34			

Tablo 4.20’de görüldüğü üzere, bağımsız örneklem Student t testi analizi sonuçlarına göre katılımcıların başka bir alandaki derneğe üye olma durumu ile GME’nin karşılıklılık alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p < 0.05$). Buna göre başka bir alandaki derneğe üye olan kişilerin karşılıklılık alt boyutundan aldıkları puan ($7,49 \pm 1,93$) üye olmayan kişilere göre ($7,09 \pm 1,83$) anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.21. Başka Bir Alandaki Derneğe Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı

GME	Kayıp Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
Değerler	Hayvan Hakları	39	24,31	3,75	0,481	0,619
	Diğer	22	25,27	3,07		
	İnsan Hakları	116	24,84	4,06		

Tablo 4.21. Başka Bir Alandaki Derneğe Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Kayıp Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
Takdir Etme	Hayvan Hakları	39	14,13	2,88	0,165	0,848
	Diğer	22	13,73	2,49		
	İnsan Hakları	116	13,89	2,86		
Sosyal Etkileşim	Hayvan Hakları	39	14,64	3,27	0,771	0,464
	Diğer	22	14,73	2,31		
	İnsan Hakları	116	14,04	3,33		
Karşılıklılık	Hayvan Hakları	39	7,36	2,08	0,640	0,528
	Diğer	22	7,18	1,65		
	İnsan Hakları	116	7,61	1,83		
Tepkisellik	Hayvan Hakları	39	15,15	3,19	0,147	0,863
	Diğer	22	15,41	2,30		
	İnsan Hakları	116	15,03	3,09		
Benlik Saygısı	Hayvan Hakları	39	18,95	3,94	0,837	0,435
	Diğer	22	20,14	2,27		
	İnsan Hakları	116	19,42	3,45		
Sosyal	Hayvan Hakları	39	16,38	4,06	0,085	0,919
	Diğer	22	16,86	4,42		
	İnsan Hakları	116	16,42	5,13		
Kariyer Gelişimi	Hayvan Hakları	39	12,90	2,41	1,361	0,259
	Diğer	22	12,36	2,40		
	İnsan Hakları	116	12,04	3,00		
Anlama	Hayvan Hakları	39	20,21	2,88	0,399	0,671
	Diğer	22	20,95	2,13		
	İnsan Hakları	116	20,41	3,42		

Tablo 4.21. Başka Bir Alandaki Derneğe Üye Olma Duruma Göre GME Puan Ortalamalarının Dağılımı (devam)

GME	Kayıp Durumu	n	Ortalama	SS	F	p
Koruyucu	Hayvan Hakları	39	13,82	3,36	0,950	0,389
	Diğer	22	13,68	3,00		
	İnsan Hakları	116	13,01	3,65		
Toplam	Hayvan Hakları	39	157,85	24,36	0,205	0,814
	Diğer	22	160,32	17,14		
	İnsan Hakları	116	156,73	25,66		

Tablo 4.21’de görüldüğü üzere, GME puanlarının farklı alandaki bir derneğe üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA analizi sonucunda GME’nin farklı bir alandaki derneğe üye olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$).

4.6 GME Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Tablo 4.22 : GME Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	Değerler	Takdir Etme	Sosyal Etkileşim	Karşılıklı	Tepkisellik	Benlik Saygısı	Sosyal	Kariyer Gelişimi	Anlama	Koruyucu	Toplam
Değerler	R p	1									
Takdir Etme	R p	,343** <.001	1								
Sosyal Etkileşim	R p	,395** <.001	,482** <.001	1							
Karşılıklı	R p	,413** <.001	,397** <.001	,398** <.001	1						
Tepkisellik	R p	,621** <.001	,381** <.001	,532** <.001	,463** <.001	1					
Benlik Saygısı	R p	,661** <.001	,439** <.001	,643** <.001	,564** <.001	,697** <.001	1				
Sosyal	R p	,356** <.001	,395** <.001	,587** <.001	,363** <.001	,569** <.001	,542** <.001	1			
Kariyer Gelişimi	R p	,163** <.001	,421** <.001	,573** <.001	,347** <.001	,427** <.001	,442** <.001	,570** <.001	1		
Anlama	R p	,656** <.001	,398** <.001	,535** <.001	,381** <.001	,580** <.001	,677** <.001	,441** <.001	,370** <.001	1	
Koruyucu	R p	,407** <.001	,417** <.001	,527** <.001	,429** <.001	,696** <.001	,641** <.001	,579** <.001	,544** <.001	,526** <.001	1
Toplam	R p	,692** <.001	,612** <.001	,773** <.001	,607** <.001	,817** <.001	,861** <.001	,762** <.001	,650** <.001	,761** <.001	,792** <.001

**Korelasyon $p < 0,01$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmada katılımcıların GME alt boyutlarından aldıkları puanların arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre;

- GME'nin değerler alt boyutu ile takdir etme arasında orta düzeyde ($r=0,343$), sosyal etkileşim arasında orta düzeyde ($r=0,395$), karşılıklılık arasında orta düzeyde ($r=0,413$), tepkisellik arasında orta düzeyde ($r=0,621$), benlik saygısı arasında orta düzeyde ($r=0,661$), sosyal arasında orta düzeyde ($r=0,356$), kariyer gelişimi arasında düşük düzeyde ($r=0,163$), anlama arasında orta düzeyde ($r=0,656$), koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,407$) ve toplam GME arasında orta düzeyde ($r=0,692$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin takdir etme alt boyutu ile sosyal etkileşim arasında orta düzeyde ($r=0,482$), karşılıklılık arasında orta düzeyde ($r=0,397$), tepkisellik arasında orta düzeyde ($r=0,381$), benlik saygısı arasında orta düzeyde ($r=0,439$), sosyal arasında orta düzeyde ($r=0,395$), kariyer gelişimi arasında orta düzeyde ($r=0,421$), anlama arasında orta düzeyde ($r=0,398$), koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,417$) ve toplam GME arasında orta düzeyde ($r=0,612$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin sosyal etkileşim alt boyutu ile karşılıklılık arasında orta düzeyde ($r=0,398$), tepkisellik arasında orta düzeyde ($r=0,532$), benlik saygısı arasında orta düzeyde ($r=0,643$), sosyal arasında orta düzeyde ($r=0,587$), kariyer gelişimi arasında orta düzeyde ($r=0,573$), anlama arasında orta düzeyde ($r=0,535$), koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,527$) ve toplam GME arasında yüksek düzeyde ($r=0,773$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin karşılıklılık alt boyutu ile tepkisellik arasında orta düzeyde ($r=0,463$), benlik saygısı arasında orta düzeyde ($r=0,564$), sosyal arasında orta düzeyde ($r=0,363$), kariyer gelişimi arasında orta düzeyde ($r=0,347$), anlama arasında orta düzeyde ($r=0,381$), koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,429$) ve toplam GME arasında orta düzeyde ($r=0,607$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin tepkisellik alt boyutu ile benlik saygısı arasında orta düzeyde ($r=0,697$), sosyal arasında orta düzeyde ($r=0,569$), kariyer gelişimi arasında orta düzeyde ($r=0,427$), anlama arasında orta düzeyde ($r=0,580$), koruyucu

arasında orta düzeyde ($r=0,696$) ve toplam GME arasında yüksek düzeyde ($r=0,817$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.

- GME'nin benlik saygısı alt boyutu ile sosyal arasında orta düzeyde ($r=0,542$), kariyer gelişimi arasında orta düzeyde ($r=0,442$), anlama arasında orta düzeyde ($r=0,677$), koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,641$) ve toplam GME arasında yüksek düzeyde ($r=0,861$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin sosyal alt boyutu ile kariyer gelişimi arasında orta düzeyde ($r=0,570$), anlama arasında orta düzeyde ($r=0,441$), koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,579$) ve toplam GME arasında yüksek düzeyde ($r=0,762$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin kariyer gelişimi alt boyutu ile anlama arasında orta düzeyde ($r=0,370$), koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,544$) ve toplam GME arasında orta düzeyde ($r=0,650$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin anlama alt boyutu ile koruyucu arasında orta düzeyde ($r=0,526$) ve toplam GME arasında yüksek düzeyde ($r=0,761$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.
- GME'nin koruyucu alt boyutu ile toplam GME arasında yüksek düzeyde ($r=0,792$) ve anlamlı ($p<0.01$) bir ilişki bulunmuştur.

Bu duruma göre her bir alt boyut pozitif yönde değişim gösterdiğinde, toplam GME de artış göstermektedir.

5. TARTIŞMA

Afetlere müdahale amacıyla kurulan sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak görev yapan gönüllülerin motivasyonlarına yönelik yapılan bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular bu bölümde tartışılmıştır.

Bireylerin gönüllülük motivasyonları; yaşadıkları coğrafya, toplumun ihtiyaçları, gönüllü olarak yer alacakları organizasyonun türüne göre farklılık gösterebilmektedir [64]. Alanyazında gönüllü katılımları ve motivasyonlarına gönüllülük faaliyetleri ve cinsiyet kriteri üzerinden bakıldığında farklı sonuçlara ulaşılmış olduğu görülmektedir. Yüce (2021) tarafından hazırlanan ‘‘ Afet gönüllülerinin motivasyon envanteri:Bursa ili örneği’’ isimli yüksek lisans tez çalışmasında AFAD ile protokolü bulunan STK larda gönüllü 161 erkek, 39 kadın olmak üzere toplam 200 gönüllünün cinsiyet değişkenine göre motivasyonları değerlendirilmiştir. Buna göre Değerler, Benlik saygısı, Kariyer Gelişimi ve Sosyal Etkileşim alt boyutlarında kadın gönüllülerin, Takdir Etme, Anlama, Koruyucu, Sosyal, Tepkisellik ve Karşılıklılık alt boyutlarında erkek gönüllülerin motivasyonları istatistiksel olarak yüksek çıksa da aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir [65]. Ayazoğlu ve Çekiç (2021) tarafından hazırlanan ‘‘Hatay AFAD Gönüllülerinin Sosyo Demografik Bilgileri ve Motivasyonları’’ isimli makalede 65 erkek, 59 kadın olmak üzere toplam 124 gönüllü ile yapılan çalışmaya yer verilmiştir. Gönüllülere uygulanan GME’de afet gönüllüsü olan kadın gönüllülerin erkek gönüllülere göre motivasyonları Değerler, Sosyal Etkileşim, Karşılıklılık, Benlik Saygısı ve Anlama alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak kadın grupları lehine anlamlı şekilde farklı çıkmıştır [66]. Amerika Birleşik Devletlerinde özellikle Psikoloji alanında yapılan bir araştırmada, başkalarına yardım etme konusunda kadınların motivasyonlarının ve ölçüm değerlerinin erkelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özellikle aile ve arkadaş çevrelerine yardım etme olasılıkları oldukça yüksektir. Ancak gönüllülük ve hayırseverlik gibi kurumsal yardım davranışlarında kadın ve erkekler arasında cinsiyet farklılıkları azdır. Bu çelişkinin sebebi olarak, erkeklerin kadınlardan daha fazla kaynağa ve daha fazla sosyal sermayeye sahip olduğu ve bunun da onların düşük motivasyon düzeylerini telafi ettiği hipoteziyle yapılan anket çalışmasında; erkeklerin gelir, eğitim, güven ve seküler sosyal ağ ölçümlerinden daha yüksek puan almaları bu hipotezlerin kısmen desteklendiğini göstermiştir [67]. Gönüllü katılımı ilgili yapılan

farklı çalışmalarda açık alanlarda düzenlenen etkinliklere kadınların erkeklere oranla katılımında daha çok zorlandığı, güvenlik beklentilerinde erkeklere oranla yüksek olduğu erkeklerle aynı şartlarda katıldıkları etkinliklerde dahi kadınların güvenlik beklentilerinin çok daha fazla olduğu görülmüştür [68], [69], [70]. Bu veriler ışığında araştırmamız değerlendirildiğinde, bir çok farklı alanda kadınların iyilik, yardım severlik ve gönüllülük konusunda motivasyonları erkeklere göre çok daha fazla olsada, özellikle afetlere müdahale için psikolojik ve bedenen farklı beceriler isteyen ve içerisinde bir çok riski barındıran gönüllük faaliyetleri için; kadınların günlük hayatlarında üstlendikleri roller gereği (çocuk, eş, anne, iş hayatı vb gibi) gönüllülük konusunda daha kısıtlı imkanlara sahip oldukları, ülkemizin toplumsal yapısı gereği erkeklerin daha fazla sosyal ve maddi imkanlara sahip olduğu, fiziksel yapıları zorlu koşullar için daha güçlü, doğaları gereği ekstrem ortam ve koşullara daha yatkın olduklarından dolayı araştırmamızın sonucunda erkeklerin afetlere müdahale amacıyla kurulan derneklerde gönüllü olarak görev yapmaya yönelik motivasyonlarının yüksek olması hipotezimizi destekler niteliktedir.

Gönüllülerin yaşlarının motivasyonlarına etkisi ile ilgili daha önceden yapılmış olan çalışmalarda Yılmaz, Sertbaş ve Gümüş (2019) Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) ve Tük Kızılayında 200 gönüllü ile yapmış oldukları çalışmada gönüllülerin takdir edilme faktörü ile ilgili 18-24 yaş grubunun 25-34, 45-54 ve 55 üzerindeki yaş gruplarına göre takdir edilmeye daha az önem verdiği, 35-44 yaş aralığının takdir edilmeye 45-54 yaş aralığına göre daha az önem verdiği sonucuna ulaşmış olup bu sonuç bizim araştırmamız ile uyuşmamaktadır [71]. Araştırmamızı kısmen destekleyecek bir çalışma ise, Muştı (2019) tarafından 293 genç kızıl原因 gönüllüsü ile yüksek lisans tezi olarak yapılmıştır. Bu araştırmaya göre gönüllüleri motive eden en önemli faktörün gerçekleştirilen gönüllülük hizmetlerinin gönüllünün itibarını pozitif yönde etkilemesi, bir işi başarılı şekilde tamamlamanın vereceği hazzı dair beklentilerinin olması bununda genç bireylerin özgüvenlerinin gelişmesi için gönüllülüğü pozitif yönde kullanıyor olduklarını ve gönüllülüğün bireysel katkılarının başında özgüven kazandırmasının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır [72]. Yaş gruplarının motivasyonlarındaki bu farklılığın özellikle gönüllü olunan dernek veya vakfın faaliyet alanıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Afet alanında gönüllülük faaliyetlerinde bulunmanın diğer alanlarda gerçekleştirilen faaliyetlerden gerek eğitim

gerekse uygulama yönünden çok daha fazla fedakarlık gerektirdiği bunda özellikle gönüllülüğü hayatının merkezine oturtan yaş guruplarında takdir beklentisini artırdığını akla getirmektedir. Ülkemiz şartlarında özellikle evlilik yaş ortalamasının Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) verilerine göre 28 olduğu düşünüldüğünde 26-33 yaş aralığında bulunan kişilerin motivasyonlarının evlenme ve yuva kurmaya yönelik olduğu, hemen devamında 34-41 yaş aralığında iş ve özel hayatın bir düzene oturtulmasının insanların önceliği olduğu düşünülmektedir. 18-25 yaş arası sosyal sorumlulukları nisbeten az, 42-49 yaş arası iş ve özel hayatında belli standartları sağlamış kişilerin özellikle afet alanında faaliyet gösteren sertbest zaman ve özel çaba gerektiren gönüllülük faaliyetlerinde motivasyonlarının yüksek olması ve gönüllük motivasyonlarının yaş guruplarına göre değişkenlik göstermesi araştırmamızın hipotezini destekler niteliktedir.

Medeni durum değişkeninin gönüllü motivasyonu üzerindeki etkileri ile ilgil yapılan alan araştırmasında; Bekarların evlilere göre , kariyer ve fırsat faktörü ile problem çözme ve kaçınma faktöründe motivasyonlarının daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğuna yönelik sonuçlara rastlanmıştır [71]. Farklı bir bir çalışma da ise bekarların takdir etme, sosyal etkileşim ve kariyer gelişimi alt boyutlarına ilişkin puanlar medeni durum değişkenine göre istatistiksel açıdan evlilere göre anlamlı şekilde farklı bulunmuş ve bu farklılığın bekârlar lehine olduğu belirtilmiştir [66]. Yurt dışında yapılan bir çalışmada bekarların evli olanlara göre aile ve arkadaş ortamlarında, toplumsal organizasyonlarda daha aktif oldukları belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucu ise kişinin kendi topluluğuna katılımı ne kadar çeşitliyse, gönüllü çalışma yapma olasılığında o kadar yüksek olduğu sonucu tespit edilmiştir. Bu bağlantı ise (Sosyal bağlantı veya topluluk katılımı) olarak adlandırılmıştır [73]. Bekar kişiler zaman ve sosyal sorumlulukları konusunda evli veya boşanmış kişilere göre nispeten daha geniş imkanlara sahiptir. Sosyal aktivitelere, yeni arkadaşlık ve çevrelere uyum konusunda toplumsal sınırlamalara maruz kalmadan zaman ayırabilmekte, uzun bir yetişme dönemi olan, farklı zamanlarda eğitim ve uygulama gerektiren, özellikle afet zamanlarında uzun süreli yaşam alanından bağımsız, uzakta çalışma zorunluluğu olan afet gönüllülüğü konusunda evli kişilere göre motivasyonlarının daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Bu sonuç araştırmamızın hipotezini destekler niteliktedir.

Çocuk sahibi olma değişkeni ile ilgili araştırmamızda çocuk sahibi olmayan gönüllülerin (n=159) kişi ağırlıklı olarak bekar gönüllülerden (n=129) kişi olduğu göz önünde bulundurulduğunda sonucun benzer çıkması olağan görülmüştür. Her ne kadar afetler gibi özellikle çocuk ve kadınların zor durumda kaldığı olaylara karşı evli ve çocuk sahibi insanların empati neticesi daha duyarlı olacakları düşünülse, evlilik ve özellikle çocuk sayısı kişi üzerinde ailesinin günlük ihtiyaçlarının karşılanması hususunda bir baskı teşkil edecektir. Kişinin öncelik sıralamasında başlarda yer edinen bu durum gönüllülük türü boş zaman ve belli imkanları gerektiren faaliyetlere katılımını kısıtlayacaktır. Çocuk sahibi olmayan veya ebeveyn bakımına ihtiyaç duymayan (reşit, aileden bağımsız, evli vb.) çocuklara sahip kişilerin gönüllülük konusunda motivasyonlarının yüksek olması tarafımızca beklenen bir sonuç olmuştur.

Gönüllülerin eğitim durumlarının motivasyonlarına etkilerine yönelik benzer bir araştırma da bizim sonuçlarımızı destekler nitelikte olup, Muştu (2019) tarafından 293 gönüllü ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarının %95,6'sını üniversite mezunlarının oluşturduğu yüksek lisans tez çalışmasında gençlerin kariyer gelişimleri için gönüllü motivasyonlarına sahip olduklarını, gönüllülük faaliyetlerinin gençlere sosyal ağ kazandırmakla kalmayıp, hem yeni insanlarla tanışma fırsatı , hem de yeni alanlar açarak ufuklarını geliştirme imkanı sunduğu sonucuna ulaşmıştır [72]. Ülkemizde eğitim süresi, 1997-1998 eğitim-öğretim yılında 8 yıl, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ise zorunlu olarak 12 yıla çıkartılmıştır. İlk-orta okul mezunu olarak hayata atılan ve gönüllülük faaliyetlerine katılan kişiler günümüzde 30'lu yaşlarını geçmiş ve mevcut yaşantılarına yönelik hayatlarını belli standartlarda idame ettiren kişiler olarak tanımlanabilir. Bu kişilerin ikinci kariyer ihtiyacı duyanlar hariç bu alanda kariyer gelişimi alt boyutunda yüksek motivasyon göstermeleri beklenen bir sonuç değildir. Lisans ve lisansüstü alandan mezun olan kişiler ise kısmen mesleki tercihlerini belirlemiş ve bu amaç doğrultusunda hayatını dizayn etmişlerdir. Bu kişilerin gönüllülük konusunda kariyer gelişimi beklentisiyle belli bir düzeyde motive olma ihtimalleri olsa da, gönüllü motivasyonu konusunda özellikle önlisans ve lise mezunlarının kariyer gelişimi alt boyutunda motivasyonlarının yüksek çıkması daha büyük bir olasılıktır. Ülkemiz koşullarında yaşayan insanların 18 – 20 yaş aralığını kapsayan bu dönem kişinin üniversite veya mesleki arayış içerisinde olduğu, arkadaş ve rol model kişiliklerden etkilendiği bir dönemdir. Kişinin bu dönemde özellikle

kariyer beklentisi içerisinde gönüllü faaliyetlerde bulunması tarafımızca beklenen bir sonuç olmuştur. Bu sonuç araştırmamızın hipotezini kısmen destekler niteliktedir.

Gönüllülerin meslek seçimlerinin motivasyonlarına etkileri ile ilgili yapılan araştırma sonucunda; alt boyutların herhangi birinde anlamlı farklılık tespit edilememiş olsa da Tepkisellik alt boyutunda serbest meslek çalışanları, Değerler alt boyutunda özel sektör çalışanları, Takdir Etme, Koruyucu, Anlama, Kariyer Gelişimi, Benlik Saygısı, Sosyal, Karşılıklılık ve Sosyal Etkileşim alt boyutlarında kamu çalışanlarının motivasyonları yüksek bulunmuştur [65]. Bu sonuçlar bizim araştırmamızla uyum göstermiş olsada bu araştırmaya (n=188) kişi, tarafımızca gerçekleştirilen araştırmaya (n=473) kişinin katılmış olduğu göz önünde bulundurulduğunda GME ile meslek değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin kurulamamış olmasının nedeni olarak araştırmaya katılan gönüllü sayılarının arasındaki farklılık olduğu düşünülmektedir. Kamu çalışanlarının görevleri gereği afetlere şahit olabilmeleri, devleti temsil etme dürtüsü, izin alma kolaylığı, gelir ve iş garantisi, faaliyetleri sebebiyle kurumu tarafından takdir görmesi gibi gönüllülüğü kolaylaştıran sebeplerden dolayı özellikle yakın çevresini oluşturan kişilerin değer yargılarından etkilenmeye müsait şekilde motivasyonlarının yüksek olması tarafımızca da anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç araştırmamızın hipotezini destekler niteliktedir.

Afetlerde gönüllü olarak görev almak yoğun eğitim süreçleri ve afet dönemlerinde uzun zaman ve maddi imkanlar ayırmayı gerektirmektedir. Sahada gönüllülerin yemek, içecek, barınma gibi temel ihtiyaçları ilgili STK veya devlet imkanları ile karşılanırsa dahi gönüllüler bir çok kişisel koruyucu donanımları ve özel ihtiyaçlarını özellikle eğitim süreçlerinde kendi bütçelerinden karşılamak zorunda kalmaktadır. Bu durum gözönünde bulundurulduğunda özellikle maddi imkanları yüksek olan kişilerin gönüllülük konusunda motivasyonlarının daha yüksek olabileceği kanaati tarafımızda oluşmasına rağmen yaptığımız araştırma sonucunda gelir durumu değişkeninin gönüllü motivasyonu konusunda herhangi bir etkisinin olduğuna dair anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Daha önce afet yaşamış olan gönüllüler ile ilgili gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda afet yaşayan gönüllüler ile afet yaşamamış olan gönüllülerin motivasyonları karşılaştırıldığında; Değerler, Karşılıklılık, Anlama alt boyutunda

hayır cevabını veren gönüllülerin motivasyonu, evet cevabını veren gönüllülere göre istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuş ve aralarında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [65]. Yapılmış olan bu çalışma ile kendi çalışmamız karşılaştırıldığında, yapılmış olan çalışmada afet yaşamış olan gönüllü sayısı (n=31) kişi afet yaşamamış gönüllü sayısı ise (n=168) kişi olmak üzere toplam 199 kişidir. Bizim gerçekleştirmiş olduğumuz araştırmada ise afet yaşamış gönüllü sayısı (n=332) kişi afet yaşamamış gönüllü sayısı (n=141) kişi olmak üzere toplam 473 kişidir. Özellikle Anlama alt boyutundaki anlamlı farklılığın araştırmaya katılan ve afet geçmişi olan gönüllülerin sayılarından kaynaklandığı düşünülmektedir. İnsan psikolojisi açısından bakıldığında insanların yaşamış oldukları felaketler karşısında hissetmiş oldukları çaresizlik ve acıları tekrar yaşamamak ve bu acılara muhatap olabilecek insanlara yardımcı olmak adına tavır ve eylem geliştirmeleri son derece mantıklı bir hareket olarak kabul görecektir. Nitekim afetler travmatik olaylardır ve bireyler travmalara farklı tepkiler vermekle birlikte travma sonrası büyüme yaşayan bireylerin olumsuz durumları kabullenme düzeylerinin yüksek olduğu, problemlere ilişkin çözüm arayışı içinde oldukları, yaşama dair sorumluluk aldıkları, sosyal destek almaya yatkın oldukları düşünülmektedir [74]. Bu sonuç araştırmamızın hipotezini destekler niteliktedir.

Bir afette yakınıni kaybeden ve daha sonrasında afetlerde gönüllü olarak faaliyet gösteren kişilerin motivasyonlarına yönelik yaptığımız literatür taramasında; AFAD tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen ‘‘ Türkiye afet farkındalığı ve afetlere hazırlık araştırması’’ isimli çalışmada, afet çalışmalarına katılımın, afete maruz kalma durumuna göre dağılımı durumu değerlendirilmiştir. Yapılan anket çalışması sonucu; afete doğrudan maruz kalan bireyler arasında afet çalışmalarına gönüllü katılımın, afete doğrudan maruz kalmayan bireylere göre oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Afete doğrudan maruz kalan bireylerin yüzde 14’ü gönüllü olarak afet çalışmalarına destek vermişken bu oran afete doğrudan maruz kalmayan bireyler arasında yaklaşık yüzde 4 seviyesinde kalmıştır. Bu veriler, afete doğrudan maruz kalan bireylerde, afet farkındalığının, afete doğrudan maruz kalmayan bireylere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir [75]. AFAD tarafından gerçekleştirilen bu çalışma bizimde çalışmamızı destekler niteliktedir. Bu durum tarafımızca; İnsanların yaşadıkları acı tecrübeleri göz önünde bulundurarak, geliştirdikleri empati becerisiyle dini, vicdani dürtülerinde etkisiyle ‘‘ben yandım bir başkası yanmasın’’ düsturundan yola çıkarak yardımlaşmaya daha yatkın oldukları şeklinde yorumlanmaktadır. Bu

yorumu destekler nitelikte Atak ve Atak (2022) yaptıkları bir çalışmada yakınlarında ölümü tecrübe eden kişilerin hayatın değerini bildikleri ve yaşamlarını öncesine göre daha anlamlı geçirmek için çaba sarfettiklerini belirtmiştir. Ayrıca yakın kaybının bireyde pozitif etki meydana getirdiği görülmüştür [76]. Araştırmamızın sonucunda ulaştığımız bu sonuç araştırmamızın hipotezini destekler niteliktedir.

Farklı profilde derneklere üye gönüllüler üzerinde gerçekleştirdiğimiz araştırmada MAKUD derneği üyelerinin diğer dernek üyelerinden farklı olarak günlük hayatlarında motosiklet kullanmakta ve o kültür içerisinde yetişmiş bireylerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Sayıları diğer dernek üyelerine göre daha az olup afet olayları haricinde farklı sosyal etkinlikler vasıtasıyla sık sık biraraya gelmelerinden dolayı birbirleriyle olan etkileşimleri daha kuvvetlidir. Motosiklet grubundaki kişiler ortak bir tutkuya sahip olduklarını, ortak amaçları yerine getirmek için biraraya geldiklerini belirtmektedirler. Gruplara üye olma gerekçelerini güven duygusu, birlikte olma, yardımlaşma, yeni arkadaşlar edinme, ortak hareket etme isteği, gruba uyum, saygınlık kazanma, etkinliklere katılma, yeni yerler ve rotalar keşfetme olarak belirtmişlerdir[77]. Bu açıdan bakıldığında MAKUD derneği üyelerinin motivasyonlarının yüksek olması, aslında ortak amaç ve tutkular doğrultusunda motosiklet kullanıcılarının oluşturmuş oldukları sosyal bir grubun olumlu yanlarının afet amaçlı bir derneğe yansımaları olarak da yorumlayabiliriz. İHH derneği üye sayısının çokluğu, farklı yaş ve meslek gruplarında üye bulunması, ülke genelinde yapılanması ve tanınır olmasının dernek üyeleri açısından kendilerinden daha deneyimli gördüğü kişiler ile bağ kurarak deneyim ve tecrübe kazanmaya istekli olmaları noktasında motivasyonlarını artırdığı düşünülmektedir. Bu sonuç araştırmamızın hipotezini destekler niteliktedir.

Bir STK'da gönüllü olmak aynı zamanda kişiye yükümlülük de katmaktadır. Herhangi bir yükümlülüğü olmaksızın afetlerde prososyal davranışlar sergileyen kişilerin bu davranışlarını anlamlandırmaya yönelik yaptığımız literatür taramasında doğrudan bu yönde bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırmamızın sonucu tarafımızca değerlendirildiğinde bu davranışın alt yapısında; kişinin afet geçmişi ve toplumsal beklentiler, dini ve kültürel alt yapısı, kişisel özellikleri, sosyal medya ve haberleşme kaynaklarının aktif kullanımının önemli etkileri olduğu düşünülmektedir. Afet sonrası afetzedelere ilk olarak yardım edenler afetin etkilerinden daha az etkilenmiş olan aile

üyeleri, akraba ve komşular olmaktadır. Türk toplumunda bireylerin aile, arkadaş ve komşu gibi tanıdıklarına ve yakınlarına yardım ettikleri herkes tarafından gözlemlenen ve bilimsel araştırmalarla da tespit edilen bir olgudur [78]. Toplumda bu yönde oluşan beklentiyi en iyi şekilde yansıtan araştırma Karaman (2018) tarafından istanbul dahil 17 ilde yapılmıştır. Araştırmada bir afetle karşılaşıldığında komşulardan destek beklentisi ile ilgili soruya katılımcıların %61,6'sı evet derken belediyesinden en fazla 24 saat içinde yardım alabilme beklentisine %32,1'i , valilikten de en fazla 24 saat içinde yardım alabilme beklentisine %36,5'i evet demiştir [79]. Diğer yandan ülkemizde yapılan bir çok araştırma sonucunda, dindarlık düzeyi yüksek olanların zayıf olanlara göre fedakârlık, diğergamlık gibi prososyal davranışlar göstermede daha yüksek bir eğilime sahip oldukları tespit edilmiştir [80]. Ayten (2009)'un doktora tezinde 911 kişi üzerinde yapılan bir araştırmaya göre; Türk insanının dindarlığında inanç-etki boyutunun, yani dini inanç ve esasları benimseme ve bunlara bağlılığın önemli olduğu, aynı zamanda bireysel ve toplumsal hayatını düzenlemede dini inanç ve kanaatlerin etkili olduğu ayrıca dindarlık ile yardım etme eğilimi arasında, özellikle dindarlığın inanç-etki boyutu ile yardım etme eğilimi arasında olumlu bir ilişki ve etkileşimin olduğu tespit edilmiştir [81]. Kişilik özelliklerinin etkileri üzerine yapılan farklı bir çalışmada gönüllülerin kişilik özelliklerinin prososyal motivasyon düzeylerini etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda; bireylerin aktif, sosyal, toplumsal olaylara duyarlı, sorumluluk bilinci yüksek, güvenli, sakin ve dengeli özellikleri prososyal motivasyon düzeylerini pozitif anlamda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu yönelimde, kişilik özelliklerinin ve prososyal motivasyon düzeylerinin önemli bir rolü olduğu araştırma sonuçları ile ortaya konulmuştur [82]. Günümüzde internet ve sosyal medyanın yaygın olarak kullanımı sayesinde insanlar her türlü olayı herhangi bir düzenleme veya sansüre uğramadan anlık olarak takip edebilmektedirler. Özellikle afetler sonrası kayıt altına alınan yada canlı paylaşılan ölü veya yaralı, yardıma ihtiyaç duyan trajik insan görüntüleri diğer medya araçlarında sansürleniyor olsada sosyal medyada bu görüntüler apaçık paylaşılmakta ve yayılmaktadır. Araştırmalar, duygusal açıdan uyarılan insanların kendiliğinden oluşan yardım etme durumlarında yardım etmeye daha eğilimli olduklarını göstermiştir [83]. Bunun sonucu olarak da çeşitli hassasiyet ve imkanlara sahip insanlar kendilerine belli vazife ve sorumluluklar atıyarak herhangi bir kontrol veya planlamaya tabi olmaksızın sosyal medya üzerinden örgütlenip harekete geçebilmektedir. Sosyal medyanın, olayların hızlıca yayılması ve kişilerin örgütlenmelerinin sağlanmasına yönelik

örnekler arasında; Arap coğrafyasında başlayan Arap Baharı, Türkiye’ de yapılan Gezi Parkı Eylemleri, Wikileaks Eylemleri, Amerika Birleşik Devletleri New York kentinde yapılan Wall Street Eylemleri ve Fransa’da başlayıp Avrupa’nın çeşitli ülkelerine yayılan Sarı Yelekliler gibi olayları verilebilir [84]. Daha önceden gerçekleşen herhangi bir afetde bir derneğe bağlı olmadan afet alanında görev almış olan gönüllülerin tüm bu etkenlere bağlı olarak sosyal, kariyer gelişimi ve koruyucu alt boyutlarında motivasyonlarının yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Afetlerde bir dernek adına görev alan gönüllülerin motivasyonları değerlendirildiğinde, Clary ve arkadaşları (1998) insanların ; altı tür düşünce yapısından dolayı gönüllü olduklarını belirtmişlerdir. Bunları da değerler, anlayış, sosyalleşme, kariyer, korumacılık ve geliştirme şeklinde ifade etmişlerdir. Bu işlevin bir yada birkaçına sahip kişiler gönüllü olmaktadır [85]. Bu çerçevede bakıldığında yapmış olduğumuz araştırma sonucu: herhangi bir derneğe bağlı olmaksızın afetlerde görev yapan gönüllülerde tespit edilen Sosyal ve Kariyer gelişimine yönelik motivasyonun afet gönüllüsü olarak bir STK çatısı altında faaliyet gösteren gönüllülerde gözlemlenmediği bu gönüllülerin motivasyonlarında sadece korumacılık alt boyutunun ön plana çıkmış olduğu görülmektedir. Gönüllü faaliyetlere farklı neden ve amaçlarla katılım sağlayan gönüllüleri salt niyetleri ya da amaçları ile değerlendirmek zordur; Bu duruma objektif bir çerçeveden bakıldığında böyle bir değerlendirmeye gerek olmadığı da söylenebilir. Asıl olarak göz önünde bulundurulması gereken farklı beklenti, amaç ve niyetlerle katılım sağlayan ve farklı alanlarda tecrübelerine sahip gönüllülerden istenilen verim ve performansın alınmasının sağlanması, daha da önemlisi gönüllülüğün sürdürülebilir etkilerinin ortaya çıkartılmasıdır [86].

Afet gönüllülüğü, gönüllünün hizmetine ihtiyaç duyulacağı zaman, süre, yer, olay türü gibi bir çok bilinmezi içerisinde barındırdığından dolayı diğer hiçbir gönüllük türüne benzememektedir. Bu alanda gönüllü olan bireyin görev yapabileceği alana yönelik yeterli eğitim, donanım, pratik ve özgüvene sahip olabilmesi yoğun bir emekle birlikte maddi yatırımları da içerisinde barındırmaktadır. Bu gerekçeler dikkate alındığında afetlere yönelik müdahale amaçlı kurulan dernekler için uygun gönüllü bulmak kadar o gönüllüyü aynı motivasyona sahip şekilde uzun yıllar hizmet ederek hazırda tutmakta son derece önemlidir. Daha önce özellikle afet alanında faaliyet gösteren gönüllülere yönelik yapılan saha araştırmalarında ilginç bir şekilde gönüllülerin

mensubu oldukları dernek veya vakıflara ne kadar süredir üye oldukları ve bu sürelerin motivasyonlarına yönelik etkileri ile ilgili herhangi bir kaynağa ulaşılamamıştır. Yaptığımız araştırma sonucunda; insanların özellikle gerçekleşen bir afet sonrası oluşan ilk duygusal tepkileri ile bu alanda faaliyet gösteren derneklere üye olup, gerekli eğitimleri alarak sahada biran önce görev almak için yoğun istekli oldukları görülmektedir. Eğitim süreçleri esnasında ve sonrasında gerçekleşen afetlere katılım gösteren gönüllüler bu aşamada ekip üyeleri ve afetzedeler ile derin bağlar ve uzun yıllar devam eden arkadaşlık/dostluk ilişkileri kurarak sosyal ağlarını bu yönde şekillendirmektedir. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) tarafından hazırlanan rehberde bu durum toplumsal ilişkileri gelişmiş olmayan bireyler için gönüllü çalışma, önemli bir sosyalleşme olanağıdır. Bu süreçte bireyin topluma karşı duyarlılığı da gelişir şeklinde ifade edilmiştir [87]. Bu sonuç araştırmamızın hipotezini destekler niteliktedir.

Afet gönüllülerinin daha önce afetlerde görev alan başka bir derneğe üye olma durumlarının, motivasyonları üzerinde farklı derneklere yaşadıkları tecrübelerinde etkisiyle önemli bir katkısı olduğu aşıkardır. Araştırmamıza katılan gönüllülerden daha önce afetlerde görev alan başka bir derneğe üye olduğunu beyan eden üye sayısı; BKSAR üyesi (n=25) kişi, MAG-AME üyesi (n=25) kişi, İHH üyesi (n=42) kişi ve MAKUD üyesi (n=1) kişi olmak üzere toplam (n=93) kişidir. Bu üyelerin (n=19) kişisi 1 yıldan az, (n=51) kişisi 1-8 yıl arası, (n=23) kişisi 8 yıldan fazla süredir derneğe üyedir. Afet gönüllülüğü, ülkemizde yaşanan büyük çaplı her afet sonrası rağbet görmekte ve derneklere gönüllülük hususunda yoğun müracaatlar yapılmaktadır. Afetin psikolojik ve sosyal etkilerinin zamanla zayıflaması, gönüllülerin yoğun ve uzun eğitim programları, bu programlar tamamlanmadan sahada görev alınamaması, afet anında eğitim konusunda yetersiz dahi olsa tüm üyelerin afet bölgesine gitme isteği ve bu isteğin dernekler tarafından karşılanmaması, dernek içerisinde yaşanan iktidar mücadeleleri gibi hususlardan dolayı bir çok gönüllü, üyeliğinin ilk yıllarında gönüllülüğünü sonlandırmakta veya daha çok imkanlara sahip büyük dernek ve vakıflarda yeni üyeliklerle gönüllülüğe devam etmektedir. Daha önceden afetlerde görev alan derneklere üye olan gönüllülerin motivasyonlarının bu denli yüksek olmasının nedeni olarak, bir önceki üye olunan dernekte edinilen tecrübeler,

karşılaşılan zorluklar, kaçırılan fırsatlar, kendini ispat çabası gibi etkenlerin olumlu yönde bir etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Afet gönüllülerinin başka bir alanda faaliyet gösteren derneklere üye olmalarının motivasyonları üzerindeki etkileri ile ilgili gerçekleştirilen farklı bir araştırmada; başka bir alanda gönüllü olmayan gönüllülerin başka bir alanda daha gönüllü olanlara göre takdir etme, kariyer gelişimi ve sosyal alt boyutlarında motivasyonları daha yüksek bulunmuştur [65]. Bu sonuç her ne kadar bizim araştırmamızla çelişiyor olarak görülse de söz konusu araştırma tarafımızca gerçekleştirilen araştırma ile kıyaslandığında; söz konusu araştırmada afet gönüllülüğü dışında gönüllü olan kişilerin hangi alanda gönüllük faaliyetlerine katıldıklarına yönelik bir bilgi bulunmamasıyla birlikte çıkan sonuçlara göre tarafımızda insani değerler dışında hayvan hakları ve diğerleri alanında faaliyetlerde buldukları kanaati oluşmuştur. Şöyle ki; tarafımızca gerçekleştirilen araştırmaya insani değerlere yönelik derneklere üye (n=116) kişi, hayvan haklarına yönelik derneklere üye (n=39) kişi, diğer derneklere üye (n=22) kişi katılmıştır. Araştırmamızın sonucunda her ne kadar istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkmamış olsada GME'nin değerler, takdir etme, sosyal etkileşim, tepkisellik, benlik saygısı, sosyal, kariyer gelişimi, anlama, koruyucu alt boyutlarında hayvanlara yönelik ve diğer alanlarda faaliyet gösteren derneklere üye olan gönüllülerin değerleri yüksek çıkarken karşılıklılık alt boyutunda insanlara yönelik alanlarda faaliyet gösteren derneklere üye gönüllülerin değerleri yüksek çıkmıştır (Tablo 5.9). Bu açıdan bakıldığında söz konusu çalışmanın sonuçları tam da bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Afetlere müdahale içerikli derneklerin yanı sıra İnsani yardım derneklerine de üye olan gönüllülerin emeklerinin mutlaka bir karşılığı olacağına inançlarının yüksek olmasının nedeni tarafımızca; örneklem gurubunda bulunan ve afet yaşamışlık geçmişi olan (n=332) kişinin afetler esnasında afetzedeler ile geliştirdiği empati nedeniyle kendisinde maruz kalabileceği olası bir afet veya kriz anında diğer insanlardan beklediği yardıma yönelik bir tavır olarak yorumlanmıştır. Evrimci teorisyenlerden Wilson (1978) bu konuyla ilgili olarak özellikle aile ve yakın akraba dışında olanlara yardım etmeyi, karşılıklı diğergamlık (reciprocal altruism) ve karşılıklı yardımlaşma (reciprocal helping) kavramlarıyla açıklamaktadır. Bu yaklaşıma göre insanlar gelecekte herhangi bir zamanda ve şekilde muhtaç olacağı veya yaptığı iyilik karşılığında bir menfaat elde edeceği kimselere yardım ederler [88].

Afetler sonuçları gözönüne alındığında toplumu oluşturan bireyler arasında meslek, gelir, unvan gibi statüleri kaldırarak kriz dönemi boyunca tüm insanları afetzede kimliği altında birleştirmektedir. Afet yaşamış yada yaşama ihtimali olan insanlar tamda bu sebepten dolayı motivasyonları farklılık gösterebilir birbirlerine yardım etme eğilimindedir. Fakat karşılıklı yardımlaşmanın olabilmesi için bireyler arasında birbirlerine yardım etme imkânını bulacağı sosyal grup yaşamı ve karşılıklı güven ortamının bulunması önemlidir. Bunun yanı sıra bireyler arasında katı ve üstünlük hiyerarşisinin olmaması gerekmektedir [89], [90]. Afetlerde bu ortamı oluşturan en ideal zamanlardır.

6. SONUÇ

Bu çalışmada, İstanbul ili Marmara Bölgesi'nde afetlere müdahale amacıyla kurulan farklı üye profillerine sahip, Birleşik Arama Kurtarma Derneği (BKSAR), Mahalle Afet Gönüllüleri – Acil Müdahale Ekibi (MAG-AME), Motosikletli Arama Kurtarma Destek Derneği (MAKUD), İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH)'nda gönüllü olarak görev yapan gönüllülerin motivasyonları, gönüllülerin cinsiyet, gelir ve eğitim durumu, medeni hali gibi demografik yapılarını gösterir toplam 17 farklı özelliklerini tespit etmeye imkan sağlayan anket katılımcı bilgi formu (AKBF) ve gönüllü motivasyon envanteri (GME) alt boyutları ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Gönüllü motivasyon envanteri alt boyutları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya %29,2'si (n=138) kadın, %70,8'i (n=335) erkek olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların cinsiyetleri ile ilgili olarak GME'nin sosyal etkileşim alt boyutunda (0,036), karşılıklılık alt boyutunda (0,007), tepkisellik alt boyutunda (0,032), sosyal alt boyutunda (0,001), kariyer gelişimi alt boyutunda (0,001), koruyucu alt boyutunda (0,001) ve toplam GME puanlarında (0,024) erkeklerin kadınlara göre istatistiksel olarak motivasyonu daha yüksek bulunmuştur. Kadınların ise sadece anlama alt boyutunda (0,028) istatistiksel olarak motivasyonları erkeklere göre yüksek bulunmuştur.

Gönüllü motivasyon envanteri alt boyutları yaş değişkenine açısından incelendiğinde; araştırmaya 18-25 yaş gurubundan (n=54) kişi, 26-33 yaş gurubundan (n=85) kişi, 34-41 yaş gurubundan (n=128) kişi, 42-49 yaş gurubundan (n=11) kişi, 50 yaş ve üzeri gurubundan ise (n=95) kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaşları ile ilgili olarak GME'nin takdir etme alt boyutunda 18-25 yaş gurubunun 26-33 yaş gurubuna göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu, 42-49 yaş gurubunun 26-33 yaş gurubu ile 50 yaş ve üzeri gurubuna göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,037). Diğer alt boyutlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gönüllü müтивasyon envanteri alt boyutları medeni durum değişkenine açısından incelendiğinde; araştırmaya evli (n=295) kişi, bekar (n=129) kişi ve boşanmış (n=42) kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların medeni durumları ile ilgili olarak GME'nin anlama alt boyutunda bekarların evli ve boşanmışlara göre

motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,001). Diğer alt boyutlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gönüllü mütiivasyon envanteri alt boyutları çocuk sayısı değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya çocuğu olmayan (n=159) kişi, bir çocuğu olan (n=101) kişi ve iki ila daha fazla çocuğu olan (n=223 kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların çocuk sayısı durumları ile ilgili olarak GME'nin karşılıklılık alt boyutunda çocuk sahibi olmayanların bir çocuğu olanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,033), anlama alt boyutunda çocuk sahibi olmayanların iki veya daha fazla çocuğu olanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,005). Diğer alt boyutlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gönüllü mütiivasyon envanteri alt boyutları eğitim durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya ilk-orta düzeyde (n=20) kişi, lise düzeyinde (n=115) kişi, önlisans düzeyinde (n=91) kişi, Lisans düzeyinde (n=181) kişi ve lisansüstü düzeyde (n=66) kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların eğitim durumları ile ilgili olarak GME'nin kariyer gelişimi alt boyutunda lise mezunlarının ilk-ortaokul mezunlarına göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu, önlisans mezunlarının ilk-ortaokul mezunlarına göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu, lisans mezunlarının ilk-ortaokul mezunlarına göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu, lisansüstü mezunlarının ilk-ortaokul mezunlarına göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,039). Diğer alt boyutlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gönüllü mütiivasyon envanteri alt boyutları meslek değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya öğrenci (n=25) kişi, özel sektör çalışanı (n=163) kişi, kamu çalışanı (n=103) kişi, emekli (n=55) kişi, çalışmayan (n=33) kişi ve kendi işini yapan (n=94) olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların meslek durumları ile ilgili olarak GME'nin sosyal alt boyutunda kamu çalışanlarının özel sektör çalışanları, öğrenciler ve çalışmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,047). Diğer alt boyutlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gönüllü mütivasyon envanteri alt boyutları gelir durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya gelir durumunu belirtmek istemeyen (n=59) kişi, 10.000TL'ye kadar gelire sahip (n=55) kişi, 10.000TL-20.000TL arası gelire sahip (n=159) kişi, 20.001 TL-30.000TL arası gelire sahip (n=129) kişi, 30.000TL ve üzeri gelire sahip (n=71) kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların gelir durumları ile ilgili olarak GME'nin anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Gönüllü mütivasyon envanteri alt boyutları afet yaşama deneyimi değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya daha önceden afet yaşama deneyimi olan (n=332) kişi ile daha önceden herhangi bir afet yaşama deneyimi olmayan (n=141) kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların afet yaşama deneyimi ile ilgili olarak GME'nin tepkisellik alt boyutunda afet yaşama deneyimi olanların afet yaşama deneyimi olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,003), benlik saygısı alt boyutunda afet yaşama deneyimi olanların afet yaşama deneyimi olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,008), sosyal alt boyutunda afet yaşama deneyimi olanların afet yaşama deneyimi olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,001), kariyer gelişimi alt boyutunda afet yaşama deneyimi olanların afet yaşama deneyimi olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,001), anlama alt boyutunda afet yaşama deneyimi olanların afet yaşama deneyimi olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,015), koruyucu alt boyutunda afet yaşama deneyimi olanların afet yaşama deneyimi olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,001). Ayrıca toplam GME puanları afet yaşama deneyimi olanların afet yaşama deneyimi olmayanlara göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (0,002).

Gönüllü mütivasyon envanteri alt boyutları afetlerde kayıp durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya afetlerde herhangi bir kayıp yaşamamış olan (n=351) kişi, afetlerde maddi kayıplar yaşamış olan (n=91) kişi, afetlerde yakınıni kaybetmiş olan (n=31) kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların afetlerde kayıp yaşama durumları ile ilgili olarak GME'nin sosyal etkileşim alt boyutunda afetlerde yakınıni kaybedenlerin afetlerde herhangi bir kaybı olmayan ve

afetlerde maddi kayıplar yaşamış kişilere göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,023). Diğer alt boyutlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gönüllü mütivasyon envanteri alt boyutları gönüllülerin bağlı buldukları derneklere göre durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya BKSAR derneğinden (n=76) kişi, İHH vakfından (n=196) kişi, MAG-AME derneğinden (n=149) kişi, MAKUD derneğinden (n=52) kişi olmak üzere toplam 473 kişi katılmıştır. Katılımcıların bağlı buldukları dernekler ile ilgili olarak GME'nin değerler alt boyutunda MAKUD derneği üyelerinin BKSAR, İHH, MAG-AME derneği üyelerine göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,043), tepkisellik alt boyutunda MAKUD derneği üyelerinin MAG-AME derneği üyelerine göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,011), sosyal alt boyutunda MAKUD, İHH, BKSAR dernekleri üyelerinin MAG-AME derneği üyelerine göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,001), kariyer gelişimi alt boyutunda İHH vakfi üyelerinin MAG-AME derneği üyelerine göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,006), anlama alt boyutunda MAKUD derneği üyelerinin İHH vakfi üyelerine göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,006), koruyucu alt boyutunda İHH vakfi üyelerinin MAG-AME derneği üyelerine göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,001). Toplam GME puanlarında MAKUD derneği ile MAG-AME derneği arasında MAKUD derneği lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer alt boyutlar arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (0,012).

Gönüllü mütivasyon envanteri alt boyutları gönüllülerin derneğe bağlı olmadan gönüllü görev alma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya katılan gönüllülerin geçmişte yaşanmış olan bir afette herhangi bir deneğe bağlı olmaksızın görev alanların sayısı (n=181) kişi, görev almayanların sayısı ise (n=282) kişi olmak üzere toplam 473 kişidir. Katılımcıların derneğe bağlı olmadan gönüllü görev alma durumları ile ilgili olarak GME'nin sosyal alt boyutunda görev alanların görev almayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,007), kariyer gelişimi alt boyutunda görev alanların görev almayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,001), koruyucu alt

boyutunda görev alanların görev almayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,008).

Gönüllü mütiivasyon envanteri alt boyutları gönüllülerin afetlerde dernek adına görev alma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya katılan gönüllülerden geçmişte yaşanmış olan bir afette dernek adına görev alanların sayısı (n=248) kişi, dernek adına henüz görev almamış olanların sayısı ise (n=225) kişi olmak üzere toplam 473 kişidir. Katılımcıların afetlerde dernek adına görev alma durumları ile ilgili olarak GME'nin koruyucu alt boyutunda dernek adına görev alanların henüz görev almamış olanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,001).

Gönüllü mütiivasyon envanteri alt boyutları derneğe üye olma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya katılan gönüllülerden arkadaş tavsiyesi ile derneğe üye olan (n=282) kişi, internet aracılığı ile üye olan (n=73) kişi, Etkinliklere katılmak suretiyle üye olan (n=103) kişi, Belediye duyurusu ile üye olan (n=15)kişi olmak üzere toplam 473 kişidir. Katılımcıların derneğe üye olma durumu ile ilgili olarak GME'nin anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Gönüllü mütiivasyon envanteri alt boyutları derneğe üye olma süresi değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya katılan gönüllülerin derneğe üye olma süresi bir yıldan az olan (n=172) kişi, derneğe üye olma süresi bir yıl ila sekiz yıl arasında olan (n=227) kişi, derneğe üye olma süresi sekiz yıldan fazla olan (n=74) kişi olmak üzere toplam 473 kişidir. Katılımcıların derneğe üye olma süreleri ile ilgili olarak GME'nin sosyal etkileşim alt boyutunda bir ila sekiz yıl arası üye olanların bir yıldan daha az süre üye olan gönüllülere göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,043).

Gönüllü mütiivasyon envanteri alt boyutları daha önce başka bir afet derneğine üye olma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya katılan gönüllülerden başka bir afet derneğine üye olanların sayısı (n=93) kişi, başka bir afet derneğine üye olmayanların sayısı (n=380) kişi olmak üzere toplam 473 kişidir. Katılımcıların başka bir afet derneğine üye olma durumu ile ilgili olarak GME'nin takdir etme alt boyutunda başka bir afet derneğine üye olanların üye olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,004), sosyal etkileşim alt

boyutunda başka bir afet derneğine üye olanların üye olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,028), karşılıklılık alt boyutunda başka bir afet derneğine üye olanların üye olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,001), benlik saygısı alt boyutunda başka bir afet derneğine üye olanların üye olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,011), kariyer gelişimi alt boyutunda başka bir afet derneğine üye olanların üye olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu (0,009), koruyucu alt boyutunda başka bir afet derneğine üye olanların üye olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,014). Ayrıca toplam GME puanları başka bir afet derneğine üye olanların üye olmayanlara göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (0,012).

Gönüllü mütivasyon envanteri alt boyutları başka bir alanda faaliyet gösteren derneklere üye olma durumu değişkeni açısından incelendiğinde; araştırmaya katılan gönüllülerden başka bir alanda faaliyet gösteren derneklere üye olanların sayısı (n=177) kişi, başka bir alanda faaliyet gösteren derneklere üye olmayanların sayısı (n=296) kişi olmak üzere toplam 473 kişidir. Katılımcıların başka bir alanda faaliyet gösteren derneklere üye olma durumu ile ilgili olarak GME'nin karşılıklılık alt boyutunda başka bir alanda faaliyet gösteren derneklere üye olanların üye olmayanlara göre motivasyonlarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (0,026). Gönüllüler hayvan hakları ve yardım, insan hakları ve yardım ile diğer içeriklere sahip derneklere üye olduklarını anket çalışmasında belirtmişlerdir. Gönüllülerin üye oldukları dernek türleri arasında GME'nin anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

7. ÖNERİLER

Her insan afetlere müdahale edebilecek bilgi ve beceriye sahip birey olarak eğitilemeyebilir. Fakat tüm insanlar afet yönetiminin bir parçası olarak hazırlanabilir. Gönüllülüğe afet boyutundan bakıldığında bir ülke için beka meselesi olduğu anlaşılacaktır. Gönüllülüğün yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliği ülke insanının mümkün olan en küçük yaş gurubundan itibaren gönüllülüğün tanıtılmasına ve sisteme dahil edilmesine bağlıdır.

Afetlerde gönüllülük hizmetlerinin bir çok farklı uygulama alanı olmasına rağmen ağırlıklı olarak görsel ve yazılı medya ile sosyal medyanın etkisiyle arama-kurtarma faaliyetlerinde bulunan personeller ön plana çıkarılmakta ve buda toplum tarafından afetlere müdahale amacıyla kurulan derneklerde gönüllülük hizmetlerinin ağırlıklı olarak veya sadece erkek ağırlıklı yerine getirildiği izlenimini doğurmaktadır. Toplumun örf, adet, gelenek ve dini inançları göz önünde bulundurulduğunda afetlere hazırlık ve müdahale sürecinde kadın gönüllülere ciddi ihtiyaç duyulmaktadır. Afetlere müdahale sürecinde gönüllülerin aktif olarak yerine getirdikleri arama-kurtarma hizmetlerinin yanı sıra; sağlık hizmetleri, lojistik faaliyetler, refakat, barınma yeri kurulum ve hazırlık, ulaşım gibi farklı alanların tanıtımı yapılarak bu tür görevlere uygun nitelikte insanların (kadın-erkek) STK/Kurum/Kuruluş'lara kazandırılması sağlanabilir.

Ağırlıklı olarak kadınlar için engel teşkil etse de genel itibariyle özellikle özel amaçlarla yetiştirilmiş (ekip lideri, araç ekipman kullanıcısı, saha uzmanı vb.) gönüllülerin sahaya çıkmalarını engelleyen, ihtiyaç anında görevlerini yerine getirmeleri hususunda en büyük problemi teşkil eden ailevi sorumluluklarına yönelik (çocuk, Anne-baba bakımı, iş izni) gerekli düzenlemeler yapılarak gönüllüler bu konuda bilgilendirilebilir.

Yaş guruplarına göre farklılık gösteren motivasyon düzeylerini yükseltmek ve eşitlemek amacıyla, her yaş gurubunun motivasyonunu yükseltecek ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak farklı eğitim programları ve faaliyetler planlanabilir.

Evli ve çocuklu ailelerin gönüllülük motivasyonlarını yükseltmek amacıyla dernekler tarafından aile olarak katılabilecekleri eğitim programları planlanmalı ve farklı gönüllülük modelleri konusunda aileler bilgilendirilmelidir.

Eğitim düzeyi düşük bireylerde gönüllülük motivasyonunu artırmak amacıyla ilköğretim çağından itibaren eğitim kurumlarında gönüllülük ve STK kavramı hakkında bilgi verilmelidir.

Afet deneyimi olmayan veya afetlerde herhangi bir kaybı bulunmayan bireylerin gönüllülük motivasyonlarını artırmak amacıyla, dernekler tarafından daha önce afet veya afet kaynaklı kayıp yaşamış bireylerin katılımıyla deneyim paylaşım etkinlikleri planlanmalıdır.

Gnllllerin motivasyonlarının üyelik süresi boyunca yüksek seviyede tutulabilmesi amacıyla dernek yönetimleri tarafından gönüllü yönetim sistemi aktif olarak kullanılmalıdır.

İnsani yardım içerikli derneklerde yeliği bulunan gönüllülerin motivasyonlarının yüksek olması verisi göz önünde bulundurularak afetlere yönelik dernekler insani yardım dernekleri ile ortak projeler, etkinlikler planlamalıdır.

KAYNAKLAR

- [1] **TMMOB.** (2012). Türkiye’de Deprem Gerçeği ve TMMOB Makina Mühendisleri Odasının önerileri (Yayın no:MMO/587). Ankara: TMMOB Raporu.
- [2] **Tercan, B.** (2018). Türkiye’de afet politikaları ve kentsel dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 63-74.
- [3] **Ebru, E.** (2020). Afet kriz yönetiminde medya: 30 Ekim 2020 İzmir depremi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 31-53.
- [4] **United Nations, ISDR,** (2009) UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction, 9
- [5] **Disaster.** Erişim: 26.08.2023, <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary/disaster-1>
- [6] **AFAD,** (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü
- [7] **AFAD.** Erişim: 27.08.2023, <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>
- [8] **Ibrahim, M., S.,** (2007), "An overview on disasters", Disaster Prevention and Management: An International Journal, Vol. 16 Iss 5 pp. 687 – 703
- [9] **Erkal, T. Değerliyurt, M.** (2009). Türkiye’de Afet Yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2437/31194>
- [10] **Coetsee, C. Van Niekerk, D.,** 2012, ‘Tracking the evolution of the disaster management cycle: A general system theory approach’, *Jambá: Journal of Disaster Risk Studies*, 4(1), Art. #54, 9 pages. <http://dx.doi.org/10.4102 /jamba.v4i1.54>
- [11] **Kadıoğlu, M.** (2008). Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, (ss. 10). JICATürkiye
- [12] **Coppola, D.** (2006). *Introduction to international disaster management.* Elsevier.
- [13] **Türk Dil Kurumu.** Erişim: 01.09.2023, <https://sozluk.gov.tr>
- [14] **Özçelik, F. K.** (2021). Alexis de Tocqueville’in Siyasi Kuramında Demokrasi ve Yargı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (48), 335-358.
- [15] **Gözübüyük, M. Y., Doğan, İ. T. D.** (2002). Türkiye’de demokrasi ve hoşgörü kültür ve eğitiminin yaygınlaştırılmasında sivil toplum kuruluşlarının yeri ve önemi (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- [16] **Salamon, Lester , Anheier, Helmut.** (1998). Social Origins of Civil Society: Explaining the Non-Profit Sector Cross-Nationally. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. 09. 10.1023/A:1022058200985.
- [17] **Doğan, İ.** (2002). Özgürlükçü ve totaliter düşünce geleneğinde sivil toplum. *Alfa yayınları*, 264.
- [18] **Salamon, L. M., Anheier, H. K.** (1992). In search of the non-profit sector II: The problem of classification. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 3, 267-309.
- [19] **YA-DA (Yaşama Dair Vakıf),** (2015). Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları, Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi, 1.Basım.

- [20] **Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü.** Erişim: 06.09.2023, <https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarına-gore-dagilimi>
- [21] **T.C Vakıflar Genel Müdürlüğü.** Erişim: 06.09.2023, <https://www.vgm.gov.tr/vakif-islemleri/vakif-istatistikleri/yeni-vakiflar>
- [22] **Gönenç, A. A.** (2001). Sivil toplum düşünsel temelleri ve Türkiye perspektifi, 67
- [23] **Çaha, Ö.** (1994). Osmanlı'da sivil toplum, *A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Vol, 49, No. 3, ss.79-99.
- [24] **Tuncel, G.** (2005). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi, (Editörler:Selahaddin Bakan, Adnan Küçük ve Ahmet Karadağ), 21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Siyasal Hayat, *Aktüel Yayınları*, Cilt 2, İstanbul.
- [25] **Aslan, S.** (2010). Türkiye'de sivil toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 260-283.
- [26] **Erözden, O.** (2004). Sivil Toplumun Karanlık Yüzü: Demokrasiye Geçiş Sürecinde Sivil Toplumun Farklı Görünümleri, Hırvatistan Örneği. *Sivil Toplum*, 2 (5), ss. 61-68.
- [27] **Yıldız, Ö.** (2007). Sivil Toplum Örgütleri, 'Özerklik': Kavramsal Bir Açılım, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, (1),ss. 53-58
- [28] **Tosun G.E.**(2005b). Türkiye'de Devlet-Sivil Toplum İlişkisi ve Demokratik Pekişmenin Önündeki Engeller, (Editor: Lütfi Sunar), *Sivil Toplum ve Demokrasi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul,ss.139-140
- [29] **Türk Kızılay.** Erişim: 12.09.2023, <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz>
- [30] **27146 Türkiye Kızılay Tüzüğü.** (2009).T.C. Resmi Gazete,14633,19 Şubat 2009
- [31] **Başaran, İ., AKYÜZ, D.** (2022). Afet yönetiminde bir sivil toplum kuruluşu: Türk Kızılay. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 76-91.
- [32] **Türk Kızılay.** Erişim: 12.09.2023, <https://www.kizilay.org.tr/ms/gonullu-ol/Gonullu-ol-istatistikler-temmuz-2023-r1.pdf>
- [33] **Akut.** Erişim: 12.09.2023, <https://www.akut.org.tr/tarihce>
- [34] **Yavaşoğlu, F.** (2015). Afet Yönetiminde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri, Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, ss: 1-14, 14-16 Ekim 2015, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- [35] **AFAD.** Erişim: 12.09.2023, <https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2288/files/afadsp2013-2017.pdf>
- [36] **AFAD Yönetmelik.**(2020).T.C.Resmi Gazete, 31200, 29 Temmuz 2020
- [37] **Online Etymology Dictionary.** Erişim: 14.09.2023, <https://www.etymonline.com/word/volunteer>
- [38] **Birleşmiş Milletler Gönüllüleri.** (2011). Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/tr/SWVR_TR.pdf
- [39] **Centre for European Volunteering.** Erişim: 17.09.2023, <https://www.europeanvolunteercentre.org/cev-annual-reports>
- [40] **Handy, F., Cnaan, R. A., Brudney, J. L., Ascoli, U., Meijs, L. C., Ranade, S.** (2000). Public perception of" who is a volunteer": An examination of the net-cost approach from a cross-cultural perspective. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 11, 45-65.
- [41] **Özçağdaş, S.** (2013). Gönüllülük ve sosyal inovasyonla fark yaratmak. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Ed.), Türkiye'de gönüllülük:

- gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde (s. 86-96). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd.
- [42] **Arslan, M. L.** (2018). Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük:Sorunlar ve Çözüm Yolları. İlke Politika Notları, 4-5.
- [43] **Güder, N.** (2006). STK'lar için Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi.
- [44] **Çakı, F., Şentuna, B.** (2017). Türk gençlerinde dini ve informal gönüllülük: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi/Cekmece IZU Journal of Social Sciences*.
- [45] **United Nations.** Erişim: 18.09.2023, <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/1997/56.pdf>
- [46] **Gençlik ve Spor Bakanlığı KHK.**(2011).T.C. Resmi Gazete, 638, 3.6.2011
- [47] **TÜSEV.** (2015). Gönüllülük ve Yasal Mevzuat . İstanbul: TÜSEV.
- [48] **Bıçakcı, A. B., OKUMUŞ, F. E. E.** (2023). Depremin psikolojik etkileri ve yardım çalışanları. *Avrasya Dosyası, 14(1)*, 206-236.
- [49] **Kahil, A.** (2016). Travmatik Yaşantıları Olan Bireylere Yardım Davranışında Bulunan Profesyonel ve Gönüllülerin İkincil Travmatik Stres Düzeylerinin İncelenmesi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- [50] **Blevins, C.A., Weathers, F.W., Davis, M.T., Witte, T.K. and Domino, J.L.** (2015), The Posttraumatic Stress Disorder Checklist for DSM-5 (PCL-5): Development and Initial Psychometric Evaluation, *Journal of Trauma and Stress*, Vol. 28 No. 6, pp. 489-498.
- [51] **ÖSGD (Özel Sektör Gönüllüler Derneği).** (2009). STÖ'ler için Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi,2.Baskı,Ankara
- [52] **Eren, E.** (2004), Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, 8. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi.
- [53] **Pinto, E.P.** (2011). The influence of wage on motivation and satisfaction. *The International Business, Economics Research Journal*, 10 (9), 81-91
- [54] **Herzberg, F.W.** (1968). "One more time, how do you motivate employees?", *Harvard Business Review*, Jan.-Feb., pp. 53-62.
- [55] **Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G. ve Ryan, R. M.** (1991). Motivation and education: The selfdetermination perspective. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 325-346.
- [56] **Gagne, M. ve Deci, E. L.** (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26(4), 331-362.
- [57] **Yapar, T.** (2005). Motivasyonun iş verimliliği üzerine etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- [58] **Sabuncuoğlu, Zeyyat ve Melek Tuz.**(1996). Örgütsel Psikoloji, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2. B.,
- [59] **Hick, H., Gullet, C. R.** (1975). Organizasyonlar: Teori ve Davranış, Çev. Besim Baykal, İstanbul, İ.İ.T.İ.A. İşletme Bilimleri Enstitüsü Yayınları, No. 1, Genel İşletme Dizisi, No. 1, 1981, s. 216.
- [60] **Esmond, J ve Dunlop, E.** (2004). Developing the Volunteer Motivation Inventory to Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia. Motivation Final Report. CLAN WA Inc.
- [61] **Çevik, A. Gürsel, F.** (2015). Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk popülasyonuna uyarlanması. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,13(2),83-92.
- [62] **Clary, E. G., Snyder, M., ve Ridge, R.** (1992). Volunteers' motivations: a functional strategy for the recruitment, placement, and retention of volunteers. *Nonprofit Management and Leadership*, 2: 333-350

- [63] **George, D., Mallery, P.** (2016). IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference (14th ed.). New York: Routledge. doi: 10.4324/9781315545899
- [64] **Morrow-Howell, N., Lee, Y. S., McCrary, S., McBride, A.** (2014). Volunteering as a pathway to productive and social engagement among older adults. *Health Education, Behavior*, 41(1_suppl), 84S-90S.
- [65] **Yüce,Ö.** (2021). Afet Gönüllülerinin Motivasyon Envanteri: Bursa ili örneği. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- [66] **Ayazoğlu, G. Ve Çekiç, M.**(2021).Hatay AFAD Gönüllülerinin Sosyo Demografik Bilgileri ve Motivasyon Analizi.*Toplum Bilimleri Dergisi* (Sayfa 122-139)
- [67] **Einolf, C. J.** (2011). Gender Differences in the Correlates of Volunteering and Charitable Giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(6), 1092-1112. <https://doi.org/10.1177/0899764010385949>
- [68] **Fredrick, C., Shaw, S.,** (1995) Body image as a leisure constraint: Examining the experience of aerobic exercise classes for young women. *Leisure Sciences*, 17: 57-73.
- [69] **Shaw, S.,** (1999). Gender and leisure. In E. Jackson and T. Burton (Eds.), *Leisure studies: Prospects for the twenty-first century* (pp. 271-282), State College, PA: Venture Publishing Inc.
- [70] **Whyte, L., Shaw, S.,** (1994). Women's leisure: An exploratory study of fear of violence as a leisure constraint. *Journal of Applied Recreation Research*, 19: 5-21.
- [71] **Yılmaz, M., Sertbaş, K., & Gümüş, H.** (2019). Gönüllülerin Faaliyetlere Katılım Nedenleri ve Motivasyonel Faktörlerin Analizi: Gençlik Merkezleri Örneği. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(3), 117-127.
- [72] **Muştu, A.** (2019). *Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü motivasyonu: Genç Kızılay örneği* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- [73] **Selbee, L. K., & Reed, P. B.** (2001). Patterns of volunteering over the life cycle. *Canadian Social Trends*, 61, 2-4.
- [74] **Çevik, G. B.** (2023). Afet (Trauma) Psikolojisi. *Afetlerde Eğitim ve Yönetimi*, 7.(Sayfa 21)
- [75] **AFAD.** (2014). Türkiye Afet Farkındalığı ve Afetlere Hazırlık Araştırması. Ankara: AFAD
- [76] **Atak, M., Atak, Z.** (2022). Yakın Ölümünün Birey Üzerindeki Psikolojik Etkileri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi*, 12(4),1913-1927
- [77] **Ertaş, M. Aktaş, G.** (2019). Rekreatif Gruğlara Üyelik:Motosiklet Grupları Üzerine bir İnceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*.30(1),19-30
- [78] **Ayvalıoğlu, N.** (1981). Helpfulness in Cities and Towns: The Relationship Between Urbanization and Social Behaviour in Turkey. Unpublished Doctorate Thesis. Scotland: University of St. Andrews.
- [79] **Karaman, Z.** (2018). Afetlerde Erken Uyarı ve Toplumsal Farkındalık Yaratmada Etkili Kamu Politikaları. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(2),493-517.
- [80] **Bahadır, A.** (2002). *İnsanın anlam arayışı ve din: Logoterapik bir araştırma*. İnsan Yayınları.
- [81] **Ayten, A.** (2009). Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü. Yayınlanmış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, İstanbul.

- [82] **Tortumlu, M., Uzunbacak, H. H.** (2021). Genç gönüllülerin kişilik özelliklerinin prososyal motivasyonlarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 101-114.
- [83] **Deaux, Kay ve Lawrence Wrightsman** (1984). *Social Psychology in the 80s*. California: Brooks/Cole Publishing Company.
- [84] **Demiröz, K.** (2020). Afet kriz yönetiminde sosyal medyanın işlevselliği ve zararları üzerine bir inceleme. *Resilience*, 4(2), 293-304.
- [85] **Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., Miene, P.** (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1516-1530
- [86] **Arslan, M. L.** (2018). Sivil toplum kuruluşlarında gönüllülük: Sorunlar ve çözüm yolları. *İlke Politika Notları*, 4, 1-16.
- [87] **Derneği, G. N. Ö. S. G.** (2006). STK'lar İçin Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi. *Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi*, 4.
- [88] **Wilson, E. O.** (1978). *The Genetic Evolution of Altruism. Altruism, Sympathy, and Helping: Psychological and Sociological Principles.* (Ed. Lauren Wispé). New York: Academic Press.
- [89] **Trivers, Robert** (1994). *The Evolution of Reciprocal Altruism. Ethics* (Ed. Peter Singer). New York: Oxford University Press.
- [90] **Wilson, Edward O.** (1978). *The Genetic Evolution of Altruism. Altruism, Sympathy, and Helping: Psychological and Sociological Principles.* (Ed. Lauren Wispé). New York: Academic Press.

EKLER

EK A: Dernek Tanıtım Formu

EK B : Anket Katılımcı Bilgi Formu

EK C : Gönüllü Motivasyon Envanteri

EK D : Etik Kurul Onayı

EK E : BKSAR İzin Yazısı

EK F : MAG-AME İzin Yazısı

EK G : MAKUD İzin Yazısı

EK H : İHH İzin Yazısı

EK-A

DERNEK/VAKIF TANITIM FORMU

- 1- Dernek/Vakıf Tam Adı:.....
  - 2- Dernek/Vakıf Kısa Adı: .....
  - 3- Dernek/Vakıf Kuruluş Yılı: .....
  - 4- Dernek/Vakıf Kurulduğu İl: .....
  - 5- Dernek/Vakıf Şube Sayısı: .....
  - 6- Dernek/Vakıf Üye Sayısı: .....
  - 7- Dernek/Vakıf Misyonu:
.....
.....
.....
.....
  - 8- Dernek/Vakıf Vizyonu:
.....
.....
.....
.....
  - 9- Dernek/Vakıf Ulusal&Uluslararası Akreditasyonları:
AFAD INSARAG DİĞER.....
  - 10- Dernek/Vakıf Görev Aldığı Ulusal Afetler: (Sondan başa doğru)
    - 1- .....
    - 2- .....
    - 3- .....
    - 4- .....
    - 5- .....
  - 11- Dernek/Vakıf Görev Aldığı Uluslararası Afetler: (Sondan başa doğru)
    - 1- .....
    - 2- .....
    - 3- .....
    - 4- .....
    - 5- .....
- Belgede bulunan veriler ...../...../2023 tarihi itibariyle Dernek/Vakıf güncel bilgilerini kapsamaktadır.

ANKET KATILIMCI BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİLER

1-Bağlı Bulunulan Dernek/Vakıf : .....

2-Cinsiyet:

Kadın Erkek

3-Yaş: .....

4-Medeni Hali:

Evli Bekar Boşanmış

5-Çocuk Sayısı:

Yok 1 çocuk 2 ve üzeri

6-Eğitim Durumu:

İlk – Orta Lise Önlisans Lisans Yüksek Lisans/Doktora

7-Meslek:

Öğrenci Özel sektör Kamu Emekli Çalışmıyor Kendi işi

8-Gelir Düzeyi: .....TL

AFET GEÇMİŞİ

9-Daha önce en az bir afet yaşadım.

Evet Hayır

10-Afetlerde kaybım oldu/olmadı. (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Kaybım olmadı Maddi kaybım oldu En az bir yakınımı kaybettim

11-Afetlerde herhangi bir derneğe/vakıfa bağlı olmadan, bağımsız gönüllü olarak görev aldım.

Evet Hayır

12-Afetlerde dernek/vakıf adına görev aldım.

Evet Hayır

13-Afetlerde çeşitli görevlerde bulundum. (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Arama&Kurtarma Lojistik İlyardım/Sağlık İş/Görev Gereği

Diğer:.....

EK-B (devam)

EK - 2

DERNEK/VAKIF ÜYELİK GEÇMİŞİ

14-Derneğe/vakıfa nasıl üye oldunuz?

Arkadaş tavsiyesi İnternet Etkinlik

Diğer:.....

15-Derneğe/vakıfa ne kadar süredir üyesiniz?

1 yıldan az 1-3 yıl 4-8 yıl 8-10 yıl 10 yıl ve üzeri

16-Daha önce afetlerde görev alan başka bir derneğe/vakıfa üye oldunuz mu?

Üye oldum Üye olmadım

17-Farklı bir alanda faaliyet gösteren üye olduğunuz dernek/vakıf var mı? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Yok

Hayvanlar ile ilgili bir derneğe üyeyim

İnsani yardımlarla ilgili bir derneğe üyeyim

Diğer:.....

GÖNÜLLÜ MOTİVASYON ENVANTERİ

(1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Katılıyorum (5) Kesinlikle Katılıyorum

		1	2	3	4	5
1	Gönüllüyüm, çünkü kendimden daha az şanslı insanları da düşünüyorum.					
2	Gönüllü olduğum kurum tarafından takdir edilmek benim için önemli.					
3	Gönüllüyüm, çünkü yapabileceğim sosyal etkinliklere katılmak için can atıyorum.					
4	Gönüllüyüm, çünkü dünyada ne eklersem onu biçeceğime inanıyorum.					
5	İnsanlara yardım etmeyi severim çünkü kendimde zamanında zorluklarla mücadele ettim.					
6	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük kendimi iyi hissetmemi sağlıyor.					
7	Gönüllüyüm, çünkü arkadaşım da gönüllü.					
8	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük aracılığıyla önemli iş bağlantıları sağlayabileceğimi düşünüyorum.					
9	Gönüllüyüm, çünkü gönüllü olarak neden çalıştığımı hakkında daha fazla şey öğrenebiliyorum.					
10	Gönüllüyüm çünkü gönüllü çalışmalarım sayesinde zor durumda olan insanlara karşı vicdanımı daha rahat hissediyorum, onlara karşı sorumluluklarımı yerine getirdiğimi düşünüyorum.					
11	Gönüllüyüm, çünkü gerçekten çalışmış olduğum toplulukla yakından ilgiliyim.					
12	Çalıştığım yerde çalışanlar ve gönüllüler tarafından saygı duyuluyor olmam benim için önemli değildir.					
13	Çalışmış olduğum kurum tarafından sağlanan sosyal fırsatlar benim için önemli.					
14	Gönüllülük benim sahip olduğum şeylere sahip olmayan insanlara yardım etme imkanı tanır					
15	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük kendimi iyi bir insan olarak hissetmemi sağlıyor.					
16	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülere yakıным.					
17	Gönüllülük aracılığıyla iş bulma planlarım yok.					
18	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük dünya hakkında yeni bakış açıları kazanmamı sağlıyor.					
19	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük kendi kişisel problemlerimi çözmeme yardımcı oluyor.					
20	Gönüllüyüm, çünkü yardıma muhtaç olan insanlara şefkat duyuyorum.					
21	Gönüllülük yaptığım iş hakkında herhangi bir geri bildirim ihtiyacı duymam.					
22	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülüğün insanların sosyal bağlantılarını kurmak için bir yol olduğunu düşünüyorum.					
23	Gönüllülük deneyimlerimle kişisel hayatım arasında sık sık ilişki kuruyorum.					
24	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük kendimi önemli hissetmemi sağlıyor.					
25	Gönüllüyüm, çünkü tanıdığım insanlar toplum hizmetine ilgi duyuyorlar.					
26	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük iş fırsatları bulmama yardımcı eder.					
27	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük doğrudan deneyimlerle, yaşayarak öğrenmemi sağlıyor.					
28	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülüğün kişisel sıkıntılarımdan kaçmak için iyi bir yol olduğunu düşünüyorum					
29	Gönüllüyüm, çünkü başka insanlara yardım etmenin önemli olduğuna inanıyorum.					
30	Gönüllülerini ve çalışanını bir tutan gönüllü kuruluşla çalışmayı seviyorum					

EK-C (devam)

EK-3

(1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Katılıyorum (5) Kesinlikle Katılıyorum

		1	2	3	4	5
31	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük yeni arkadaşlıklar kurmamı sağlıyor					
32	Gönüllülük kendime özel bazı problemlerimi çözmeme yardımcı olur.					
33	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük kendimi faydalı hissetmemi sağlıyor.					
34	Gönüllüyüm, çünkü yakın olduğum bazı gönüllü kişiler toplum hizmetinde yüksek değerdedir.					
35	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük iş becerilerimi geliştirmeme olanak sağlıyor.					
36	Gönüllüyüm, çünkü farklı insanlarla nasıl ilgilenebileceğimi öğrenebilirim.					
37	Gönüllüyüm, çünkü kendimi ne kadar kötü hissedersen hissedeyim gönüllülük bunu unutmamı sağlıyor.					
38	Gönüllüyüm, çünkü benim için önemli olan bir neden için bir şeyler yapabilirim.					
39	Gönüllü yaptığım işten takdir almanın önemli olduğunu düşünüyorum.					
40	Gönüllüyüm, çünkü başkalarına ne verirsem zamanı gelince verdiklerimi alacağıma inanıyorum					
41	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük beni meşgul ediyor.					
42	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük çevremde iyi tanıdığım insanlar için önemli bir etkinliktir.					
43	Gönüllüyüm, çünkü güçlü yanlarımı keşfedebilirim.					
44	Gönüllüyüm, çünkü gönüllülük sayesinde kendimi daha az yalnız hissediyorum.					

EK-D

Evrak Tarih ve Sayısı: 31.01.2023-95110

T.C.
BEZMİALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Teknoloji Transfer Ofisi
Etik Kurullar Birimi

Sayı : E-54022451-050.05.04-95110
Konu : 2023/8 Etik Kurul Kararı

31.01.2023

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN
Afet Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı - Afet Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

2023/8 numaralı "Afetlere Müdahale Amacıyla Kurulan Sivil Toplum Kuruluşlarında Görevli Gönüllülerin Motivasyonlarının Değerlendirilmesi" başlıklı başvurunuz Üniversitemiz Etik Kurullar Birimi'nin 24.01.2023 tarihli, 02 sayılı Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul toplantısında değerlendirilmiş olup, mevcudun oy birliğiyle onaylanmasına karar verilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Prof.Dr. İsmail MERAL
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSD4R5S2YC Pin Kodu :44572 Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5394&eD=BSD4R5S2YC&eS=95110>
Bezmialem Vakıf Üniversitesi Adnan Menderes Bulvarı (Vatan Caddesi) Bilgi için: Zübeyde ÖZDEMİR
Fatih/İstanbul Unvan: Sorumlu
Telefon No:0 (212) 523 22 88 Faks No:0 (212) 533 23 36
e-Posta:info@bezmialem.edu.tr İnternet Adresi:www.bezmialem.edu.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Ramazan ÇALIŞIR
Doğum Tarihi ve Yeri :
E-posta :

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2021, Atatürk Üniversitesi, Açık öğretim Fakültesi,
Sosyal Hizmetler Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 1998'den beri İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı İtfaiye Daire Başkanlığı
- 2008 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yılın İtfaiyecisi
- 2012 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yılın İtfaiyecisi